

•

Kevneşopîya Hemawîyê

•

Abdusamet Yîgît

•
•
•
•

Kevneşopîya hemawîyê
Weşanên SORAN e

adara 2016

Edîtor : Zeynel Abidîn Han

Berpirsiyariya Redaksiyonê: Zagros Baran

Grafîk û Design : Gazîn Han

email: han-grafik@hotmail.de

Çap û Grêdan : Concept Medienhaus GmbH

Bülowlstr. 56-57 10783 Berlîn

ISBN 978-3-98166-86-8-8

KEVNEŞOPÎYA

HAMAWÎYÊ

Kevneşopîya hamawîyê, kevneşopîya jina kurd ku bi dîroka civate kurd re pêşketîya ya. Ev kevneşopî, dem bi dem bi têgînên nû hatîya şîrovekirin û ser ziman. Kevneşopîya hamawîyê, weke kevneşopîyeka ku weyna jina kurd, bi rengê jîyan û hebûna wê re di nava civate wê de jî radixe li berçav a. Her wusa wê jin di nava civatê de xwediyê çî rengê pêşketinê û çawa bijî û her wusa xwediyê çî rengê maf û azadiyê bê, di wê de dihe ser ziman. Di vê çerçoveyê de kevneşopîya hamawîyê, weke kevneşopîyeka civatî ku weyna jinê di nava civatê de jî radixe li berçav a. Lê ji wê zêdetir jî, divê ku mirov kevneşopîyeka hamawîyê, weke destûreka têgînî, çandî û kevneşopîkî ya jîyanê ku rengê jîyanê û jîyankirinê jî dide dîyarkirin a. Her wusa wê mirov di nava xwe de bi hevdû re xwediyê çî têkilîyê û her wusa bi hevdû re wê çawa tevbigirihî û bi axifin û hwd, van jî di çerçoveya nêzîkatîyê re bi têgînî dide dîyarkirin. Bo vê yekê, weke kevneşopîyeka civatî ku rengê pêşketina wê dide dîyarkirin, divê ku mirov werêne ser ziman.

Di nava rengê pêşketin û jîyane civatî de weyna mirov bi keseyetî çawa ya, divê ku mirov li

vir bahse wê bike. Ji ber ku ev kevneşopî, di vê çerçoveyê de jî biawayekî xwezayî wê vê yekê bide nîşandin. Mirov, di nava xwe de di nava jîyane xwe de ku dijî, weke mirov, bi keseyet di nava civate xwe de dijî. Wê li dora mirov, gelek keseyet hebin. Her wusa temenê ku mirov li malekê bihizirê, di malê de dê, bav, xweşk, bira û hwd, mirov dibînê. Ev mirov hemû di nava malbatitîyê de xwediyê têkiliyna bi hevdû re na. Di dema ku bi hevdû re diaxifin, wê bi çi zimanî bihevdû re bi axifin, ew weke ku bi xwezayî dîyar a, mirov wê ji nava rengê têkiliyên wan dibînê û kifş dike. Çerçoveya têgînîya xweşk û bira bi têkiliya bi hevdû re wê çawa bê, ew her wusa di nava wan de bi têkiliyên wan ên bi malbatî re dihê ser ziman. Dema ku mirov bahse gotina malbatîtiyê dike, her wusa, di vê çerçoveyê de bahse komek têkilî û rengê têkilîyên cûr bi cûr ên bi hevdû re dike. Têkilîyên dê û bav jî di nava wan têkiliyan de na. Têkilîyên xweşk û bira û her wusa xizmên din ên dût û nêzîk jî, bi têkiliyên wan di navê de na. Malbatîti, di vê çerçoveyê de bi regekî têgînî bahse wan têkiliyan bi hevdû re dike.

Bi vê re, divê ku mirov vê yekê jî werêne ser ziman ku her wusa di nava wan rengê têkiliyên malbatî de, têkiliya bi dê û ankû bi dayikê re weke têkiliyek teybet li vir derdikeve li pêş. Di aslê xwe de têgîna kevneşopîya hamawîyê, wê hinekî jî ji wê têkiliya teybet ya dayikê û wê têkiliya bi dayikê re 'mê bigirê' û bi wê re pêşketina xwe di nava jîyanê de werêne ser ziman. Dayik, weke nirxaka ku di vê çerçoveyê de bi vê gotinê re ku xwediyê regekî têgînî û têkiliyeka teybet a. Ev têkilî, ji aliyê bîolojîkî, deronî, civaknasî, malbatîti û hwd ve, bi gelek aliyên civatî û keseyetî û mirovî re ku mirov dikarê wê werêne ser ziman, bi wan re dihê ser ziman. Di nava wan têkiliyan de, ku em di çerçoveya malbatîtiyê de bahse wê bikin, wê bi rewşa dayikatîyê re wê têkiliya wê bi awayekî teybet derkeve li pêş. Wê dayik, weke nirxekê were nirxandin û bahse wê were kirin. Ji xwe, dema ku bi kevneşopîya hamawîyê re bahse jinê û rengê jîyane wê û her wusa nêzîkatîya li wê dihê kirin, di vê çerçoveyê de jî ew bahskirin dihê kirin.

Di vê çerçoveyê de kevneşopîya hamawîyê, weke kevneşopîyeka jinê û ankû dayikê ya. Her wusa, bi teybetî, dema ku em li rengê pêşketina wê ya civatî ku bi dayikên kurd re pêş dikeve dibînin, bi wê re ya ku em dibînin ku her wusa dayik û ankû dayikatî derdikeve li pêş a. Bi wê re kevneşopîyê re dayik û ankû dayikatî, dihê nirxandin û pîroz kirin. Wusa dihê ser ziman. Li vir, divê ku mirov vê yekê bi teybetî werêne ser ziman ku kevneşopîya hamawîyê, di vê çerçoveyê de weke kevneşopîyeka ku em divê ku ji vê aliyê ve bi aliyekî wê yê teybet re fahm bikin. Lê her wusa, di vê çerçoveyê de weke gotina bingihîn ya vê kevneşopîyê, divê ku mirov bi têgîn û zanîna wê re gotina jinê hildina li dest û werênina ser ziman. Her wusa, her cûra rengê pêşketinê ê li dora gotina jinê wê di vê çerçoveyê de bi vê gotinê re şroveyekê bi xwe re pêş bixe.

Gotina jinê, her wusa divê ku mirov werêne ser ziman ku weke gotina civatî û jîyanî ya. Di vê çerçoveyê de dema ku em bahse wê dikin di çerçoveya gotina kevneşopîya hamawîyê de di çerçoveya têgîna zayendekê de bi hemû aliyên xwe ve weke ku dike ku xwe werêne ser ziman. Dema ku em bahse aliyê vê zayendê bi gotinî bikin, di kurdî de bi gotna 'mê' re wê her wusa werê er ziman. Beremberê wê gotina 'nêr' jî, wê aliyê mêrî werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de dihên ser ziman. Gotina kevneşopîya hamawîyê, weke gotinaka ku di çerçoveya têgîna civatî ya civate kurd de ku hatî pêşxistina. Aliyê mênî û ankû aliyê jinî bi hemû rengê pêşketin, teybet û xoslet û rengê jîyane wê re dike nava xwe de û dinirxêne. Di vê çerçoveyê de weke kevneşopîyekê ya. Ji dema bûyîna bi zarokî û dem bi dem bi mazinbûna mirov re, her demên mirov ê mênî û ankû jinî di wê de weke ku salixkirinaka wan ya di vê gotina kevneşopîya hamawîyê de ku jinên kurd çêkirîya heya.

Di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku kevneşopîya hamawîyê, weke kevneşopîyeka ku rengê jîyane civatî bi hemû aliyên wê ve ji aliyê mênî û ankû jinê ve ku lê dînerê û dihêne ser ziman a. Di vê çerçoveyê de wê çawa jîyan were avakirin û were pêşxistin lê

hatîya hizirîn. Di vê çerçoveyê de di çerçoveya têngîna civatî de, maf û azadîya zayend û hemzayendê bi wê re lê hatîya lê hizirîn. Di nava kurdan de dema ku bahse jinê dihê kirin, hinekî jî ev têngîna bi kevneşopîkî dihê berbîra mirov. Ji ber ku ev kevneşopî, bi wê re weke ku bûya nav. Ev kevneşopî, weke kevneşopîyeka jîyanî ku rengê pêşketina jîyanê bi xwe re daya kifşkirin. Heta ku mirov li hizrên zaneyên kurd ên weke seydayê cizîrî, feqiyê teyrar, Ahmedê xanê û hwd dinerê, mirov dibînê ku di vê çerçoveyê de hatîya ser ziman. Dema ku Ahmedê xanê bi têngînyaka pîroz keseyetîya Zînê' bi pîrozî dihêne ser ziman, di vê çerçoveyê de ev kevneşopî di serî wî de heya. Ji xwe, weke ku bi teybetî balê bikişîne ser vê kevneşopîyê, dema ku mem û mîrê bota li ber hevdû li ser taxtê kişikê(sedrancê) rûniştina û ku Beko wan dihê hemberê hevdû, hingî wê jinek di cih de were û bikeve hûndur û wê wê hamawîya li ser serê xwe ji ser serê xwe biavêje ser taxtê wan ê kişikê li nava wan. Ev, wê êdî bê sedema ku ew êdî li hemberî hevdû ne rabin. Wê êdî li ber hevdû rabûna xwe û rik û inka xwe jibîr bikin.

Ahmedê Xanê, dema ku balê dikişîne ser vê rewşê di herîkîna vegotina xwe de, hinekî jî dike ku vê yekê werêne ser ziman. Li vir, ji aliyê Zînê' ve qûdretêkê bi 'pîrozî' dihêne ser ziman. Ji aliyê din ve jî, wê qûdretêkê bi hebûna jinê û wê avêtina hamawîyê ya li nava wan werêne ser ziman. Ev, weke dû aliyên ku divê ku mirov li vir bi teybetî li ser bisekinê ya. Ev, weke kevneşopîyeka civatî ya ku bi jinê re ya ku di nava jîyane civatî de ku berî Ahmedê Xanê bi hezaran salan jî ku dijî ya. Li ser wê kevneşopîyê re rastîya civatî ya civate kurd dihê ser ziman.

Em dema ku li ser vê rengê pîrozîya li navê jinê ku bi kevneşopîya hamawîyê re lê dihizirin, emê bi wê re herina serdemên civate kurd ên berî zayîna îsa jî. Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku têngîna vê kevneşopîyê, di vê çerçoveyê de bi dîrokê re dema ku mirov li wê dihizirê, her wusa mirov divê ku werêne ser ziman ku em divê ku bi serdemên bawerîya civatîya kurdistanî ya yazdanî re were hanîn li ser ziman. Di vê çerçoveyê de bi nirxkirin, wê bibe. Li vir, divê ku mirov werêne ser ziman ku nirxên ku vê çanda jinê ya bi demê re bi rengekî pîrozî di nava jîyane civatê de dihênina ser ziman ên weke 'şahmaran' û hwd jî, di vê çerçoveyê de hatina pêşxistin. Naqşaya şahmaran, weke hevgirtineka ku ji rengên ku li wan nirxîti û pîrozîti ku li wan hatîya baxşkirin a. Her sê rengên weke kesk û sor û zer ku di nava bawerîyên civatî ên wan demên buhurî de di xate êzdayî de pîroz in û her wusa rûdên û keseyet û wênaya jinê ku li wê bi heman rengî nirx û pîrozî bi bawerî jî lê hatîya baxş kirin, wê ji wan were çêkirin. Di vê çerçoveyê de weke têngîneka ku civatî ku gelek nirxên civatî ên dîrokî û bawerî ên êzdayî ku bi hevdû re di xwe de dihawêne naqşaya şahmaran, di vê çerçoveyê de xwediyê dîrokeka civatî ku di bin û hundurê xwe de dihawêne ya.

Di aslê xwe de dema ku mirov li naqşaya şahmaranê dinerê, mirov weke ku dagereka kevneşopîya hamawîyê ya pîroz û binirx bibînê li mirov tê. Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku naqşaya şahmaran, car bi car, her ku bi têngîna civatî ya kurdistanî ku mirov bi dîroka wê ya civatî û pêşketinên wê ên felsefîkî û bawerî û hwd re lê dinerê, dúbare mirov wateyên nû ji wê kifş dike. Ev wate hemû jî, wateyên ku mirov divê ku bi kevneşopîya hamawîyê re ku kifş bike û werêninê ser ziman in.

. **Weke mijaraka** ku divê ku mirov pirr hûr û kûr di nava rûpelên dîrokê de ku li wê bihizirê mijara jinê, weke mijaraka sereka ya têngîni jî xwe dide dîyarkirin. Mijara jinê, divê ku mirov werêne ser ziman ku weke mijaraka ku em divê ku ji destpêka dîrokê ve wê hildina li dest a. Li vir, divê ku mirov vê yekê jî, di serî de werêne ser ziman ku di roja me de, nêzîkatîya li jinê, weke nêzîkatîyaka sedsalê ya ku rengê pêşketina mirov ya civatî jî dide dîyarkirin a. Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku mijara jinê, di sedsale me ya ku em weke 'sedsale zanîn û ragihandinê' bi navkirin de ku weke 'pirsgirêk' hatina li rojevê, divê ku mirov bi wê re wê gotina 'pêşketinê' ya ku mirov weke kirasekî li xwe dike jî, bi wê re bike berlêpirsînê

de. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku nêzîkatîya li jinê, her wusa weke nêzîkatîyaka têngînî, rengê pêşketina mirov bi hebûna asta aqilê mirov ê hatî fahmkirin re dide dîyarkirin. Bo vê yekê, mijara jinê, weke mijaraka civatî û civaknasî, dîrokî û olî, têngînî û fahmkirin û felsefîkî, serdem û pêşketinê jî hilde li dest. ..

Têgîna civatî, li vir, divê ku mirov wê bike berlêpîrsînê de. Her wusa, li vir, divê ku mirov vê yekê jî werêne ser ziman ku jin, weke ku di kurdî de jî dihê ser ziman, 'jin, maka jîyanê ya.' Dema ku jin maka jîyanê bê, wê çaxê, divê ku mirov di vê çerçoveyê de nêzîkatîyê li wê bike. Her wusa, nêzîkatîya li jinê, weke nêzîkatîya giring ya aqil jî divê ku mirov werêne ser ziman. Lê nêzîkatîya li jinê, bi hebûna wê re, mirov nikarê tenê bi aqilekî re wê fahm bike. Ji wê zêdetirî divê ku mirov hinekî jî, bi hêst, ajo û hwd re jî wê fahm bike û werêne ser ziman. Dema ku em li vir, bi gotinakê bahse 'zanîna jinê' bikin, divê ku mirov van aliyên weke hêst û hwd jî, bi wê re di nava wê zanîna wê de bi bîrî werêne ser ziman. Hevdû, temem dikin.

Zanîna jinê, bi teybetî dema ku em li ber diclê û firatê wê hilde li dest, em divê ku bibêjin ku em divê ku bi dîrokeka demdirêj re wê werênina ser ziman. Dîroka jinê, wê di vê çerçoveyê de li ber diclê û firatê, xwediye reng û awayê xwe yê pêşketinê ê teybet bê. Bo vê yekê, bi teybetî, dema ku em li mesopotamiya(*kurdistanê*) bahse zanîn, dîrok û fahma jinê bikin, divê ku em di wê çerçoveya wê pêşketina wê de wê hildina li dest û werênina ser ziman. Weke mijaraka ku hertimî bûya mijara ku divê ku werê fahmkirin mijara jinê, heta roja me jî, li ser wê re nîqaş dihên meşandin. Dema ku bahse '**destpêka dîrokê**' dihê kirin, ku bi vê qastî destpêka şariştaniyê dihê kirin û ev destpêk jî li ber diclê û firatê li kurdistanê ya, bi wê re jin weke mijaraka teybet dihê ser ziman. Dîroka jinê bi hişmendiyeke wê ya ku afirî re li herêmê heya ku divê ku mirov wê li berçav bigrê û werêne ser ziman. Em dema ku diçîna serdemên destpêkê ên şariştaniyê ên weke serdemên sûmerîyan û hwd, em dibînin ku dîroka jinê bi hişmendiya wê re hatîya nivîsandin. Di nava jîyanê de xwediye çî weynê ya jin, di vê çerçoveyê de ew hatîya şîrovekirin. Şîroveyên ku di çerçoveya kronolojiya dîrokê de ku dihên kirin û dihê gotin ku di serdemên neolotîkê de hena, di wan de bi jinê re ku pirr-mêrîtî û ankû vajî wê bi mêr re pirr-jinîtî û hwd heya, wê her wusa, di vê çerçoveyê de têngînekê bide me. Emê li jêr, hinekî bi sereke jî bê, li ser vê aliyê mijarê jî rawastihin. Lê li vir, di serî de divê ku mirov vê yekê bibêje ku mijara jinê, heta roja me, weke mijaraka ku dinava nîqaşê de ya. Jin, ku piştî ku civate me mirovan afirî û pê de, ku nêvî bi nêvî ku nêvîyê wê di afirêne, piştî bûya mijara nîqaşê. Di sedsala me de ku weke sedsalaka bi aqil û zanîn dihê ser ziman de jî, di wê de jin, bi heman rengî, bi 'pirsgirêk' heya.

Ev hebûn û navê jinê bi gotina 'pirsgirêk' a di roja me de, bi serê xwe weke mijaraka ku di çerçoveyeka navaroka zanîn û aqilê serdema me de ku divê ku mirov wê hiilde li dest a. Ev, dema ku were kirin jî, wê bi hemû aliyên xwe re pêşketinê serdemê ku bi hemû serdemên buhûrî re jî, bike nava xwe de wê bike berlêpîrsînê de. Her wusa, li vir, dema ku em di çerçoveya mijara jinê de dihizirin, di destpêkê de, di cih de di mejiyê me de mijara nêzîkatîyê û teherê xwe bi awayekî vekirî dide li berçav. Ev jî, weke mijaraka ku di vê çerçoveyê de divê ku mirov wê werêne ser ziman a.

Mijara jinê, dema ku mirov bi dîrokê re li wê dihizirê, her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku weke mijaraka teybet ya ku wê temenî û hîmî bê. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov wê baş fahm bike. Serdemên ku aqilê şariştanî ppêşket û pê de, wê civat bi afirin. Her wusa, pergala aqilî ku pêş dikevin, di nava wan de nêzîkatîya li xwezayê, li zayend û her wusa her zindiyên ku li jîyanê dijîn, wê xwe bide dîyarkirin. Li vir, dema ku mirov dihizirê, mirov hingî nêzîkatîya Zerdeşt ya li jinê ku di çerçoveyaka pîrozî de ya, mirov baş fahm dike. Zerdeşt, di çerçoveya nêzîkatîya xwe de serwaxt û bizane ya. Mirov vê yekê ji kû fahm dike? Mirov ji kirinê wî ên di çerçoveya aqilê wî de fahm dike. Rêz û hûmeta wê ya li xwezayê û

heta ku li xwe qadaxakirina xwarina goşt('wejeteryanî' bû) jî, di vê çerçoveyê de wê bi awayekî vekirî fahmker bê bo me.

Nêzîkatîya Zerdeşt ya di çerçoveya pîroziyekê de li jinê nêzîkatî kirin, wê weke nêzîkatîyaka wî ya felsefîkî weke wê nêzîkatîya wî ya li xwezayê ya bi rêz û hûrmet û nexwarina goşt jî bê. Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku bi vê çerçoveyê de Zerdeşt, weke ku dihêne li berçav, weke ku di derbarê dîrok û serdemên buhurî ên berî xwe de jî bi zane ya. Nêzîkatîya Zerdeşt a li jinê, nêzîkatîyaka kevneşopîkî ya kurdistanî bû. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov bi teybetî binê wê xat bike ku ji aliyê bawerîyê ve temenê wê têgîna pîrozkirina jinê bi bawerîyê re jî hatibû afirandin. Her wusa, Di dema Qasîtan de 'gûlê', di dema Gûtîyan de kûpapa, di dema hûrî û mîtannîyan de û hwd jî, hebedê û hwd, bi gelek mînaqên wê re hena ku divê ku mirov werêne ser ziman a. Her wusa, rengê pîrozkirina jinê di xate bawerîyê ya êzdayîyê de di wê temenê de heya. Çend ku di serdema me de, weke ku ew hatibê deforme kirin û ankû weke ku zêde gûh nayê dayîn li wê çandê jî, lê ev çandaka **xate êzdayî** ya pîroz bû.

Di serdemên sûmerîyan de navê 'lîpît Îştâr' û hwd, di vê çerçoveyê de bi pîroziyekê re dihên ser ziman. Her wusa, weke wê mirov dikarê gelek mînaqên din jî, werêne ser ziman. Ev mînaqên weke lîpît îştâr, lîlith û hwd, mînaqên ku di xate êzdayîyê de pêşketina na. Li ser van mînaqana re em divê ku di xate êzdayî de di çerçoveya jîyane civatî û pergalîya wê ya ku di jîyanê de pêş dikeve de divê ku mirov wê xate pîrozkirina jinê ku heta ku dihê dema Zerdeşt werêne ser ziman. Zerdeşt, di vê çerçoveyê de wê nêzîkatîyê li jinê dike. Heta roja me jî, weke êzdayî û ankû ku weke ku di roja me de dihê bi navkirin êzîdî ku li Laleşê û hwd di rojên pîroz ên weke 'cemaya laleşê' û hwd de ku ji destê jineka ku jîyane xwe ji destpêkê ve li laleşê buhurandî ku gezek nan dihê xwarin û hwd, divê ku mirov di vê çerçoveyê de di dewama wê dîrokê de werêne ser ziman. Her wusa, ev rewşa ku li '**laleşa nûranî**' ku heta roja me li ser binirxkirina jinê re hatîya domandiin, di çerçoveya wê kevneşopîya jinê de ya.

Li vir, di vê ku mirov van kevneşopîyan bi hevdû re di çerçoveyê de di xate dîrokê ya bawerîyê a yazdanî de hilde li dest û werêne ser ziman. Li vir, dema ku em li ser kevneşopîya jinê ya li kurdistanê dihizirê, mirov rastî pîrozeyekê bi wê re tê. Lê dema ku em li wê pîrozîya jinê dihizirin jî, em bi wê re li ser xate êzdayî ya bawerîyê re ku bi hezaran salan re pêşketîya, bi wê re wê kifş dike. Her wusa, kevneşopîya jinê, di vê çerçoveyê de weke kevneşopîyeka bi hezaran salan a li ber diclê ya. Ji tefsîrên ku ji serdemên sûmerîyan bigra û heta serdemên gûtî, hûrî û mîtannîyan, di wan de jin weke 'ku di kurdî de dihê ser ziman, weke "maka jîyanê" hatîya ser ziman. Her wusa di vê çerçoveyê de weke temenê jîyanê hatîya tefsîr kirin. BI lîpît Îştâr re ev hatîya kirin. Eşnûna, û hwd re mirov dibînê ku ev hatîya kirin. Weke ku Hûrî û mîtannî bi xwedawende jin Hebedê re dikin, weke '**dayika jîyanê**' ku 'bereketê' dide û zad dide, ew tefsîr kirina.

Em di dema Mîtannîya de dibînin ku Di nava bawerîya Mîtrayîyan de jî, ku weke bawermendên Mîtra "metran" wê hem mêr jî hebin û hem jin jî wê hebin. Di parastgehên wan ên ku d wan de berg dikin de wê jin jî weke mêr di rex hevdû re rûnihin û wê berg bikin. Her wusa, ew rengê pîroziyê ku weke ku êzdayî di roja me de li laleşê dikin ku ji destê dayikaka ku hemû temenê xwe li laleşê buhurandî ku gezek nan dixwûn, wê di demên mîtrayî û Zerdeştîyan de jî hebe. Her wusa, di vê çerçoveyê de mirov kifş dike ku ew weke kevneşopîyekê ya. Em rengê pêşketina vê dîroka jinê, bi kevneşopîyên civatî ên civate kurd ku heta roja me jî bi awayekî zorbela xwe dana domandin, bi wan re baştir fahm dike. 'Kevneşopîya hamawîyê', kevneşopîyek ji wan kevneşopîyan a ku mirov divê ku li vir bi teybetî bahse wê bike ya. Li gorî vê kevneşopîya civate kurd, jin, weke nirxek pîroz a. Hertimî bi gotina wê dihê kirin. Bi gotina wê jîyan pêş dikeve. Dema ku du mêr û ankû aşîr werina ber hevdû ku bi hevdû re şer bikin û ankû pevbiçin,

wê jinek herê û di nava wan de bisekinê û wê hamawîya xwe ya li serî di nava wan de derxe û dêne nava wan, û êdî wê yek ji wan ji aliyê xwe ve li ser wê re neqawizê û herê herê aliyê din ku şer û ankû pevçûnê bike. Ev, weke rêgezeka civatî ya civate kurd a ku li ser nîqaş jî nayê kirin a. Bo vê yekê ya, ku hertimî jina kurd di awayekî xweza di jîyane xwe ya civatî de di nava civate kurd de bûya parastvanê aşîtiya navxweyî ya civatî jî. Bo vê yekê ya, ku bo civate kurd hatîya gotin ku "wê aşîtiya nava civatê parastîya.

Ev pirr rast a ku wê(jina kurd), aşîtiya navxweyî ya civatî parastîya. Kevneşopîya jina kurd, divê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku weke kevneşopîyeka bi hezaran salan a. Her wusa, di nava hemû bawerîyên kurdistanî ên civate kurd de jî ev bicih bûya. Bawerîyên civate kurd ên weke 'bawerîya yarsanî', 'bawerîya şebekî', 'bawerîya manîyî', 'bawerîya êzdayî' û hwd bi hemû bawerîyên din ên demkî û dîrokî re ev hebûya. Piştî bawerîyên weke ên îslamî ku li kurdistanê bicih bûn, hewl hatîya dayîn ku wê bawerîyê jî di wê çerçoveyê de binirx bikin. Zanayên kurd ên weke bawê tahirê ûryanî, bawê henîfê dinwerî, Êlî Herî, Seydeyê Cizîrî, Feqiyê Teyran, Ahmedê Xanê û hwd, bi berhemên xwe yên ku nivîsandina, xwestina ku wê pîrozîya jinê werênina ser ziman. Evînen weke yên "mem û zîn", "ferhed û Şêrîn", "leyla û mecnûn" û weke bi dehan evînen din ên bi wê rengê wê, bi têngînen pîroz wê werina li ser ziman. Teybetmendiya van vegotinên wê ew bê ku ew ji çandekê derketina û di wê de wê, jin bi nirx û weke nirxekê wê, di wê de wê li pêş bê. Dema ku Ahmedê Xanê 'mem û zînê' di nivîsênê wê, têngîhiştineka pîroz wê binivîsênê. Her wisa wê, di nava nivîsên feqiyê teyran de jî wê, weke ya Ahmedê Xanê ku wê 'Zîn' wê bi wî re wê derkeve li pêş wê, bi wî re jî wê, "dîlberê" wê derkeve li pêş. Gelek kesên ku ew ji feqiyê teyran xwandina her wusa zan kirina ku ew tenê weke 'helwestek wî ya' û ankû ew navê pêjnekê ku wî ji mejiyê xwe afirandîya. Lê ev ne rast a. Kesekê ku jîyane feqiyê teyran xwendîya wê bi zanîbê ku wê, bi zanîbê ku dîlberê wê jineka ciwan bi serborîya xwe ya bi êş re ku wê piştî wê, rastî wî were û wê, ew êdî wê, bandûreka mazin wê li ser feqiyê teyran wê **berdê**.

Ev rewş, wê weke rewşek civatî bê. Civate kurd, bi dîrokê re wê xwediyê regekî pêşketinê ê bi xwe re bê. Her wusa, kevneşopîyên civatî ên civate kurd, di wan de jin, bi wê 'pîrozî' û nirxîya xwe re dihê ser ziman.

Kevneşopîya hamawîyê ya civate kurd, di vê çerçoveyê de divê ku mirov wê werêne ser ziman. Divê ku mirov bi teybetî li ser wê bisekinê û wê fahm bike. Her wusa, kevneşopîya hamawîyê ya civate kurd, di vê çerçoveyê de weke bineter, dokument û berhemena dîrokî ya civatî ya di vê warê û temenê de ya ku mirov divê ku li ser wê bisekinê ya. Her wusa, divê ku mirov bi teybetî li ser wê bisekinê û wê werêne ser ziman ku ev berhem û ankû binetera dîrokî ya civate kurd, dîroka wê, dema ku mirov werêne ser ziman, wê weke dîroka wê kevneşopîyeka jina kurd bê. Di nivîsandina dîroka jina kurd bi dîroka wê ya civatî re, ku mirov werêne ser ziman, wê kevneşopîya hamawîyê, weke naveng û navîka wê wê ya ku mirov wê hiilde li dest bê. Her wusa di vê çerçoveyê de ku mirov kevneşoopîya hamawîyê werêne ser ziman bi dîroka wê re jî, mirov wê dîrokeka bi hezaran salan ya jina kurd bi hemû aliyên wê re werêne ser ziman. Naqşên civatî ên civate kurd ên weke 'naqşaya şahmaran' ku mirov hilde li dest, wê weke berhem û bineter û birhan û nîşanayaka vê dîroka jina kurd a civatî bê. Her wusa, têngîna şahmaran, weke mînaq, nîşanak û birhanaka dîrokî ya vê kevneşopîya jina kurd bê. Em nikarin, vê naqşaya şahmaran, tenê weke naqşayakê ku hatîya û bûya werêne ser ziman. Em divê ku bi dîroka wê re werêna ser ziman.

Her wusa di vê çerçoveyê de naqşaya şahmaran, têngîna kevneşopîya hamawîyê ya civate kurd, dayika ku li laleşê ku nan di pêjê û ji destê wê her mirovê ku diçê laleşê di roja cejnê de ku gezek nan dixwê û hwd, wê weke çend, rewş, bineter û nîşanakên vê dîroka binirx ya jina kurd

bin. Em divê ku di vê çerçoveyê de wan bi hevdû re hildina li dest û werênina ser ziman. Di aslê xwe de jina kurd, heta roja me, dîroka xwe ne xwandîya bi zimanê civate xwe. Dema ku ew kiriba, wê hingî, ev aliyên dîroka xwe bixwe jî bidîta. Tenê, ji nerîna çend serdestên ku civate kurd metinger kirina, dîtina vê dîrokê û hanîna li ser ziman, ne tenê weke haqaretekê ya li vê dîroka pîroz, her wusa weke piçûk xistin û ji nedîtî ve hatina vê dîroka bi nirx ya civatî jî ya. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov bi teybetî werêne ser ziman. Bo vê yekê divê ku mirov bi teybetî binxat bike û werêne ser ziman ku divê ku bi zimanê civate xwe jina kurd, divê ku dîroka xwe fêr bibe. Her dîroka civatê ku ya beşên wê civatê jî bê, bi zimanê wê civatê xwediyê civaknasiyeka teybet ya ku mirov dikarê tenê bi wî zimanî û wê civatê fahm bike ya. Ev jî, weke hêsteka wê civatê ya bi dîroka wê re ya.

Civate kurd, di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku ew xwediyê dîrokek pirr kevn a. Jina kurd, xwediyê kevneşopîyek pîroz a. Her wusa, kevneşopîya hamawîyê, weke kevneşopîyek pîroz kevneşopîya jina kurd a xwediyê dîrokek bi hezaran salan a. Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov vê yekê jî werêne ser ziman ku kevneşopîyeka dîrokî ya. Kevneşopîya civatî ya jina kurd, di vê çerçoveyê de xwediyê dîrokek mazin a. Lê ev dîrok, bi jîyane wê re civaknasî, deronî û rastîyên wê yên felsefîkî û hwd re nayê zanîn. Sernûxûmandî maya. Her wusa, pirtûkên vê dîrokê bi navê wê û rastîya wê re ne hatina nivîsandin û ser ziman. Di aslê xwe de, ya ku di temenê gelek pîrsgirêkên civatî ên di roja me de jî ev rastî bixwe ya.

Li vir, divê ku mirov vê yekê bi teybetî werêne ser ziman ku di roja me de dîroka jina kurd ku dihê nivîsandin, em nikarin ji temenê wê ve ji van aliyan dûr werêne ser ziman. Her wusa, di vê çerçoveyê de ev kevneşopîyên dîrokî divê ku mirov li vir wan bibîr bike. Dîroka civatî ya jina kurd, di vê çerçoveyê de divê ku mirov bi dîroka wê ya civatî û ziman û çanda wê re wê hilde li dest û werêne ser ziman. Ziman, civaknasiya civatî, bi rengên wê re li ser rengê salixkirina gotinan re bi xwe re diparêzê. Her wusa çand jî, rengê jîyane wê bi xwe re diparêzê. Di vê çerçoveyê de dema ku em di çerçoveya mijarê de bi rastî li wê bihizirin û hewl bidin ku têgîna rast û baş bidest bixin, divê ku mirov bi van aliyan wê re mijarê hilde li dest û werêne ser ziman bo ku fahm bike. Têgîna civatî ya jina kurd, di vê çerçoveyê de me hê jî bi pêş de dibe. Ew têgîna wê, bi aliyê wê yê civatî, ku di bîra têgîna civatî ya civate kurd de maya, hê jî, rengê pêşketina civatî bi xwe re dide diyarkirin. Her wusa, em divê ku vê yekê jî, werênina ser ziman ku dema ku em li navaroka çîrok û çîvanokên civatî ên civate kurd dinerê, her wusa, weke çîrokên keçelok, şahmaran û hwd, dinerê, bi wan re vê têgînê dibînin ku mohra xwe lê xistina.

Em li vir, divê ku vê yekê werêne ser ziman ku dema ku em dîroka beşeka civatî werênina ser ziman ku divê ku em bi hevdû re di ahangê de bi dîroka civatê re wê hiildina li dest û werênina li ser ziman. Her wusa, ji ber ku di nava jîyane civatê de her rengê pêşketinê hevdû temem dike û bi bandûr dike. ..

Li vir, divê ku vê yekê jî, bi teybetî binxat bikin û werênina ser ziman ku dîroka civatî ya jina kurd, di vê çerçoveyê de divê ku mirov bi pêşketinên wê ên civatî re wê werêne ser ziman. Her wusa pêşketina civatî, dema ku mirov li wê dihezirê, di vê çerçoveyê de bi rastîya wê re mirov wê kifş dike. Dîroka civate kurd, di navîka wê de pêşketina bi jina kurd ya bi kevneşoppîyên wê yên weke 'kevneşopîya hamawîyê' hwd re heya. Bo vê yekê, divê ku mirov van aliyan binxat bike û werêne ser ziman. Ji van aliyan ve divê ku mirov werêne ser ziman ku dîroka jina kurd, weke dîrokek pîroz, ya civatî heya. Em vê gotina 'pîrozîyê' nekû ji ber xwe bi navê jina kurd re dihênin ser ziman. Her wusa, bi dîrokê re bi pêşketina wê re dihênina ser ziman. Di nava hemû rengên pêşketinên civatî û şariştanî, bawerî û olî, û hwd ên kurdistanî hemûyan de ev heya. Mohra xwe li wan xistîya. Di vê çerçoveyê de weke civateka dîrokî civate kurd, di serî de ev aliyên wê, weke aliyna giring ku divê ku mirov li ser wan bihezirê û wan kifş bike û werêne ser

ziman

in.

Desthilatdarîyên weke ên rejima tirk, rejima îranê û hwd, ku Kurdistan di nava wan de hatîya qatkirin ku dema ku hêrîşî civate kurd dikin, weke beşeka ku navika civate kurd dihêne li holê û diafirêne, hêrîşî jina kurd dikin û li ser wê hêrîşa li jina kurd re jî hêrîşî civate kurd dikin. Ev alî, wek aliyna ku divê ku mirov bi teybetî wan kifş bike na. Minaq, civateka weke civate kurd, ku kevneşopîyekên wê ên ku jinê pîroz dikin ên weke kevneşopîya hamawîyê û hwd, hertimî hewl didin ku di nava wê de mijarên 'destavêtinê' û hwd pêş bixin. Dixwezin ku bi rewşên bi vî rengî re were rojevê. Li ser wê re, weke ku sîyesetekê dimeşênin. Ev rewş, dema ku mirov li rewşên civatî û pêşketina civatî û nêzîkatîyan dinerê, mirov wê kifş dike. Di roja me de, weke 'pirsgirêk' û ankû bi gotina pirsgirêkê re hildan navê jinê jî, ancama vê zihniyetî ya. Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov vê yekê jî bibêje ku pirsgirêka ku weke 'pirsgirêka jinê' dihê bi navkirin, di ancama ajoya mêr û têgîna wê ajoyê ku bûya zihniyetê de afirîya. Bo vê yekê, bo fahmkirina vê pirsgirêkê jî, divê ku mirov hinekî jî ji aliyê deronî, civaknasî û felsefîkî ve jî car bi car li ser wê bisekinê.

Gotina 'pirsgirêka jinê', weke gotinaka sedsala me ya ku xwe weke 'serdema zanîn û aqil' dihasibênê ya. Her wusa, li vir, dema ku mirov di çerçoveya aqil de li mijarê dihizirê, mirov divê ku vê yekê jî, werêne ser ziman ku weke ku têgîna 'pirsgirêka jinê', weke têgîneka ku ya aîdî serdemên ku di wan de aqil pêşketîya ya. Li vir, ez divê ku vê yekê bi teybetî binxat bikim û bibêjim ku ti zayend, weke mirovan zilmê li hemzayendê xwe nakê. Dema ku rewş ev bê, wê çaxê, li vir, bi vir ve girêdayî, êdî rewşa pêşketina aqil bi reng û nêzîkatîya wê re jî, ji mirov dixwezê ku mirov wê bike berlêpirsînê de. Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku fahmkirina jinê, di serî de li vir divê ku mirov wê pêşbixe, hilde li dest û werêne ser ziman. Ev, weke aliyekî ku wê êdî têgînekê di vê warê de ku bi me re bide çêkirin bê.

Têgîna jinê, bi zanîna wê re divê ku mirov bi dîrokê re wê werêne ser ziman. Her wusa bi xwezayê re divê ku mirov wê fahm bike û werêne ser ziman. Divê ku mirov weke aliyekî giring wê hilde li dest û fahm bike. Di serî de, li vir, dîroka jinê bi rengê ppêşketina wê ya ku bûyî re divê ku mirov wê fahm bike. Li vir, emê emê bi dîrokê re wê werênina ser ziman. Emê rastîya jinê bi dîrokê û pêşketina dîrokê ya bi civatîtiya şariştanî re hiildina li dest û fahm bikin. Ev yek, wê weke aliyekî giring ku em divê ku bi teybetî li ser wê bisekin û fahm bikin bê.

„**Bi dîrokê re** dema ku mirov li mijara jinê dihizirê, her wusa mirov rastî rewşek teybet tê. Di nava jîyanê de rewşa jinê, wê hertimî di nava jîyane şariştanî de bibe weke mijareka ku bi 'pirsgirêk'. Ev yek, di nava şariştaniyên serdeme me de jî wusa ya. Çend ku serdema me, xwe weke serdemek bi aqil didenezêne û dihêne ser ziman jî, rastîya wê di vê çerçoveyê de ya. Wekhevîya di nava jîyanê de di nava jin û mêr de di nerînê de nebûya. Li vir, divê ku mirov vê yekê jî werêne ser ziman ku têgînên ku weke têgînên bawerîyê na, wê bandûra wan pirr zêde li pêşketina rewşa di nava jin û mêr de wê hebe. Lê li vir, divê ku mirov vê yekê jî, bibêje ku di serdemên buhurî de ev rewş wusa bû. Heta ku dem tê serdema me ya ku em di wê de dijîn, wê rewş hinekî bi gûharin. Di nava rewşên têgînî ên ku weke 'hizrên olî' dihên ser ziman de ku mirov li navaroka wan dihizirê bi deronî û hwd, mirov dibînê ku redkirina jinê ji nava wê û ankû komên din ên civatî, pêşî deronî ya û piştî bi têgîna serdestî ya. Li vir, divê ku mirov vê yekê werêne ser ziman ku dema ku mijar, bibe mijara komên cûda ên nîjadî nêzîkatîya serdestî ku xwe bi desthilatdarîyê re dide dîyarkirin dihêne li pêş û dide dîyarkirin. Lê dema ku mijar ku bibe weke mijara zayendê ku weke ya jinê bê, wê çaxê, dema ku mirov li wê dinerê, pêşî weke ku ji aliyê derûnî ve mijar xwe dide dîyarkirin. Di temen de kifşkirinên zayendî ku li ser wan re têgîna serdestî ya desthilatdarî hatîya avakirin, mirov wê kifş dike.

Li vir, divê ku mirov di serî de vê yekê werêne ser ziman ku di temenê têgînên zayendî ên ku

bi zihniyetî bûna malê olê bixwe jî, di wan de ji temen ve derûnîyek ajoyî ya mêranî heya. Di vê çerçoveyê de em dema ku li rengê bawerîyê dinerin, her wusa, têngên weke li ser 'hêzbûnê' ku hatina avakirin, ji wan jî sîd hatîya wergirtin û li ser wan 'xortbûna mêr' hatîya ser ziman. Bi laşî, bihêzbûna mêr, weke rewşeka hatî xistin li temenê wê rewşê de ya.

Di demên berî şariştaniyê de, li vir, mirov wê yekê dibînê ku jin di çerçoveyekê de kifşkirina wê heya. Ev jî, temenekî wê yê hîsî û ajoyî heya. Di nava zindiyan de di nava xwezayê de wê weke zindiyekî jin û mêr, hoyandina wan ya li hevdû di çerçoveya hevdû kişandina li hevdû de wê xwe bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de serdema ku pîrr-mêrî û ankû pîrr-jinî ku mirov bahse wê bike jî ev dem a. Jinek dikarê bi çend mêran re bikeve têkilîya zayendî de. Mêrek dikarê bi çend jinan re bikeve têkilîya zayendî de. Ev, weke rewşek xweza û asayî dihê ditin. Di vê çerçoveyê de li ser vê rewşê re jîyane komî heya. Di nava komê de jin û mêr bi hevdû re dijîn. Di nava wê jîyanê de ya ku weke mijarekê derdikeve li pêş jî ew a ku weyna jinê bi dayikîtiya wê re li pêş a. Zaroyên wê yên ku çê dibin, pêşî yên wê na. Piştî jî, yên komê na. Têgîna bavîkatîyê, wusa zêde ne li pêş a. Wê piştî ev têgîna bavîkatîyê bi pêşketina hişmendiyê re derkeve li pêş. Têgîna dayikê, wê weke têgîneka kifşkar ya hîmî bê. Her wusa, jin, di nava komê de dema ku dilê wê xwest bi kê re wê bikeve nava têkiliyê de li ser wê re ew dide dîyarkirin.

Bi wê re jî, di vê ku mirov vê yekê werêne ser ziman ku ev serdema ku weke serdema berî serdema şariştaniyê dihê bi navkirin, wê di vê çerçoveyê de kifşkirinaka wê hebe. Têgîna dayikîtiyê, zarokîtiya dayikê û piştî ya komê, û her wusa ku bi wê re ligorîxwesteka jinê bûn li pêş a, wê weke rewşa teybet ê kifşkirina rewşa zayendîtiyê bin. Piştî ku kom pêş dikeve êdî ew kom, wê li ser wê kombûnê re bicihbûna wan pêş bikeve. Têgîna bicihbûnê û ya kombûnê wê di vê çerçoveyê de ji hevdû re dayikîtiyê bikin.

Kombûn, piştî ku pêş dikeve û pê de, wê di nava komê de hin bi hin têgîna hiyererşîtiyê pêş bikeve. Ya ku vê têgîna hiyererşîtiyê pêş dixê jî, ew têgîna mazinbûn, pîrbûn û kalbûnê ya. Ew mirovên pîr, bi jîyanbûna xwe ya demdirêj re wê xwediyê fêr û cerbekê bin. Lê herî zêde jî, ew rewşa wan, wê wan **kal û pîran, weke çîneka serdest** wê bike serdestê komê jî. Di dewama vê de, ez divê ku vê yekê bibêjim ku heta roja me jî, di nava kurdan de li ber diclê û firatê, mirovên pîr û kal, weke mirovna mazin û serokna xweza ên civatî jî dihên ditin. Weke çîneka civatî ya serdest ku hertiştî bi gotina xwe re didina dîyarkirin bin. Di vê çerçoveyê de weke serokna xweza na. Ev rewşa di nava kurdan de, dema ku mirov li van rewşên berî serdemên şariştaniyê ku li wan dihezirê, dihên ber bîra me. Wusa dihê berbîra me ku weke mirov ew rewşên berî dema şariştaniyê ên bi vî rengî, bi demê re hanîna û tenê bi demê re ew bi têngin û hişmendî kirina û di jîyanê de dana domandin.

Di dema şariştaniyê de wê her wusa gotina mirovên kal, weke ku di nava kurdan de dihê ditin, wê pêş bikeve. Jîyaneka di nava xwezayê de ku temenê wê li ser fêrbûna ji xwezayê ku karibin bi xwezayê re bijîn ku awaya, bi wê yekê û awayê re dihê li berçav. Serdemên berî şariştaniyê di vê çerçoveyê de weke serdemna giring ên bi vî rengî bûn. Wê di nava komê de têgîna hiyererşîkî pêş bikeve. Lê piştî di vê çerçoveyê de li ser vê rewşa kombûnê re têngin û hişmendî pêş dikeve û pê de, wê êdî ew rewş weke xwe bi hiş jî bibe. Ev rewşa hiyererşîkî, temenekî wê yê jîyanî ê bi jîyane mirov re heya. Mirovê, ji destpêka jîyane xwe û heta dawîya jîyane xwe, wê serdemên pitikîtiyê, zarokîtiyê, balixbûnê, mazinbûnê, piştî pîrbûn û kalbûn û piştî jî mirinê wê bijî. Her wusa ev pêvajoyê, her yekê li dûv ya din, wê werin. Her pêvajoyek ji van pêvajoyên jîyanî, wê di vê çerçoveyê de li gorî rewşa jîyanbûna mirov û rengê mazinbûna mirov ê bi mirov re wê temen û dîmenekî mirov bi laşê mirov re werêne li berçav. Mirov, bi wê re jî, wê dibînê. Mirov, dema ku tenê li rewşa bûyîn, mazinbûn û pîrbûn û kalbûna xwe jî bînerê, wê vê rewşê bi têgîna wê re bidest bixe di mejiyê xwe de.

Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku ev rewşa hîyererşîkî, weke rewşeka têtîni ya jîyanî ya. Lê li vir, her dema ku mirov bi jîyane xwe re dijî, wê li dûv ya din were û wê zanîna wê di mejî û xêva mirov de wê hebe. Wê zaroktiya mirov li dûv pîrbûn û kalbûna mirov newê. Wê pîrbûn û kalbûna mirov li dûv zaroktiya mirov wê were. Her wusa di vê çerçoveyê de têtîna hîyererşîkî ku xwe dide dîyarkirin, wê bi têtîni kifşariyekê bi dîtbarî di mejî de li berçav bide çekirin. Mejî, wê dibîne. Ev rewş, wê bi jîyanbûna bi jîyane mirov re wê hiş û hişmendiyeke bi mirov re bi xwe re bide çekirin. Di vê çerçoveyê de ev hiş û hişmendî, piştî ku bû û pê de, wê taqabûlî serdemên şariştaniyê û pêşketina wan bike. Her wusa, di nava koman de, weke mirovên serwaxt û li pêş, mirovên pîr û kal in. Ew jî, wê weke serokên komê ên mazin bin. Kom jî, wê piştî wan bi xwezayî wusa weke mazinên xwe herê bike.

Ev rewş, piştî ku jîyane şariştaniyê pêşket û pê de, wê bi xwe re rewşna cûda bide pêşxistin. Mirovên kal ku weke serokên komê na, wê ew weke mirovna ku bi wan dihê şewîrîn bin. Wê ji wan bi şewîrîn, wê şîret werina girtin. Ew şîret girtina ji wan, wê wan pîr û kalan bike weke serokna xweza ên mazin ên komê. Her wusa, wê piştî bi xwezayî, têtîna 'xwedîbûna li komê' jî li ser wan pîr û kalan re hem bi mejiyê mirovên dervî komê û ên di nava komê de jî bide çekirin. Wê li ser wê re ew pîr û kal jî, xwe wusa hîs bikin û bibînin. Ev jî, wê piştî têtîna xwedîbûnê bi wan re bide pêşxistin. Ji seroktiyê û pêşketina têtîna xwedîbûnê û hwd, wê di vê çerçoveyê de weke têtîneka ku em divê ku bi teybetî li wê bihizirin bin. Mirovê pîr û kal, weke mirovê li pêş û ê mazin wê xwe bide dîyarkirin. Ev rewş, wê bi demê re bi xwe re wê rewşên nû ên din jî werêne. Rewşên din ên ku wê werin, wê bi mirovê mazin ku ne zêde pîr a, lê ku pîr bi hêz a re wê xwe bide dîyarkirin. Mirovê bihêz, ku bi wê hêz û zora xwe re xwe bike xwediye, wê pêş bikeve. Di serdemên ji serdemên neolîtîkê û buhûrîna li serdemên şariştaniyê de, wê ev herdû alî bi hevdû re weke ku bikevina nava nakokiyê de. Di nava jîyane şariştaniyê de tiştê herî bi aqilana ew a ku ev mirovên pîr û kal ku weke serokna xweza ên komê na, ku di serdema şariştaniyê de weke serokna civatî wê derkevina li pêş, wê bi aqilê xwe wê rewşê di çerçoveya xwe ya komî de bidina kifşikin.

Her wusa, em dema ku di vê çerçoveyê de li rewşa jinê jî dinerin, ya ku dihê ditin di vê çerçoveyê de ya. Jin, di nava komê de li pêş a. Ev mirovên pîr û kal, ku weke serokê komê na û piştî weke xwediye komê na, wê di nava komê de karibin, bibina xwediye çend jinan jî. Yanî, wê ji wan re newê gotin na. Ev jî, wê weke rewşeka teybet bê. Her wusa jin, wê di wê jîyanê de bi rewşa dayikatiya xwe xwediye kifşariyê bê. Piştî buhûrîna ji serdemên neolîtîkê û hwd li serdemên şariştaniyê, wê ev rewşên jîyane berê, wê têtîni di derbarê wan de biafirê. Her wusa, ew jîyane komî ku pêşketiya û bicih jî bûya, wê rewşên weke nêçîrvanî, şivanî, çandinî û hwd, wê weke rewşna domandin û dabarabûna wê jîyanê wê pêş bikevin. Li ser wan re, wê pêşketinê dibê. Ev rewş, wê piştî weke rewşna aqilana jî bin. Wê di nava jîyane asayî de çand, cohtkirin, çûna nêçîrê û şivanî û hwd pêş bikeve. Her wusa, ev mirovên pîr ku nikarin, van karan bi wê hêza laşê xwe êdî bikin, wê bahra wan ji wan kirinên mirovên din ên komê were tederîk kirin. Ev jî, piştî wê weke rewşeka dayimî bê û pêş bikeve di nava wê jîyane bicihbûyî de. Her wusa di nava wê jîyane bicihbûyî de, ev rewş, wê êdî bi demê re çîneka ku ti karî nakê, lê ku hemû tiştên wê dihên ber destê wê êdî wê biafirê. Ev jî, çîna pîr û kalan a.

Ev çîn, wê bi demê re weke çîneka biaqil wê pêş bikeve. Wê şîretan bike. Her wusa, wê bihizirê. Wê bi wan hizran, wê êdî bike ku rewşa jîyane komê bi çerçova jî bike. Piştî pêşketina cihên bergê weke di dema sûmerîyan de 'zagûrat' ankû weke di rewşa êzdayîyan de laşê û hwd, wê pêş bikevin. Ev rewş, wê weke rewşeka teybet ên têtîni ên şariştanî bin.

Ev rewş, di dema ku pêş dikevin de, wê di wê çerçoveyê de jîyan, weke ku bbi têtîni were adilandin. Di nava wê adilandinê de wê weyn û rola her mirovî bi zayendî û ankû bi zaroktî,

balixbûyînî û ankû pîrbûyînî û hwd jî, bide dîyarkirin. Yanî, têngîna hîyererşîkî û çînî wê êdî di vê çerçoveyê de bi têngînî jî xwe bide dîyarkirin. Li ser wê re, êdî wê kifşkirin di nava jîyanê de bi rêxistinî werre û pêş bikeve. Piştî ku ev rewşa hîyererşîkî û ankû çînî pêşket û pê de, wê komên civatî, li rewşa xwe bi têngînî bihizirin. Her wusa, rewşa jinê jî, wê di nava van rewşan de bê. Dayikên weke lipît îştar, lélîth û hwd, wê pêş bikevin. Wê salixkirin, şîrovekirin û her wusa tefsîrkirina wan ya di jîyanê de wê were kirin. Weyna wan bi erk û karê wan re wê were dîyarkirin. Wate wan çî ya, li ser kirinîya wan re we were hanîn li ser ziman. Lipît Îştar, weke ku mirov bi wê re dibînê, wê di nava jîyane şariştanî de bi rengê xwe çawa karibê xwe bide jîyankirin, wê bike werêne ser ziman. Di aslê xwe de Lipît îştar, weke berxwedanakê bo jîyane xwe di nava jîyane şariştanîyê de dide. Wê dike jî.

Mînaqê lipît îştar, di dîrokê de jî derketîya li pêş. Bo vê yekê, hanîna wê ya li ser ziman, wê hinekî jî fahmker bê bo mirovan. Lipît îştar, wek jinekê û dayikekê, wê rêgezên li gorî jîyanbûna bi dayikî, malbatî û jinî û hwd ku divê ku çawa bin, wê werêne ser ziman. Di aslê xwe de, reng û rewşeka jîyanê ya li gorî jinê divê ku çawa bê di nava wê jîyane şariştanî ya ku pêşdikeve de, dike ku wê salix bike û werêne ser ziman. Li ser wê re, her wusa divê ku wê bide fahmkirin. Bo vê yekê, têngîna malbatîyê jî, dihêner ser ziman. Wê çawa were jîyîn, wê dihêner ser ziman. Piştî, weke ku bi kesetîyên weke 'hemûrabî' re dihê ditin, wê ji wê sîd û mînaq bigrin û rêgezên bidina çêkin. Çend ku destûrên Hemûrabî weke 'destûra pêşî' dihê bi navkirin jî, divê ku mirov berî wî destûrên Lipît îştarê werêne ser ziman.

Ev rewş, weke rewşeka ku êdî jin di nava jîyanê de dike ku bi wan re xwe werêne ser ziman in. Her wusa, jin, di vê çerçoveyê de di nava jîyanê de weke ku kifşkirineka xwe êdî dide kirin. Di aslê xwe de, dema ku em bahse xate baweriyê bikin, divê ku mirov wê bi sê û ankû çar alîyan bi teybetî werêne ser ziman. Weke ku bi dayika li laleşê dayimî dijî re rewşa lipît îştar ya hatî pîrozkirin divê ku mirov werêne ser ziman. Bi rewşa mirovên pîr û kal re, 'rewşa pîran' û ankû 'şêxan' di navê de bi bawerî jî hatîya salix kirin divê ku mirov werêne ser ziman. Bi rewşa rêveberîyan re rewşa 'mîr'an mirov dikarê werêne ser ziman. Her wusa, ev rewş, weke rewşna bi bawerî jî, ku di serdemên şariştanî de ku hatina salixkirin in. Em divê ku di vê çerçoveyê de bi rastîya wê re werênina ser ziman.

Têngîna jinê, li vir, weke mînaqa wê ya herî li berçav, di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman. Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov fahm bike û werêne ser ziman ku wê ev rewşa jinê, weke ku ji serdemên şariştanîyê bi xwezayî dihên jîyîn, wê piştî bi dem bi dem bi ji rewşê qûsandinê re wê kifşkirina çerçoveya jîyane wê were dayîn dîyarkirin. Em dibînin ku di serdemên şariştanîyê de ev rewş, wê zêdetirî were ditin. Mîjara jinê, bi rewşa dayikîya wê re, pîr zêde wê li pêş bê. Di aslê xwe de mirovê pîr û kal, wê weke ku bi vê rewşa dayikê re bikeve pêşbazîyê de wê rewşekê bijî. Bi wê re, wê bixwezê ku pêş, serdestîya wê ya jîyanî parve bike. piştî jî, bi tememî dike destê xwe de. Jin, vê yekê dibînê. Bo vê yekê, vê rewşê herê nakê. Ev rewş, wê piştî weke rewşna ku di nava rengê têngîna baweriyê ya binirxî ku pêş dikeve de wê xwe bidina dîyarkirin.

”

„Di nava beşên civate kurd de rewşa jinê

Em li vir, divê ku hinekî jî bahse rewşa jinê ya di nava beşên civate kurd de bikin. Her wusa, beşên civate kurd ên weke zerdeştî, manîyî, Mezdekî, babekî, yarsanî, şebekî, êzîdî û hwd ku di xate têngîna xwûdayîya yazdaniyê de na, di nava wan de jin weke 'nirxek pîroz' dihê ditin. Li gorî vê têngînê û rewşê, di roja me de ev komên me ne hatina li berçav. Her wusa, hebûna van komên civate kurd bixwe jî ne hatîya li berçav. Lê dema ku em bi nerînekê li nava wan dixin û dinêrin, em vê yekê bi wan re dibînin. Weke nirxekî li jinê û li rewşa wê dinêrin. Heta ku bi awayekî ku

di çerçoveya pergale bawerîyê de jî, di serdemên buhurî de, em î ro dizanin ku şîrove, salixkirin û tefsîrên li ser 'xweşikatiya jinê' di nava wan de hatina kirin. Bi wan salixkirin, şîrove û tefsîran li jîyanê nerîna. Di nava têngîna civatî ya bawerîya ya civate kurd de jin weke nirxekê hertimî hatîya ser ziman. Bi teybetî jî, ew serdemên ku di wan de civate kurd hê xwediyê wê serdestîya xwe ya civatîya, em vê yekê bi awayekî vekirî dibînin. Ji serdemên sûmerîyan û heta serdemên qasîtan û piştî di serdemên gûtî, hûrî û mîtannîyan de wusa bûya. Piştî jî, em dibînin ku di serdema Medîya de, wê weke ku Zerdest jî, salix dike bi rengna şîroveyên xwe re jin, xwediyê nirxandinaka bi pîrozî ya.

Em vê rewşê, piştî jî, di bînin. Wê di dema Manîyan û piştî heta ku dihê serdemên Şadadî û Merwanîyan jî, mirov heman rewşê di vê çerçoveyê de dibînet. Bi teybetî, em divê ku bibêjin ku rewşa jinê di nava civate kurd de weke rewşeka kifşkar a. Em vê yekê, her wusa bi awayekî vekirî bi wê re dibînin. Jinên kurd, kifşkarîya wan heya. Di nava civatan de dirûnihin û xwediyê gotin gotinkirina xwe na. Her wusa di vê çerçoveyê de li pêş in. Di civatan de di nava danûstandinan de na. Bi heman rengî, xwediyê mafîyekê na. Ev rewşa civatîya kurdî ya bi jinê re wê heta derketina Îslamê jî wê xwe bide domandin. Di aslê xwe de, piştî derketina îslamê, wê ji ber van rewşên xwe, civate kurd, bikeve nava tengezerîyên mazin de. Ji ber ku civate kurd, di nava wê de rewşa jinê bi bawerî jî gelek şîrove û vegotinên weke destûrên civatî ku pêşketina wê didina dîyarkirin pêşxistina. Piştî ku îslam derket, wê kurd, dîsa bixwezin ku wê rewşa xwe bidina domandin. Bi îslamê re, hin bi hin jin weke ku dikeve rewşa duyemin ya piştî de. Ev rewş, di nava civate kurd de weke ku dihê ditin û weke ku nayê rast ditin. Bo vê yekê, zane û alimên kurd ên weke Ahmedê xane, wê pêşî şîroveya li ser rewşa jinê, nirxandina wê bi têngî û şîroveyên pîroz û hwd re ku weke ku di demên berê de bûya wê bi berhemên xwe yên weke 'mem û zînê' re bikin. Di aslê xwe de berhemên weke mem û zînê' ku mirovên weke Ahmedê xanê dinivîsênin, wê weke lêgerîneka di vê warê de dibin. Feqiyê Teyran, li ser nav û têngîna jinê ya 'dilberê' re wê weke ku Ahmedê xanê li ser mem û zînê' re kir wê şîroveya xwe pêş bixe. Seydeyê Cizîrî, wê li ser rewşa Xaçê re wê şîroveya bi navê jinê û rewşa wê re pêş bixe. Seyda hisêne bateyî, wê bi şîroveya xwe ya 'zembîlfiroş' re wê şîroveya xwe ya li ser jinê û serbestî û serdestîya wê pêş bixe. Êlî Herîrî, wê li ser navê 'gûlîstanê' re wê şîroveya ya bi navê jinê re ku weke di çerçoveya pîrozîyekê de ya wê pêş bixe. Bawê tahirê Uryanî, wê li ser şîroveyên civatî ên weke 'ferhed û şêrînê' re wê pêş bixe. Her wusa, weke van pirranîyan zane û filosofên kurd ên van deman, ew a ku dikin ku wê rastîya jinê bi nirxandinên xwe re werênina ser ziman. Teybetîya van zane û filosofên ku em navê wan hanî ser ziman jî, ew a ku kurd in. Ji nava civatê, li gorî nirxên wê şîroveyên xwe pêş dixin.

Di vê çerçoveyê de ew pîrozîya jinê, wê bikin ku werênina ser ziman. Di vê warê de şîroveya Ahmedê Xanê ya olî, wê teybetîya wê ew bê ku di çerçoveya rêz û hûrmeteka bi wekhevîya jin û mîrê re ku dike ku pêş bixe ya. Ahmedê xanê, şîroveya wî ya olî, teybetîya wê ew a ku ew di nava şîroveya xwe de têngîna nirxandina jinê bi şîroveyên pîroz re ku jinê dihêne ser ziman a. Her wusa, weke Seydeyê Cizîrî, wê Ahmedê xanê jî, dîroka demên berê bixwêne. Wê ji wan gelek têngînan ku di van waran de dihêne ser ziman, mirov wê dibînet. Her wusa di vê çerçoveyê de şîroveyên bawerî, giring in ku mirov wan bibîr bixe.

Li vir, divê ku mirov vê yekê jî, werêne ser ziman ku di dema ku di civatan de li hevdû rûniştin çêdibin, wê bahse jiinê jî werê kirin. Herwusa, gotinên weke "nebîyên jin jî, hena." ku bi navê feqiyê teyran dihên ser ziman, hê li herêma me ya botanê bi awayekî vekirî di nava zaneyên civate kurd de dihên ser ziman. Mirovên ku alim û zane ku bi ziman û çanda wê civate xwe xwe pêşxistina û girêdayî rastîya wê na, van rastîyan, di her derfetê de dikin û dihênin ser ziman. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov bi teybetî wê jî werêne ser ziman ku zaneyên kurd, ku hinekî jî, di

têgîna civatîya xwe de na, vê rastîyê dibînin. Li ser wê dihizirin. Dikin ku wê bi rastîya wê re werênina ser ziman. Di vê çerçoveyê de hizirkirina wan, bi rastîya civatîtîya wan re dihê ser ziman. Li vir, bi vir ve girêdayî, divê ku mirov werêne ser ziman ku Feqiyê Teyran, dilberê tenê weke hêsteka ku bandûrî lê kîrî nayênê ser ziman. Ji wê zêdetirî, weke rastîyaka têgînî ya civatî jî dihêne ser ziman. Ev mijara wî, vê rastîyê dihêne ser ziman. Dema ku li çîyayê reş rastî keçîka dilberê tê, ji wir piştî ku dikeve rê û tê male bavê wê, ku pêşî rastî eleqeyekê nayê ji ber ne nasîna xwe, gotina ku ji devê wî derdikeve ew a ku "ev çi bêkevneşopî ya" ya. Ev gotina, ev çi bêkevneşopîya, her wusa dide nîşandin ku di çerçoveya rastîya civatî ya ku dihê ditin de dihê hizirîn. Piştî ku Feqiyê Teyran, rewşa dilberê di civata male bav û birayên wê de dihêne ser ziman, wê piştî hemû êl li hevdû bicivê û hêza xwe bike yek û li hevdû bicivê. Di vê çerçoveyê de wê herina çîyayê reş ku wê bibînin. Ev rewşa dilberê ku bi serê xwe weke 'tregedîya'ka civatî ku mirov dikarê werêne ser ziman, wê her wusa temenê wê ji hin rastîyên têgînî ên civatî xwe bide hanîn li ser ziman. Her wusa, rewşa jinê ya ku di nava civatê de xwedîyê asta, wê nêzikatîyên li wê bide dîyarkirin. Ev rewş, weke rewşna ku mirov dikarê bi kevneşopîyên civatî ên weke 'kevneşopîya hamawîyê' û hwd re ku dikarê werêne ser ziman in.

Kevneşopîyaka hamawîyê, weke kevneşopîyeka ku di vê çerçoveyê de weke nirxeka 'pîroz' ku di nava civatê de dihê jîyîn a. Her wusa weke destûraka civatî ya ku li gorî wê dihê jîyîn a. Têgîna di derbarê kevneşopîya hamawîyê, têgîna **gûstîlka ciwanîyê** û desmala ku weke dagera keçkanîyê û hwd re de, di vê çerçoveyê de weke rewşna teybet ku rengê pêşketina civatî ji temen ve didina dîyarkirin in. Dema ku em van rastîyên civatî fahm nekin û neyênina li ser ziman. Emê van aliyan nikaribin, baş fahm bikin. Ev rewş, giring a ku divê ku mirov werêne ser ziman. Têgîna kevneşopîya hamawîyê, weke têgîneka ku em divê ku weke kevneşopîya jinê werênina ser ziman, ku rengê pêşketina civatî hertimî daya dîyarkirin a. Ev kevneşopîya jinê ku weke 'kevneşopîya hamawîyê' em dikarin bi nav bikin û werênina ser ziman, weke kevneşopîya aramî û aşîtiya navxweyî ya civatî ya civate kurd jî bûya xwedîyê erk û rengê pêşketinê jî. Temenê têgîna vê kevneşopîyê li ser wê esas û têgînê ya ku gotina jinê ti carî li ardê nayê hiştin a. Her timî li gorî wê dihê kirin a. Rêz û hûrmeta li hemberê wê jî, temenê wê ji wan rengê şîroveyên di nava ol û bawerîyê de ku navê jinê re bi pîrozî ku hatina kirin, dihê afirandin. Her wusa di vê çerçoveyê de, pergale civatî û ya bawerîyê, di vê çerçoveyê de wê bi awayekî çaprazî wê bandûra wan li hevdû hebê. Her wusa, minaq a xwûdawenda dema sûmerîyan lipît îştar, ya dema qasîtan gûlê, ya dema hûrî û mîtanîyan dayîka hebedê û hwd, mirov dikarê di vê çerçoveyê de weke minaq werêne ser ziman. Weke van minaqan mirov dikarê gelek minaqên din jî bide. Miinaq, ku temenê çanda wê ji van pêşketina li kurdistanê ên li ber diclê û firatê hatîya afirandin, li Anatolia çanda kîbêlê' mirov dikarê di vê çerçoveyê de bi mînaqî bahse wê bike.

Li vir, dema ku em cardin werîna ser rewşa jinê ya di nava civate kurd de, divê ku mirov di vê çerçoveyê de di serî de weke destûra wê çanda jinê ya civatî di serî de kevneşopîya hamawîyê di serî de bibîr bike. Li gorî vê kevneşopîyê, hertimî tevgerîn bûya. Dema ku di nava hêz û êlên kurdan de şer û pevçûn bûna, ku jin çûna û di nava wan şer û pevçûnan de sekinîna, êdî ew şer û pevçûn jî, dawî li wan hatîya. Li vir, weke hûrgileka giring divê ku mirov bahse wê bike, dema ku di nava hêz û êlên kurd de şer û ankû pevçûn bûna, jin di wan şer û pevçûnan de ne weke aliyna hatîya ditin. Di rewşên şer û pevçûnan de destlêdan, destavêtin û her wusa hêrîşkirin û ankû kuştina Jinan, weke bêrûmetîyeka civatî jî dihat ditin. Yê ku ew destavêtin biavêta li Jinan ku ji kû herêmê û ankû êlê û navî jî ba, bi navê wan re êdî bahse rêz û hûrmetê ne dihat kirin. Ew, di çerçoveyeka ku dihatina şermazarkirin de dihatina hiştin de. Heta ku mirovê ku di bin çi şert û mercê de jî ba, ku dest li jinê rakiriba, ew di nava civatê de ji mêr û ji mirovatîyê jî ne dihat ditin û hasibandin. Di vê çerçoveyê de jî jin, weke di rewşeka destnelêdanê de dihat hiştin.

Weke nirxeka ku ti kesekî ku rewş û wûcana wan çî bila ba, wê dest neavêtiba li Jinan. Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku jin, di vê çerçoveyê de xwediyê rewşeka teybet bû.

Têgîna kevneşopîya hamawîyê, weke têgînaka ku li gorî wê nirxandinaka civatî dihat kirin bû. Her wusa, di vê çerçoveyê de di nava civatê de li hevdû li gorî wê nêzîkatî dihatkirin kirin bû. Her wusa, jin, li gorî wê li pêş bû. Xwedî maf û azadî bû û serbixwe û serbest û serdest bû. Di vê çerçoveyê de, ne jinê li gorî gotina hinekan dikir. Herkesekî li gorî gotina wê dikir. Ev jî, weke nirxaka asiltîyê ya mirovî dihat ditin. Her wusa di vê çerçoveyê de kifşkarîya jinê li pêş bû. Têgîna kifşkirina jinê, di vê çerçoveyê de di nava bawerîyê de jî bicih bû.

Li vir, divê ku mirov vê yekê jî, werêne ser ziman ku rewşa jinê ya civatî ku mirov wê dihêne ser ziman, mirov bi dîrokê re gelek aliyên wê yên ku divê ku mirov werêne ser ziman hena. Her wusa, di vê çerçoveyê de kevneşopîya civatî ya kurdan, dema ku mirov li wê dihizirê, di vê çerçoveyê de bi kevneşopîya hamawîyê re jinê weke nirxeka pîroz dihêne ser ziman. Her wusa, vê rewşê û têgînê jin di nava civatê de di demê buhurî de weke ku li gorî rastîya vê kevneşopîya hamawîyê jî ya, jin kirîya weke serokeka xweza ya civatî jî bi rewş, hebûn û gotina wê re. Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov rewşa jinê bi teybetî kifş bike. Piştî hatina îslamê, wê ev rewşên civatî ên civate kurd, wê bi wê re bikevina nava nakokîyê de. Heta ku di destpêka îslamê de xalîfê abasîyan ê weke Mutasîm ku weke ku bi derbeyeka qasrê hatîya ser tax, wê dema ku hêrîşê bide birin li ser kurdên babekî, wê pêşî niikaribê wan. Piştî bo ku wan bi paritêne û têkbibe, wê gotinan di derbarê wan de ji devê melayên xwe bide derxistin û bide gotin ku "dema ku win çûna devê deriyekê ku kûmek bi devê dêrî de dalaqandî bê, bizanibin ku yek bi jina malê re di nava nivînande ya. Ev rewş, wê di nava kurdan de bê sedema înfîalê. Her wusa, ev rewşa serdestî û serbestî û serbixwebûna jinê ya di nava civate xwe de ku heyî, wê li hemberê civate kurd jî bike ku bikarbêne. Di vê çerçoveyê de wê çawa, serbestî, serdestî û serbixwebûna jinê weke "bêahlaqiyekê" bidina nîşandin, dikevina nava tevgerê de. Ev rewşa xalîfeyên abasîyan, wê piştî mohra ji temen ve li rengê pêşketina îslamê giştî jî bixe. Her wusa, wê ew ne wekhevî dîtina jinê bi mêr re wê di vê çerçoveyê de bê kirin weke têgîn û bawerîyeka olî jî.

Rewşa jinê, bi pêşketina wê ya bi dîrokê re di nava civate kurd de bi kevneşopîyên wê yên weke 'kevneşopîya hamawîyê' re di çerçoveya maf û azadîya wê de misogerkirî ya. Ya ku di roja me de hatî jibîrkin jî ev a. Ji ber vê yekê ya ku evqas pîrsgirêk, di nava civate kurd de rû didin. Civatek, dema ku xwe û nirx û kevneşopîyên xwe bi çanda xwe re ji bîr kir, wê hin bi hin ji dîrokê jî herê. Herwusa, wê her cûre alozî û nexweşî di nava wê de rû bide. Di serî de divê ku mirov vê yekê werêne ser ziman. Têgîna xwe naskirinê, weke ku kurd jî di civatên xwe de dihênina ser ziman, di temenê bi 'rastî' tevgerînê de ya Her wusa, têgîna xwe naskirinê, di vê çerçoveyê de giringa ku mirov bi teybetî li ser wê bisekinê ya. Mêr, dema ku rastîya xwe bibînê û nas bike, wê bibînê û bizanibê ku ji jinekê ya û jinek dayika wî ya. Wê çaxê, divê ku xwe bi wê nas bike. Divê ku rêz û hûmeta wî mirovî(mêrî) ji wê dayika wî(jinê) re hebe. Divê ku wê binirx û pîroz bike. Dîsa weke ku kurd dibêjin, divê ku dest wê maç bike û dêne ser serê xwe. Ev, bo wî mirovî(mêrî) weke rûmet û rêzekê ya.

Kevneşopîya jinê ya 'kevneşopîya hamawîyê', weke kevneşopîyeka di vê çerçoveyê de divê ku mirov bi teybetî li ser wê bisekinê ya. Her wusa, kevneşopîya hamawîyê, di vê çerçoveyê de nêzîkatîya li jinê dide dîyarkirin. Nêzîkatîya li dayikê dide dîyarkirin. Nêzîkatîya di nava jin û mêr de ya li hevdû di çerçoveya wekhevîyê de bi rêz û hûmet dide dîyarkirin. Bo vê yekê, divê ku mirov werêne ser ziman ku kevneşopîya hamawîyê, weke kevneşopîyeka civatî ya pîroz a jî. Di nava kurdan de, bi pîrozî, di demên berê de nêzîkatî li vê kevneşopîyê hatîya kirin. Her

wusa di vê çerçoveyê de wê jin biheta pîroz kirin. Wê li jinê, maf û azadîya wê, serbixwebûn, serbestî û li serdestîya wê bihata hizirîn. Li vir, divê ku mirov vê yekê jî, bin xatbike û werêne ser ziman ku ti kesekî sînorê maf û azadî, serbixwebûn û serbestî û serdestîya jinê ne dida dîyarkirin. Ji xwe, ew maf û azadîya wan jî tûna bû. Yê ku ew dide dîyarkirin, jin bû. Her wusa, di vê çerçoveyê de şîroveyên bi xwûdawendî ku bi navê jinê re dihatina kirin, di temenê vê kifşkirina jinê ya bixwe bi xwe re bû. Wê li gorî wan dide dîyarkirin. Ev rewş, her wusa, di vê çerçoveyê de di çerçoveya çand, têgîn, felsefe û civatîtîya kevneşopîya jinê ya hamawîyê de dihat kirin û ser ziman.

”

Kevneşopîya hamawîyê, jîyan û jîyane civatî

Dema ku mirov bahse kevneşopîya hamawîyê bike, divê ku mirov wê weke têgîneka destûrî ya jîyanî ya jîyane dema civatîtîyê jî werêne ser ziman. Her wusa di nava jîyane şariştanî de weyna mirov û rengê pêşketina keseyetîya mirov bi wê re xwe dide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de di aslê xwe de kevneşopîya hamawîyê, weke pergaliyeka civatî û ya jîyane şariştanî jî mirov dikarê ji wê bahsê bike. Ji ber ku rastîya wê jî di vê çerçoveyê de bi têgînekê xwe dide dîyarkirin û dihêne ser ziman. Di nava jîyanê de di çerçoveya malbatîtî û pêşketina malbatîtîyê de kevneşopîya hamawîyê, rengê pêşketina jîyane civatî bi awayekî bi xwe re dihêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de di aslê xwe de kevneşopîya hamawîyê, weke têgîn û destûraka jîyanî ya hîmî û temen a jîyane civatî ku bi şariştanî pêş dikeve ya.

Li vir, divê ku mirov vê yekê jî werêne ser ziman ku jîyane civatî, dema ku pêşket û pê de, wê bi pergali di nava xwe de bi aqilê xwe yê ku pêşxist re wê jîyane xwe biadilêne. Di vê çerçoveyê de mejiyê mirov dema ku di hizirê û bi hizirkirin û fahmkirina xwe re ku kifşkir ya rast çî ya, wê li gorî wê ‘têgîna rastîyê’ ku kifşkir û pê de, wê êdî salixkirin û rastkirinê di jîyanê de bike. Jîyane civatî, di vê çerçoveyê de weke jîyaneka ku hertimî li xwe bi pergali û hizirê di hizirê û bi wê hizirkirinê re xwe diadilêne ya. Bi wê re jî, rengê pêşketina jîyane xwe dide dîyarkirin. Destûrên rewistî û hwd, weke têgîna nîrxî ku bi wan jîyan û keseyet di hê nîrxandina. Li vir, di vê çerçoveya nîrxandinê de kevneşopîya hamawîyê, weke nîrxaka civatî ya têgînî ku bi destûrî ji temen ve rengê pêşketina jîyanê dide kifşkirin a.

Kevneşopîya hamawîyê, weke têgîneka di vê çerçoveyê de ku jîyane civatî diadilêne ya. Di nava civate kurd de, dema ku jinê gotin got û gotina wê ji devê wê derket û pê de, wê were esas girtin. Dema ku jinê got here deverekê, wê mên û mirov wê red nekê. Her wusa, di vê çerçoveyê de têgîneka ku mirov dikarê li vir werêne ser ziman heya. Li vir, weke bineterekê û ‘argûmanekê’ mirov dikarê vê weke birhan, nîşanak û minaq bide nîşandin ku dema ku di nava civate kurd de ku di nava dû malbatan de û ankû du êlan û hwd de ku berberî û ankû dijmanatî rû dide, wê wan Jinan karîba ku di nava wan de herin û werin bo ku wan lev bînin. Di levhanînê de wê jin, di vê çerçoveyê de xwediyê weynekê bê. Bi gotinaka din, wê di nava wan de herin û werin, bo ku aşîtyekê di nava wan de çê bikin. Bi heman rengî, dema ku du malbat, ji hevdû xayîdîn û bi hevdû re neaxiftin, wê dîsa jin di nava wan de herê û ji wan re bibêje ku ev ne rast û ya rast ew a ku win bi hevdû re bi axifin.

Ev rewş, weke rewşeka teybet ya civatî bû. Dema ku em li serdemên buhurî ên civate kurd dinerin, em dibînin ku di şer û pevçûnên aşîrî ên ku di nava civatê de bûna, weyna Jinan pîr zêde bûya ku wan şer û pevçûnan bidîna sekinandin û levbînin. Her wusa, wê berberî û dijminatîyê di nava wan de dawiyê lê bînin. Di vê çerçoveyê de weyna Jinan, weke rewşeka ku em nikarin li ser wê ji xwe nîqaşê jî bikin a.

Li vir, di dewama wê de em divê ku vê yekê jî werênina ser ziman ku dema ku jin weke dayik û hwd, çûn û li malekê û ankû li dîwana mîrekî rûniştin û jî aşîtî û levkirin dozkin, ji wê

malê û ankû wî mîrî re erk û rûmeta ku li gorî wê gotinê bike ya. Dervî wê, ku vajî wê bike, wê di nava civatê de weke 'bêrûmetîyekê' jî biheta ditin. Her wusa, dema ku wî(mîr) gotina, 'wan dayik û ankû jinên ku li dîwana xwe rûnişt ku li ardê hişt, ew wê ji wê malê û ankû wî mîrî re bibê weke bêrûmetîyekê.' Di vê çerçoveyê de dema ku gotina dayikan li ardê hat hiştin, wê ew di nava civatê de bihata bihîstin û ser ziman. Wê ne hatiba herêkirin. Wê, ew weke kêmesîyeka pirr mazin biheta ditin. Her wusa, wê gîraniya wê, pirr zêde ba ji wê malê û ankû wî mîrî re jî, Di vê çerçoveyê de wê êdî ew weke kirineka ne baş ku ne li gorî rastîyê bihata ser ziman.

Kirinên di nava civatî de, wê hertimî zû bihetan bihîstin. Di civatan de dihatina ser ziman. Her wusa, vêca ku ew kirin, di civate mîr de ba, wê di cih de biheta bihîstin. Wê di cih de ew ji wê bahs bihatakirin bi navê wî û bi wê kirina wî re. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman, ku dema ku ev dihat kirin, heta ku ji mîr re dihat gotin ku wî aslê xwe înkâr û red jî kirîya. Wê ev gotina giran jî ji wî re biheta gotin. Wê li ser navê wî biheta gotin. Weke pêwîstîyeka vê kevneşopîya hamawîyê bû ku di nava malê de hertimî rêz û hûrmeta li hemberê dayikê pirr zêde mazin bû û li ser wê nayê nîqaş kirin jî. Wê ji vê rêz û hûrmeta li hemberê dayikê gav bihata avêtin û bihata gotin û weke ku ji mîr biheta pirsin wê bigotina "ma tu rêz û hûrmeta te ji wê dayika ku te hanî dînyê re jî tûna ya." Ev gotin, weke gotinaka giran bû. Her wusa, wê mîr, di bin vê gotinê de bimana. Bo ku ew di bin vê gotinê de meba, divîyaba ku wî kirina rast bikira, gotina rast ji devê wî derketiba. Kirina rast jî, ew bû ku weke ku wan dayikan ku di civate wî de ku rûniştî ku ji wî xwest ku kiriba. Ev kirin jî, wê weke kirinaka rast ba. Wê ji wî re bûba rêz û rûmet. Wê navê wî û rûmeta wî mazitir bikira. Wê bihiştî ku hê zêdetir li gotina wî

bihata

hisandin.

Dayikên kurd, dema ku di vê çerçoveyê de bo ku berberîyekê û ankû navbeynkariyekê bikin, wê weke dagera wan, wê naqşayaka weke ya şahmaran û hwd wê bi wan re wê heba. Her wusa, wê hersê rengên pîroz bi wan re haba. Her wusa, wê weke wan, nirxên din ên pîroz ku haban, wê bi wan re haban. Wê bi xwe re biriban. Ev jî, wê weke nirxbûnaka di wê rewşê de ba. Kevneşopîya hamawîyê, di vê çerçoveyê de weke têngî û destûreka civatî ya ku divê ku mirov wê bi teybetî bihilde li dest bû. Wê kevneşopîyê, weke têngîneka civatî, di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku rengê pêşketina jîyane civatê dida dîyarkirin. Kifşkirin, bi vê kevneşopîyê re, ji aliyê afirandina wê ve dihat dîyarkirin. Dayik, weke heyîn û nirxaka afirandinê jî bûn. Di vê çerçoveyê de kifşkirina wan ya di jîyanê de di vê temenê de zêde bû.

Em dema ku bahse kifşkirina wê ya di jîyanê de bikin, divê ku mirov pêşî li rengê jîyanê û pêşketina wê ya bi wan re binerê. Her wusa wê çi bikin, wan weke ku kifş dikir. Di vê çerçoveyê de kifşkarîyaka giring ya bi wê re hebû. Ev, di nava rengê bawerîyê de jî dihê salixkirin. Weke ku di demên buhurî ên civate kurd de li laleşê dihê dihê ditin, wê dayikek ji destpêka jîyane xwe û heta dawiya jîyane xwe li wir bimêne û wê ew xwediyê nirxeka mazin bê. Her wusa, dema ku em bahse rengê nirxkirina jinê bikin, divê ku em van mînaqên ku jîyane civatî bi nirxî û bawerî jî, dide dîyarkirin, li berçav bigrin û werênina ser ziman. Her wusa, tenê ku mirov li naqşaya şahmaranê binerê, mirov wê vê rewşê bi gelek alîyan wê re kifş bike. Naqşaya şahmaran, her wusa, ew wêneya jinê di wê de bicihkirina wê, ne belesebeb a. Ew ji ber wê sedema binirxkirina jinê hatîya derhanîn. Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku têngîna şahmaran, di vê çerçoveyê de weke têngîneka binirx û ya pîroz a. Em dema ku vê dîroka pîrozkirinê û ankû ya bi nirxkirinê fahm nekin, weke vegotinekê em ne vegotina şahmaran fahm bikin û ne jî wateyên wê yên ku di wê de hatina berhevdûkirin bibînin û fahm bikin.

Li vir, divê ku mirov vê yekê jî, werêne ser ziman ku kevneşopîya hamawîyê, weke kevneşopî û têngîneka civatî ya. Lê li vir, divê ku mirov vê yekê jî werêne ser ziman ku divê ku mirov bi kevneşopîya hamawîyê re divê ku mirov têngîna şahmaran jî werêne ser ziman. **Naqş û**

têgîna şahmaran, weke nîrx û pêrozîyaka vê çanda kevneşopîya hamawîyê ya ku divê ku mirov di vê çerçoveyê de bi teybetî binxat bike ya. Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov rastîya wê werêne ser ziman. Têgîna şahmaran, weke têgîneka pêroz ya ku hatî pêşxistin, wê di çerçoveya çanda kevneşopîya hamawîyê de ku hatîya pêşxistin a. Têgîna şahmaran, weke têgîneka nîrxî ya kevneşopîya hamawîyê jî ya. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov wê hilde li dest û werêne ser ziman.

Kevneşopîya hamawîyê, her wusa, nîrxîtiya wê ya li ser têgîna jinê û civatîtiya wê ya ku pêş dikeve re, ew rengê pêrozîya wê ya ku pêş dikeve, wê weke ku bi têgîna şahmaran re were bi dager kirin. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov têgîna şahmaran, weke têgîneka giring ya civatîtiya wê têgînê ya binîrx jî werêne ser ziman. Keçikên kurd, ên ku dihên dama zaawacê ku cehîzên xwe çê dikin, wê muhaqaq di nava wê çehîzên xwe yên ku çekirina de wê naqşayaka şahmaran ku çekirina wê hebe. Ev jî, weke nîrxeka wan ya teybet ya ku bidest çê dikirin bû. Keçikên kurd, ku bi karên destî ên weke naqşkirin, dirûtin, oyakirin, destpêkirin û hûnandina çekirina weke kenzeyan û hwd, di vê çerçoveyê de ku di wan de pîr jî û jêhatî bûn, wê weke çandaka di vê çerçoveyê de jî bihanîyan ser ziman. Jîrbûn û jêhatîbûn, weke aliyna vê têgîna kevneşopîya hamawîyê ên ku bi kirinê re dihatina li berçav bûn.

”**Kevneşopîya hamawîyê, jin û malbat**

Dema ku mirov bahse kevneşopîya hamawîyê bike, divê ku mirov jinê weke kirdeya wê ya hîmî hilde li dest û werêne ser ziman. Her wusa, di vê çerçoveyê de weke kirdeya kifşkar ya gotina kevneşopîya hamawîyê, wê jin bê. Jin, dema ku em bahse têgîna wê ya kirdeyî bikin, em bi wê divê ku hinekî jî dîroka civatîtiyê bi wê re li ser pêşketina pêvajoyên şariştaniyê re werênina ser ziman. Şariştanî û civatîti, wê bi hevdû re pêş bikevin. Di temenê şariştanî û civatîtiyê de çand û kevneşopî, weke têgînan fêrbûyî mirov dikarê bahse wê bike. Her wusa, şariştanî û civatîti, li ser tiştê hatî û fêrbûyî re dihê ser ziman. Dema ku mirov bahse fêrbûnê û ankû ya fêrbûyî bike jî, divê ku mirov bahse çand û kevneşopîyê bike. Di vê çerçoveyê de kevneşopî, bi hebûna xwe ya têgînî re fêrbûneka civatî û şariştanî jî ya.

Bi wê re, divê ku mirov vê yekê jî, werêne ser ziman ku kevneşopî, her wusa, dema ku mirov bahse wan dike, mirov di farqê de bê û ankû ne di farqê de bê, bahse fêrbûnaka ku bi zanîni û têgînî ya ku bi mirov re bûyî jî dike. Di nava civatên kurdan de, çar bi car dema ku li hevdû rûniştin dibe, wê bê gotin ji hevdû re ku "kevneşopîyên vê rast dibînin û yên vê rast nabînin." Dema ku bahse tiştêna dikin, vê gotinê dikin. Her wusa, li vir, tiştê ku rast tê ditin çî ya û ya ku rast nayê ditin çî ya? Dema ku mirov li ser wê dihizirê, mirov di serî de weke têgînekê, wê bi wê re kifş dike, ku tiştê ku mirov fêrbûya, ew bi mirov re weke hiş û ankû hişmendiyekê heya. Em bi wê re xwediyê têgînekê na. Ew têgîn, weke 'rastîyeka' me ya ku bi me re ya. Em dema ku li rewşên din ên ku dibin û ankû dihê li ber me, ku li wan dinê, em weke daraz, wê rewşa fêrbûyî bibîr dikin û li gorî wê bi nerîni di darazênin. Kevneşopî, her wusa divê ku mirov vê yekê jî bi wê re bibêje ku darazna mirov ên jîyanî, civatî û şariştanî na. Divê ku mirov vê yekê jî, werêne ser ziman. Ev, bi jîyane civatî ya komî re xwe diafirênin.

Li vir, divê ku mirov vê yekê werêne ser ziman ku kevneşopî, di vê çerçoveyê de têgîneka jîyane civatî ya. Lê li vir, divê ku mirov vê yekê jî, bi wê re werêne ser ziman ku di çerçoveya têgîna fêrbûnê de, bi mirov û ankû keseyetîya mirov re fêrbûna mirov ya ku bû û mirov li wê bihiş bû, ew weke çand û ankû kevneşopîyekê jî ya. Di vê çerçoveyê de di aslê xwe de divê ku mirov bibêje ku kevneşopî, jîr, zanîn û fêrbûna mirov a bihiş a ji jîyanê û ankû jîyankirina mirov bixwe ya. Rewş û çûnûhatinên mirov ên di jîyanê de wê weke xwe qayd bibin di mejî û xêva mirov de. Ew qaydbûna wan, wê weke têgînekê xwe bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de mirov

vê yekê, êdî bi wê re dijî. Ew fêrbûn û ankû afirîna bi têgînî, wê weke piştî bûyîna wan, êdî weke rewşna bûyî, wê xwe bide dîyarkirin. Tiştê bûyî û buhûrî, weke tiştêkî bûyî, wê bi heyîna xwe ya ku tê ditin re wê di mejî de wê şenberîyekê bide çêkirin. Her wusa salixkirina li ser fêrbûn û ankû hiş û hişmendiyê re wê, rengêkê wê yê afirî û bûyî bide dîyarkirin. Li ser wê re jî, çand û ankû kevneşopî, wê xwe bide dîyarkirin. Kevneşopî, têgîna jîyanbûyî ya. Her wusa, tiştê ku di demên jîyanê de û ankû di jîyane mirov de ku bûna, wê piştê di demên pêş de weke kevneşopîya xwe bidina dîyarkirin.

Her wusa, li vir, mirov dikarê ji vê rastiye gavê biavêje û bibêje ku kevneşopî ya ku di demên buhûrî de jîyan bûya ya jî. Di vê çerçoveyê de kevneşopî, weke têgînekê mirov dikarê bahse wê bike û werêne ser ziman. Kevneşopî, her wusa di vê çerçoveyê de di nava jîyanê de bi rengê jîyanê ê ku hatî jîyankirin re xwe dide dîyarkirin. Em, tiştêkî, rewşekê û ankû bûyarekê demeka xwe ya buhûrî de dijîn. Em wê bibîr dikin. Li wê dihezirin ku ka ew rast a û ankû ne rast a. Dema ku em wê weke rast di mejîyê de bipejirênin, emê piştê wê weke rastiyekekê di mejîyê xwe de bikina têgîneka ku weke wê bikin. Ji xwe weke wê kirin, rastîya jîyankirina kevneşopîyê jî dide dîyarkirin.

Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku di vê çerçoveyê de em dema ku bahse kevneşopîyan bikin, em dikarin di çerçoveya têgîna malbatîtiyê de hinekî li wê bihezirin û werênina ser ziman. Her wusa, têgîna malbatîtiyê, wê li ser nîrxna ava bibe. Ev gotina, 'malbat, li ser nîrxna ava ya', bi serê xwe ji me re diheze ser ziman ku hin kevneşopîya ku malbat li gorî wan ava dibe û dijî hena. Her wusa, wê di malê de çawa bê jîyîn, wê têkilîya dê û bav û zarokan a bi hevdu re, bi wê re were salixkirin. Her wusa, nêzîkatîya li malbatê, hem ji hundûrê malê ve û hem jî ji dervî malê ve mirovên ku wê dibînin, wê li gorî wan cûda bê. Mirovekê ku ne wê malbatê bê û ji devereke din were, ku were wê malê, wê di malê de ji wî re bê gotin 'mêhvan.' Mêhvan', wê li gorî ku kevneşopîyên malê çawa na, wê bijî. Mal û malbat jî, wê weke ku kurd di nava xwe de bi civatî bahsê dikin, 'wê mal, mêhvanîya xwe bide nîşandin.' Mêhvanî, weke nêzîkatîya malê ya ji mirovê ku hatî malê re ya. Her wusa, tiştê qanc û rast û baş nîşandan, wê ji malê û malbatê re bê rêz û rûmet û bi wê rengê wê were ser ziman. Lê vajî, wê, wê bê neqancî, xirabî û nebaşî ku wê ji mal û malbatê re bêrêz û bêrûmetiyê werêne ser ziman. Ev jî, weke kevneşopîyekê ya. Nêzîkatîya baş li mêhvan nîşandin, weke kevneşopîyeka baş ya malbatî ya. Ev weke ku kurd di nava xwe de dibêjin, ji rêz, rûmet, hûrmet û mazinatîya mal(malbat)ê diheze pirsîn.

Malbat, weke komabûna navxweyî ya piçûk a civatê ya. Her wusa, divê ku mirov werêne ser ziman ku wê malbat, di vê çerçoveyê de di nava xwe de li ser temen û mazinbûna bi demê re wê hîyererşîya di nava wê biafirê. Di nava kurdan de, rêz û hûrmeta li mirovê pîr û kal, ti carî li ser wê jî ji xwe nayê nîqaş kirin. Ew, hertimî heya. Pîr û kal, weke serokna xwezayî ên civatê na. Her sev, wê li dora wan kombûn bûba û wan jî tiştê ku ji hewirdorê ku bigûhdarkirinê û hwd bê ku bihîstina wê ji wan re werênina li ser ziman. Li ser wê re jî, êdî wê bihanîyan ser ziman. Di dema ku wan di civatan de dihanî ser ziman, wê herkesekê li dora wan, bi awayakî pîr bi hey û baldar li wan bihisanda. Wê heya bidan ser wan.

Di vê çerçoveyê de ew ne tenê weke mirovna pîr û kal ên civatê dihatina ditin û ser ziman, ew weke mirovna zane ku bi zanebûna xwe û bi ditin û buhûrandina xwe re ku êdî aqil didina hewirdora xwe. Ti kesekî, li ber gotina wan, gotin vajî wê ne dihanî ser ziman. Ev, ji rêz û hûrmetekê dihat hasibandin. Gotina wan pîr û kalên kurd, weke gotinaka binîrx ku hem ji wê yê ku dihisandin aqil digirtin û hem jî bi wê re rêya xwe didin. Di vê çerçoveyê de li gotina wan dihisandin. Civat, di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku li dora wan ava dibû. Herkesekî li wan dihisand. Bo ku mirovên piçûk û ciwan, pêşketinekê bi xwe re bidina çêkirin,

ew ji aliyê mazinên wan ve dihatina hanîn li wan civatan ku li gotina wan pîr û kalan bihisênin ku aqilekî ji wan di mejiyê xwe de bigrin. Di vê çerçoveyê de civat, bo mirovên ciwan, weke cihekê xwe perwerde kirinê bû. Bo mirovên pîr û kal jî, cihê perwerdekirina civatê û mirovên ku li wê li dora wan dicivan bû.

Ku em bahse malbatê bikin, di vê çerçoveyê de di nava wê de hertimî du mirovên pîr û kal hebûn. Yek dapîr û yek bapîr bû. Ev herdû jî, weke du mirovên ku hertimî gotina wan di nava malbatê de li ser ya herkesekî re bû. Li gorî wan dihat kirin. Dapîr, di nava malbatê de mirova herî zêde li pêş ku wê malbat bi gotina xwe re bi rêve dibir bû. Ew ji ber ku hertimî li malê bû. Wê ya baş û ya ne baş didît. Bapîr, mirovekî pîr ê malbatê bû. Lê ew jî, weke dapîrê li malê ne dima û nedisekinî. Bo vê yekê, gotina dapîrê, di malê de li ser ya bapîr re jî bû. Ev rewşeka teybet ya di hundurê malbatê de ku di dema civatîtîyê de ku pêşketibû bû.

Rewşa malbatê, rewşeka di vê çerçoveyê de ku mirov dikarê bi têgîn kevneşopîyê re werêne ser ziman a. Malbat, weke rewşeka jîyanî ya ku em dikarin weke malzaroka kevneşopîyê jî werênina ser ziman a. Malbat, di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku têgîna wê, bi rewşên salixkirî ên jîyanî û têgînî re mirov dikarê wê werêne ser ziman. Di nava malbatê de rewşa zarokan, dê û bav, dapîr û bapîr û hwd, li ser wan re kevneşopî salixkirina wê, wê weke aliyekî giring bê.

Têgîna malbatê, dema ku em hinekî li rewşa van andamên malbatê ku di wê de dijîn ku hewl bidin ku fahm bikin, wê bi wan re bi gelek aliyên wê re malbat were ditin û fahm kirin. Her wusa, wê rewşa têgîna kevneşopîyê wê ew jî baş were ditin û fahm kirin. Em li vir, divê ku vê yekê werênin ser ziman ku kevneşopî, weke aliyekî giring ê têgîna malbatê ya hîmî û bingihînî ya. Li vir, fahmkirina wan kevneşopîyan bi demê re û dem bi dem, wê giring bê. Kevneşopîyên bi dayikê re û ankû ên bi dapîrê re wê weke aliyekî giring ê kevneşopîya hamawîyê bê. Her wusa, li vir, em divê ku vê yekê jî, werênina ser ziman, di nava civate kurd de kevneşopîya hamawîyê, weke kevneşopîya rûmetê jî dihê ditin û bi navkirin. Em divê ku di vê çerçoveyê de jî li vê kevneşopîya ku rewşa jinê di nava jîyane civatê de dihêne ser ziman lê binerin.

Rewşa dayikê di nava malbatê de, divê ku mirov wê bi teybetî fahm bike. Rewşa dayikê, dema ku em di nava jîyane civatê de li wê dinerin, wê pêşî di nava malbatê de rengê wê xwe bide li der. Malbat, weke minaqaka wê ya piçûk û pirr bi fêr a. Her wusa statûya dayikê, di nava malbatê de afrîner a. Bi wê re jî, bi rêvebirina malê û kirina hemû kar û barê malê ketîya li ser milê wê de. Di nava kurdan de, wê kar û barê malbatî, wê jin û mêr bi hevdû re bikira. Minaq, dema ku sawalê malê heba, wê bi hevdû re dê û bav, sawal ji hundur derxista, bidohta û piştî ji malê derxista û wê dayik li malê li şûn bimana û mêr jî wê bi sawal re biçûya çolê. Wê sawal biçêranda. Heta ku dem dibû êvar wê bi vê rengê ew bi sawel re mijul bûba. Piştî ku dem bû dema êvarî ku êdî divê ku bihetan malê, wê sawal berî ku ro biçûya ava, wê mêr bi sawalan re bi heta malê. Ku sawal hat malê, wê sawal li hawşa malê bihata hiştin û girtin. Di wê demê de dayikê yanî jina malê ku ji dohtinê fahm dikir, wê rahiştî stila xwe ya ku di wê de sawal bidohta û piştî jî, wê bi hata nava sawel. Ku hat nava sawel, wê êdî mêr serê sawalan yek bi yek bigirta û wê jinê bidohta û şîr ji wan bigirta. Piştî ku şîr ji wan girt û pê de, wê êdî kahrik û berxik û golik weke sawalên çêlî na, wê bihetan berdan berdayîka xwe ku hinekî ew bi mêhtan. Di wê dema mêhtinê de wê dalavên ku di wan de sawal bihata êmdan(xwarindan,, di kurdî de gotina xwarinê ji xwarina mirovan re tê gotin. Lê ji xwarina sawalan re jî di kurdî de 'êm' û ankû 'êmdan' dihê gotin.), wê tişî ka û ankû cûreyên din ên tiştên ku bidan xwarin li sawalan wê bixistan wan de û wê bidan wan. Di wan de jî, wê êdî wan jî bixwara. Ku reş ket ardê de, êdî wê sawal ji hevdû biheta cûda kirin. Wê kahrik, berxik û golik, cih bi cih bihata xixstin cihên wan ên cuda de. Wê sawalên din ên mazin jî, wê biheta xistin cihê ên weke ku dihê bi navkirin 'kox'an û

hwd

de.

Piştî ku karê bi sawalan re bi dawî bû û pê de, wê herkesek di malê de were û li hevdû rûnihê û wê xwarina ku wê şevê di malê de hatî amede kirin, wê were amede kirin û wê li dora wê hemû ahlê malê li hevdû bigihijê li hevdû wê bi afiyet bixwê. Piştî ku xwarina û pê de, wê êdî li hevdû rûnihin do rohnîya çirayê û hwd de. Ev rewş, weke rewşek asayî ya ji jîyane mirovê kurd a ku di demên berê de buhurandî bû. Dema ku mirov li vê rewşa jîyanê dînerin, em dibînin ku ev rewş, wê çawa di wê de baştir were kirin, li wê dihê hizirîn. Her wusa, wê bi hevdû re li wê bihizirin. Di nava jîyane malê de, ev dîmenê ku me hanî ser ziman, wê weke dîmenekî ku rojane bê ku me bi serekeyî hanî ser ziman. Di nava wê dîmenê de, rewşa dayikê, di afirandina wê de, dîsa kifşkar a.. Ji çêkirina xwarinê û amedekirina wê, dayik pirr bi fahm a. Di malê de, karên bi rêve birina malê, weke ku hemû bi giştî li ser milê wê na. Her wusa, ew weke xwediyê malê ya.

Ev rewşên ku me hinekî li jor hanî ser ziman, weke rewşna ku êdî weke kevneşopî na di nava jîyane asayî ya kurdistanîyan de. Her wusa, jîyanaka bi xwazayê re dijîn. Lê ne tenê bi ev rengê jîyankirinê hena. Her wusa, rengê jîyane koçeriyê ku bi pergali di nava ahenge jîyane kurdistanê de pêşketîya, mirov dikarê bahse wê bike. Jîyane koçeriyê, mirov dikarê bibêje ku weke jîyaneka ku bi hezaran salan li kurdistanê li ber çemê diclê û firatê dihê jîyîn a. Jîyaneka demsalî ya. Di nava vê jîyanê de divê ku mirov werêne ser ziman ku weyna jinê û kariya wê, pirr zêde li pêş a. Her wusa, jin, weke zindiyeka ku wê jîyane hertimî pêş dixê û rengên wê ên nû dihêne li der li holê. Di nava jîyanê de weyna wê pirr zêde heya. Minaq, me li jor ji sawalan bahsê kir. Dayikek kurd, ji wan sawalan, tenê bi dest xistina şîr re ku ji wî şîr çê dike, tenê mast û panîr çênekê û bidest naxe. Ji wê zêdetir, ji wî şîrî çê dike û bidest dixê û dike temenê domandina jîyane xwe ya malbatî de. Ji aliyekî din ve jî, her demsala salê, ku sawal werina qûsandin, wê hîrî ji wan sawalan were bidest xistin. Ji wê hîrîyê, cilên li xwekirinê, kûlav û hwd bo li malê û li derve li ser rûniştin û xwe germkirinê jî, wê ji wan çê bike. Cilên li xwe kirinê, weke kenze û hwd, cilên li ser rûniştinê ên weke merş, mahfûr, birr û hwd, wê werina ji wê çêkirin. Weke van aliyan, wê ji gelek aliyên din ve jî, wê werina çêkirin. Ev weke aliyna ku bidestê jinê bûn. ..

Her wusa, di vê çerçoveyê de mirov dikarê bi vir ve girêdayî dîsa bahse aliyên din jî bike. Çêkirina nan ji genimê ku hatî kirin ard û afirandina ardûyê şawatê ji zibilê sawalan û hwd, wê weke aliyna din bin. Her wusa di vê çerçoveyê de ev alî hemû wê di çerçoveya domandina jîyane malî û malbatî de wê weke pêwîstîya bin ku bi wê bidestê wê bihata hanîn li cih bûn.

Her wusa divê ku mirov werêne ser ziman ku di domandina jîyane malbatî de karê dayikê kifşkar bû. Di avakirina wê de jî kifşkar bû. Ji destpêkê, wê avakirina malbatê weke karekî li ser milê jinê ba. Me hinekî li jor bi çend gotinan jî bê, bahse dema ciwanîyê û ankû keçkaniyê kir. Ev dem, her wusa, li vir weke aliyekî avakirina malbatîyê jî mirov dikarê balê bikişêne li ser wê hilde li dest. Ji dayikê, kevneşopîya wê, bi keça wê re û avakirina malê wê re xwe dide domandin. Male keçikê, wê weke mala dayika wê bê. Her wusa di vê çerçoveyê de, wê ji gelek aliyan ve hevdû temem bikin. Dayik, wê zanîn, fêr, cerb û azmûnên xwe yên di jîyanê de ku bidest xistina, wê bi wê re bide domandin. Dayik, di dema ciwanîya xwe de, di dema zawaca xwe de ji xwe re cehîz û hwd çê dikir û dihanî male xwe. Her wusa bi wê re male xwe ava dikir û ankû di xamiland. Heman kevneşopî, wê bi keça wê re jî, di dema ku wê male xwe ava kir de wê bide domandin. Di roja me de, li herêmen kurdistanê ên weke herêma botanê, herêmen Serhed û çolemergê, herêmen rojhilatê kurdistanê û hin herêmen başûrê kurdistanê ku ew çanda kurdistanî ya berê bi xwe re didina domandin, wê bi wan re ev pêşketinên kevneşopîkî ên civatîya kurd wê xwe bi wan re bidina domandin. Çend ku di roja me de, hinekî xirabûn û deformebûnî bi wan re çêbûbê jî, lê divê ku mirov bibêje ku qalibê wan kevneşopîyan xwe dide domandin. Navarok, hinekî

hatîya

gûharandin.

..

Li vir, divê ku mirov wê yekê jî, werêne ser ziman ku çanda civatî ya kurdistanî, di vê çerçoveyê de li ser rewşên civatî re xwe dide domandin. Dema keçkaniyê ya ciwanî, wê weke demeka herî xweşik û sipehî bê. Her wusa, ev dem, wê keçik, wê weke dilê xwe yê xweşik, tiştên xweşik çê bikin û bikina nava cehîzên xwe de. Di vê çerçoveyê de wê cehîzên xwe çê bikin. Têgîna cehîzîtiyê, weke têgîneka ku temen û hîmê wê li ser keçkeniyê û ankû ciwanîya mirov ya dema balixbûnê ya. Ev dema balixbûnê ya keçikan, bi gelek kevneşopîyên xweşik ên kurdistanî hatîbû xamilandin. Her wusa, wê di vê çerçoveyê de ew têgîna keçkeniyê bi wê xamilandinê re xwe bide dîyarkirin. Hê jî, li herême me ya botanê, weke gotinaka xalkê ku di devê mirovan de ya û bo keçikan û dema wan ya ciwanî dihê gotin ku "naqşa wê ji destê wê nakeve." Her wusa wateya vê gotinê ew a ku keçik, hertimî bi naqşkirinê, oyakirinê, dirûtin û hûnandinê û hwd, ku cehîzê xwe çê dike. Di nava wê çekirinê de kedek û cihanek vêşarî ya wê keçikê bi hevdu re heya.

Ev rewş hemû bi hevdu re dihên ser ziman di wê temenê de. Keçik, di vê çerçoveyê de wê di wê dema xwe de cehîzê xwe û hwd çê bike. Wê êdî piştî ku zewicî û derket male xwe, wê ji wan çekirinên xwe, male xwe ava bike. Wê xweşik bike. Bixamilêne. Her wusa di vê çerçoveyê de male keçikê, di vê çerçoveyê de were û ava bibe. Bi sedan kevneşopîyên weke çekirina cehîz, li ser sandoqê rûniştin, tiştên rengînê weke şîranî, dezgîran belavkirina şîranî û hwd, weke van bi sedan kevneşopî hena ku dihên hanîn li cih. Ev kevneşopî, kevneşopîyên destpêkê na. Piştî ku keçikê male xwe avakir û pê de, êdî ew weke ji wê male xwe û pêşxistina wê **berpîrsîyar** a.

„**Kevneşopîya dema keçkaniyê ya ciwanîyê**, wê weke kevneşopîyeka keçkaniyê ku wê di çerçoveya adilandina jîyane xwe û hin bi hin bi fahmkirina jîyanê re ku êdî bikeve bin berpîrsîyarîyê de bê. Ev dema keçkaniyê, weke demeka ku mirov wê bi teybetî werêne ser ziman. Di vê demê de keçik, bi xwe dibijêrê. Her wusa, di demên buhurî de, ew hebûya ku dema ku biryara keçikê ya zawacê bû, wê ji wê were pîrsîn ku ka "bi dilê wê ya" û ankû "ne bi dilê wê ya." Ev dem weke demeka keçkaniyê ya jîyanê ya. Her wusa dema keçkaniyê, di nava civate kurd de, di demên buhurî de, weke "dema keçkaniyê" ku di hat bi navkirin, wê bi nav û deng bê. Her wusa di vê demê de wê gelek têgîn werina ser ziman. Wê fahmkirinên cûda pêş bikevin.

Di vê demê de têgîna malbatîtiyê, wê bê fahmkirin. Ji xwe, dema ku bahse vê demê dihê kirin û fahmkirina wê dihê kirin, ya ku li wê dihê hizirîn ew a ku çendî di çerçoveya têgîna malbatîtiyê de dikarê bi hey û baldarî tevbigerihê. Her wusa, di vê demê de weke xaleta din, ew a ku wê li wê hêsta berpîrsîyarîyê wê were lêgerîn. Di vê çerçoveyê de têgîna malbatîtiyê, wê li heybûn, baldarbûn û berpîrsîyarbûnîyê were lêgerîn. Ev hêst, wê weke hêstna ku giring bin. Wê di vê demê de li rengê fahmkirin, jîrbûn û jêhatîniya mirov were lêpîrsîn û lêgerîn. Têgîna malbatîtiyê, di vê çerçoveyê de weke têgîneka rûniştî ya. Kevneşopîyên wê, wê hena. Di nava wê de, mirov dizane ku wê çawa were tevlêgerîn. Her wusa hebûna malbatîtiyê, wê hewl bê dayîn ku were fahmkirin.

Hebûna malbatîtiyê, weke têgîneka ku mirov di jîyane xwe de li ser wê xwe perwerde dike ya. Her wusa di vê çerçoveyê de wê li wê were lêgerîn ku çendî fahmkirin di derbarê wê de bûya ya. Hizirkirina li malbatê, di çerçoveya rengê jîyane wê, têkilî û hêstên wê de wê were li wê hizirîn. Têgîna malbatîtiyê, weke têgîneka ku li vir, divê ku mirov li wê bihizirê ya. Her wusa wê hizirên malbatîtiyê, wê weke hêstek germ û parastvanî bê. Malbatîti, bi xwe jî, bi wê hêsta germ re wê parastvaniya ku mirov bi wê re hîs dike, wê bi wê re weke mertalekî derûnî jî bê bo mirov. Her wusa, bi teybetî, bo zarokên malê, ev yek zêdetirî wusa ya. Zaro, tenê li wê malê û malbata ku di wê de mazin bûya dihizirê. Bi hêsta wê dijî. Xwe ya wê, dibînê. Xwe aîdî wê dibînê. Ev hêst, weke hêsteka ku mirov mirov wê bi wê dijî ya.

Hêsta malbatîtîyê, wê bi wê çand û kevneşopîyên wê re weke wan her çar hêtên ku hatina avakirin, wê bi derûnî bi heman rengî xwe bi wê çand û kevneşopîyên wê yên ku bi wê re û di nava wan de dijî re wê hîs bike. Her wusa, wê çanda malbatîtîyê, weke çandaka parastinî ya bi derûnî jî bê bo mirov. Têgîna malbatîtîyê, di vê çerçoveyê de bi van hêst û têngînên wê yên kevneşopîkî re, wê bi dayîk û ankû jinê re wê xwe bide jîyan kirin. Jîyan, weke kirdeya malî û malbatî ku wê rewşa mal û malbatî ku nirx û kevneşopîyên wê re ku dide domandin a. Her wusa, li vir, wê di malê de, dê û bav, wê hebin. Bo dê û bav, çend ku dapîr û bapîr, nirxna ku ew jin û mêrên ku zaroyên xwe piştî xwe bi kevneşopîkî û derûnîya wê didina wan û wan ji xwe re weke 'rol model' dibînin, wê bi heman rengî zaroyên wê dê û bavê jî, wê bi heman rengî wan bo xwe weke rol model bibînin û piştî xwe bidina wan. Di vê çerçoveyê de tehereka têngînî ya kevneşopîkî, ku em dikarin bi felsefîkî, civaknasî û derûnî û hwd werênina ser ziman, wê hebe.

Malbat, kevneşopîya wê, her wusa, giringa ku mirov wê fahm bike. Em nikarin, vê kevneşopîyê, ji jinê û ankû dayikîya wê dîr û bêî wê şîrove bikin û werênina ser ziman. Her wusa hevdû temem dîkin. Çerçoveya civatîtîyê ku em bahse wê dîkin, her wusa di vê çerçoveyê de bi heyînî û afirandinî xwediyê wateyeka giring a. Di nava pêşxistina wê rewşê de jî, wê jin, xwediyê cihekî giring bê. Weke ku çawa ku me hinekî li jor, bi rewşa keçkaniyê re ku hanî li ser ziman, wê ew rewşa keçkaniyê, wê piştî bi demê re xwe bide pêşxistin bi ber jinîyê û dayikîyê ve. Dayikî, weke nirxeka ku em divê ku li vir bi rêz û hûrmet wê dûbare werênina ser ziman a. Dayikî, wê temenê fahmkirina me ya di vê çerçoveyê de ya malbatîtîyê û nirxên wê jî bê. Her wusa, dayikî, dema ku em li wê dihezirin, em vê yekê, bi wê re weke çandaka ku bi demê re li ser wê re pêş dikeve jî, bi wê re kifş dîkin. Ev çand, dema ku em hewl didin ku bi pêvajoyên wê re fahm bikin, ev wê me bi xwe re bigihêne têngîna kevneşopîkî ya hamawîyê jî. Her wusa, li vir, divê ku em bibîr bixin, kevneşopîya hamawîyê, wê hêzbûnêka wê rewşa dayikîyê bi hiş û hişmendîya wê re ku di nava civatîtîyê de bê.

Kevneşopîya hamawîyê, weke nirxekê fahmkirina wê dayikîyê ji xwe re dike weke têngînekê di çerçoveya wê jîyane civatî ku bi hiş bûya û dihê jîyîn. Di vê çerçoveyê de kevneşopîya hamawîyê, heyîna têngînî ya dayikîyê di vê çerçoveyê de bi wate dike.

Fahmkirina dayikîyê, wê her wusa, bi hişê wê re bibe. Hişê dayikîyê, wê weke hişekî ku bi demê re hewl bê dayin ku hertimî were fahm kirin bê. Di nava mal û malbatê de dema ku keçik hat dema keçkaniya xwe, weke dayika xwe ku piştî ku zewîcî ku wê bibe dayikek, wê bi hişmendîya wê re wê ji dayika xwe fahm û fêr bibe. Di vê çerçoveyê de, keseyetîya dayika wê, wê bi pêvajoyên di nava malê de ku bi wê re jîya ya û wê jî ew dîtîya, wê ji wê keçka wê dayikê re bibe weke mînaq ku di temenê pêşketin û keseyetîya wê de bê. Keseyetîya dayikê, di vê çerçoveyê de wê bi çandî û hwd, xwe bi keçika wê re bide domandin. Ev, weke aliyekî ku dayik, bi awa û şewayekî rakendî de ku xwe bide domandin bê.

Malbat, weke navend û parastgeha wê pêşketina bi dayikê re bê, ku zarok li gorî wê mazin dibê. Her wusa, di vê çerçoveyê de ku em bibêjin weke dibistanekê jî ya, wê ne şaş û xelat bê. Wê rast bê. Malbat, di vê çerçoveyê de giringa ku mirov wê fahm bike. Nirxên ku malbat, bi keseyetî û heyînî û hwd ku bi wan dijî, bi her awayên wê re wê bi dayikê re xwediyê wate û têngînekê bin. Heta wî zimanê ku dayik bi kardihêne, bi rengê bikarhanîna wê re jî, wê xwe bi zaro re bi têngîn û wate bike. Di vê çerçoveyê de afrînerîya keseyetê, di vê çerçoveyê de dayik, weke ku wê weke karekî li ser milê wê ya.

Dayik, di vê çerçoveyê de weyna wê ya di nava jîyanê de, giring a ku mirov wê fahm bike. Di vê çerçoveyê de bi nirxbûn û bi nirxkirina wê dihê kirin. Her wusa, di vê çerçoveyê de weke dayikekê bahse wê dihê kirin. Malbat û dayik, giring in mirov wan di her demê de di vê çerçoveyê de bi aqil, zanîn û nirxên demê re ku wê dûbare hilde li dest û fahm bike. Ji ber ku

hertimî aqilê mirov pêş dikeve û bi aqilî têtînên nû di serê mirov de diafirin. Mirov wan dihêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de, ew jî, wê bandûraka wan li jîyane mirov ku mirov wê dijî wê bibin. Di vê çerçoveyê de wê were ser ziman.

Aqil, li vir, weke fektoreka ku bi demê re pêş dikeve û weke ku bi awa dike wê xwe bide dîyarkirin. Têgîna aqil, di vê çerçoveyê de dema ku mirov bi hebûna malbatîtîyê re wê hilde li dest, di vê çerçoveyê de bi fahmkirina wê re divê ku mirov wê hilde li dest. Aqilê ku baş ne hatî fahm kirin, wê ji kirdeya malbatîtîyê bi razberî pêş bikeve ku ev êdî bibe sedema redkirina têtîna malbatê bi xwe jî.

Li vir, divê ku mirov vê yekê jî werêne ser ziman ku malbat û aqil, wê di çerçoveya malbat û kevneşopîyan de bi çanda malbatê de xwe bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de dîroka malbatî ya ji destpêka pêşketina civatîtîyê ya di demên şariştaniyê de û heta roja me, didina nîşandin ku malbat di vê çerçoveyê de hertimî di gûharê di navaroka xwe de. Lê qalibê, wê bi heyîn û derûnîya wê re, xwe weke hêtên ku mirov di nava wan de dijî, didina parastin. Di vê çerçoveyê de, ev têtîna malbatîtîyê, hertimî bi avabûna malbatîtîyê re, wê xwe bide jîyandin. Keçikên ku balixbûn û piştîre ku êdî zewicin û bûna xwediyê malbata xwe, wê bi vê hêsta ku ji malbata xwe ya pêşî girtina, wê malbata xwe ya bixwe êdî bidina jîyandin. Ev, weke hêsteka fêrker ya bi dayikê re ya. Ev hêst, bi hebûna dayikê ya di nava malbatê de re weke hêstek germ êdî xwe dide dîyarkirin.

Weke ku çawa ku mirov vê yekê di vê çerçoveyê de di nava malbatê de bo keçikê û dayikê dihêne ser ziman, her wusa weke aliyê din ê malbatê ku vê aliyê wê yê pêşî temem dike, aliyê bav û kûr a ku ji bapîr xwe dide domandin a. Her wusa di vê çerçoveyê de weke aliyê dayikê ku ji dapîrê, heta dayik û keçê heya. Li aliyê din jî, ji bapîr, heta bav û kûr heya. Em alî jî bi hevdû re weke aliyê ku xwediyê kevneşopî na. Kevneşopîya bav û bi teybetî ya kûr, weke ku çawa ku me ya keçkaniyê hanî ser ziman, divê ku em ya kûr jî di bin navê serdema kûr ya 'xortaniyê' de werênina ser ziman. Weke dema keçkaniyê, dema xortaniyê jî, weke demeka ku di vê çerçoveyê de mohtacê fahmkirinê ya.

Dema xortaniyê ya ciwanî, dema ku mirov li wê dihizirê, her wusa di vê çerçoveyê de weke dema keçkaniyê, ew jî di nava malbatîtîyê de bi pêşketin û mazinbûna wî re dibê. Balixbûna kûr li dema xortaniyê, wê bi keseyetîya wî re jî xwe bide dîyarkirin. Ev wê êdî temenê hizirîna kûr û ankû xort li dema zawaca xwe bê. Kûr û ankû xort, weke çawa ku keçik dike ku weke dayika xwe bibe dayikek baş, wê xort jî bike ku weke bavê xwe bibe bavek baş. Di vê rewşê de jî, weke ku çawa ku dayik bo keçikê rol model a, wê bo xort jî, bav rol model bê. Her wusa di vê çerçoveyê de wê xwe werêne ser ziman. Ev di nava malbatîtîyê de dihên ditin û ser ziman. Çend ku ev rewş di nava malbatîtîyê de weke ku rewşna ku di nava hevdû de di buhûrin jî, wê weke rewşna zindî ku dihên jîyankirin û fêrbûn bin. Malbat, zanîngeha wê fêrbûnê ya bo keçik û xort.

Dema ku mirov di vê çerçoveyê de dihizirê, her wusa weke aliyekî giring ê vê fahmkirinê, mirov divê ku bahse kevneşopîyên wê bike. Ji ber ku kevneşopî, weke destûr û têtînên wê ku hertimî di hiş de bi 'xwezayî' ku dihên bîrkin û jînkirin. Mirov, di nava malbatê de ku di farqê de bê û ankû ne di farqê de bê, wê bi wan kevneşopîyan bijî. Her wusa, ev kevneşopî, weke pirtûkna zindî ku ne hatina rijandin li ser rûpel in. Lê weke ku hatina rijandin li ser rûpel, di mejî de zindî û bijîyan in.

Kevneşopîya dayikê, li vir, divê ku mirov wê carek din di vê çerçoveyê de bibîr bike. Kevneşopîya dayikê, wê weke kevneşopîyeka kifşkar ya van pêvajoyên pêşketinê ya bi malbatî re bê. Her wusa, wê malbat, bi hertimî bibîrhanîna xwe re dayikê bike bîra mirov de. Ji ber ku ew malbat, weke ku yê ku wê li ser lingan digirê jî dayik a. Her wusa, zarok ji dayikê na. Dayik, wan zarokan ji xwe dihêne li dûnyê. Ev, pêşî bi girêdanaka biolojîkî û piştîre bi girêdana duyemin

ya çanda malbatîtîyê bi hevdû ve dide girêdan. Di vê çerçoveyê de di temenê girêdana duyemin ya çandî ya malbatîtî de, girêdana bîolojikî heya. Ev girêdan jî, bi gelek aliyên xwe ve li ser dayikê re na. Aliyê ku bi malbatî, em mirov li berçav dibînin ku dayik, li mal kar dike, xwarinê dibîne û çê dike û dihêne ber mirov, wê tenê weke aliyekî piçûk ê ku em bi vê rewşê re werênina ser ziman bê, li ber hemû rewş û girêdanên din ên bi dayikê ve. Hebûna dayikê a bîolojikî ya di malbatê de, di vê çerçoveyê de weke aliyekî giring a. Her wusa, ev alî, wê hertimî, di temenê nêzîkatî û hîskirinên ku bibin de bê. Çanda, malbatîtîyê, weke çandaka ku temenê wê li ser vê rewşê re ku heya ya.

Ev tenê aliyê dayik û malbatîtî ê bi girêdanî ya. Lê li vir divê ku mirov vê yekê jî werêne ser ziman ku dayik, weke heyînaaka hebûnî û têgîneka çandî jî ya di malbatê de. Rastîya malbatê, di vê çerçoveyê de divê ku mirov bibêje ku d nava rewşa wê ya civatî de, ji ya ku em dizanin bêhtirî tevlihevîra. Her wusa, li vir, divê ku mirov vê rastîya malbatitîyê bi girêdan û benên wê çand û kevneşopîkî û bîolojikî û hebûnî û hwd re jî werênina ser ziman. Dayik, di vê çerçoveyê de weke heyînaka wê rewşa malbatî ya ku nebê nabê ya. Di vê çerçoveyê de ji aliyê malbatîtîyê ve ku mirov dinerê, mirov rewşa wê baştir fahm dike. Em dema ku giringîya dayikê ya di jîyanê de hewl bidin ku werênina ser ziman, divê ku em van aliyan jî bi girêdanên wê re fahm bikin û di temen de werênina ser ziman. Li vir, di vê çerçoveyê de di asta malbatê de dayik bi gelek aliyan re li pêş a û kifşkar a. Her wusa di vê çerçoveyê de dema ku em ji aliyê giştîtiya civatî ve jî li mijarê dinerê, mirov biheman rengî wê rewşê kifş dike. Têgîna herî hesan ew a ku mirov pêşî kifş dike ku civatek nîvê wê jin in. Bi gotinaka din dayik in. Bi wê re jî, dema ku mirov li ser malbatitîyê re jî bi hizirê, mirov wê di çerçoveya heyîna di malê de û mazinkirina zaro û hwd de, bi gelek aliyên din re jî, wê rewşa wê kifş bikin. Ev jî, dayikê, weke kirdeyeka kifşkar ya jîyanê dike ku wê derxe ber mirov. Di serdemên buhûrî de, ev rewş weke ku hem hatîya hîskirin û hem jî hatîya kifşkirin. Bo vê yekê ya ku dayik, weke 'nirxekî pîroz' hatîya hanîn li ser ziman. Aliyê wê yê hanîna li ser ziman, li ser keda wê re, wê tenê aliyek bê. Lê ji wê zêdetir jî, bi malbatîtîyê û heyîna wê re heya. Ev jî, weke ku bi çanda Lipî îştar, lêlîth, gûla, dayike hebedê, Kîbêlê û hwd re ku dihê ditin, wê di kirsê xwûdewendekê de xwe bide dîyarkirin. Ev têgînên mîtolojikî ku jinê bi xwûdawendî dihênina ser ziman, rastîyeka giring bi xwe re dihênina ser ziman. Ew jî, ew a ku rol û weyna giring ya dayikê ya di jîyanê de ku heya ya.

Em di vê çerçoveyê de divê ku vê rastîyê jî baş fahm bikin ku têgîna pîrozkirina dayikekê li laleşê di nava kurdên berê de, wê weke têgîneka ku ji vê têgîna dayikîyê hîm, mêy û sûdgirê bê. Di vê çerçoveyê de kevneşopîya hamawîyê, weke kevneşopîyeka ku divê ku mirov van rastîyên bi dayikê û ankû jinê re ku hena, hemûyan bi wê re kifş bikin û werênina ser ziman a. Di vê çerçoveyê de ku wê werênina ser ziman. Ya rastî ew a ku kevneşopîya hamawîyê, ku tenê dayikîtiya jinê bi nirxîya wê re nayîne ser ziman. Ji wê zêdetirî, balê dikişêne li ser van rewş, pêvajoyê û hebûna dayikê ya di temenê malbate de jî. ...

,Weke kirdeya kifşkar, divê ku mirov jinê bi jîyanê re werêne ser ziman. Em li vir di dewama mijara têgîna jinê û malbatîtîyê de divê ku mirov li ser rewş û weyna jinê ya di nava jîyanê û pêşketinaê de bihizirê. Bi teybetî divê ku mirov werêne ser ziman ku jin, weke ku ew jîyanê pêş dixê. Li ser malbatîtîyê û hwd re, rêxistiniya wê heya. Her wusa di vê çerçoveyê de ew kifş dike. Rengê jîyanê ew dide dîyarkirin. Di nava civatê de, ew weke aliyekî kifşkar ê kirdeyî ku ji hîmî ve dide kifşkirin, divê ku mirov wê werêne ser ziman. Jin, dema ku em bahse wê dikin, her wusa, tenê, bi malbatîtîyê re ew dihê hanîn li ser ziman. Di roja me de jin, weke kirdeyeka kifşkar ya jîyanê ya.

Dema ku em li ser malbatîtîyê re li wê bihizirê, divê ku mirov bi teybetî, li ser malbatîtîyê re ji gelek aliyan ve wê werêne ser ziman. Aliyê wê yê ku di roja me de li ser malbatîtîyê re dihê ser

ziman, her wusa, weke aliyekî ku mirov bi teybetî divê ku dahûr bike ya. Her dem, li gorî pêşketinê û asta xwe xwediye astaka pêşketinê ya. Li vir, divê ku mirov asta demê ya pêşketina wê li berçav bigrê û wê werêne ser ziman. Li vir, divê ku mirov bahse têngîna malbatê bike, her wusa, giringa ku mirov bi demê re wê hilde li dest û fahm bike.

Malbat, çend ku weke menek û sazîyeka civatî ya ku keda dayikê ya di avakirina wê de kifşkar a, wê piştî ev sazî bê weke sazîyeka ku jin di wê de weke ku hatibê girtin bê. Ev jî, mirov dikare ji du aliyan ve wê hilde li dest û fahm bike. Aliyek, bi pêşketina demê re ku dem bi dem zêdetir divê ya. Di hundurê demê li gorî xwe bi rêxistinîkirinê û zanebûnî kirin, weke aliyekê giring ê ku mirov dikare li gorî wê bisekinê ya. Ev alî, her wusa, weke aliyekî ku hertimî weke 'pirsgirêk' ku bi jinê re derketîya li pêş a. Li vir, dema ku bahse xwe bi rêxistinî û zanebûnî kirina li gorî demê bikin, divê ku mirov her wusa, wan astengiyên ku ji nava malbatê ku bi mêr re li pêşîya wê derdikevin divê ku mirov hinekî li vir li ser wan jî bisekinê.

Jin, di vê çerçoveyê de di nava wan astengiyên ku li pêşîya dihe jîyîn de dijî. Her wusa, aliyên ku weke astengî û pirsgirêk in li pêşîya jinê, divê ku mirov li vir, li ser wê bisekinê. Jin, wê bi demê re bi bandûra pêşketinê demê re, di nava malbatê de zêdetirî were girtin. Lê weke heza girtina wê ya li hundur jî, wê mêr xwe bide dîyarkirin. Li vir, di aslê xwe de, weke ku di hundurê malbatîyê de weke ku çawa ku di desthilatdariyekê de şer û tekoşîna desthilatdariyê dihe dayîn, weke ku bi heman rengî, mêr di nava malê de bi jinê re ew tekoşîna daya û jin di wê çerçoveyê de kiriya bin sehêr(kontrol)a xwe de. Di wê çerçoveyê de jin, niîkarê derkeve dervî wan. Mêr, ew têngîna ku bi wî re li ser wê malbatîyê re diafirê ku xwe weke 'xwediye' wê dibîne, wê weke têngîna ku ji aliyê deronî û newrolojîkî û hwd ve xwediye bandûrê bê. Di aslê xwe de divê ku mirov wê hêstê, ji aliyê deronî û newrolojîkî ve ji pirr aliyan ve hilde li dest. Ev wê di fahmkirinê de, me bigihêne cihekî giring.

Di mijara jinê de, li şûna felsefevanekî û hwd de, wê derûnvanek, biqasî felsefevanekî karekî mazin ê dîrokî bike. Derûnvanek ku têngî û felsefeya derûnî di vê mijarê de dihilde li dest û dihe ser ziman, wê karibê, wê ajoya mêr ku derdikeve li ser hertiştî re bide fahmkirin û pirsgirêkên ku ji wê diafirin, wê bide nîşandin ku êdî newîna jînkirin. Li vir, di serî de, divê ku mirov van aliyan bi teybetî hilde li dest. Derûnî, di serdemên ku aqil pêş dikeve de, ew tengezeriyên ku weke ku di roja me de li rojhilat li ser olê re dihe afirandin û her wusa di mijara jinê weke ya li rojhilat û her wusa di nava cihane hemdem de wê, xwediye weyîna dîrokî bê. Di vê çerçoveyê de, weke ku pêwîstiyekê jî bi wê heya. Fahmkirinaka bi derûnî, di vê çerçoveyê de wê gelek tiştê bide dîyarkirin û kifşkirin.

Li vir, divê ku mirov vê yekê jî, werêne ser ziman ku jin, di nava malbatê de, weke 'girtîbûna' wê, di çerçoveya ajoyaka mêr de jî dibê xwediye wateyekê. Di vê çerçoveyê de ajo, xwestekên mêr ên nêrî û her wusa 'egoîsme' wî derdixe li pêş û di bin wê de dide jîyanî kirin. Ya ku weke mijaraka derûnîyê ya jî ev alî ya.

Dema ku em malbatê hildina li destê, divê ku mirov malbatê, bi dîroka wê re ji gelek aliyan ve hildina li dest. Divê ku mirov werêne ser ziman ku malbat, di serdema ku aqil pêş dikeve de, weke 'qotîyeka sergirtî' dimêne. Her wusa, weke di bin nepenîyekê de dimêne. Di wê çerçoveyê de qada malbatê, weke qadaka ku heta roja me jî, pirr zêde li ser wê nîqaş ne hatina kirin. Ji ber vê yekê jî, ev mijar, weke mijaraka sernûxûmandî maya. Di nava wê de jî, jin, weke ku girtî maya. Mêr, di malê de desthilatdarî bidest xistîya û her mafî di xwe de di malê de dibîne. Her kirinê ji xwe re 'meşrû' dibîne. Heta ku ji aliyê destûrî û hwd ve jî, hatîya dayîn kifşkirin ku 'pirsgirêka di nava malbatê de', weke 'pirsgirêka hundûrîn' hatîya ditin û heta ku 'rast ne hatîya ditin ku dest lê were wêdan.' Bo vê yekê jî, ev 'weke mafekî' jî hatîya ditin. Dema ku di nava malbatekê de pirsgirêk, di nava jin û mêr de rûdaya, ku heta ku ji derve hatîya ditin ku mêr bi wê

hêza laşe xwe tûndûtûjîyê li jinê dike jî, wusa hatîya ditin ku 'weke pîrsgîrêka navxweyî ya malbatê' hatîya ditin û rast ne hatîya ditin ku tevîbûn bibe.

Ev, êdî weke pîrsgîrêkeka malbatî ku sernûxûmandî maya. Di roja me de jî, gelek pîrgîrêkên ku di nava du hevseran de ku hena, li gelek welatên ewropî û rojhilat jî, 'dadgehên malbatî ên levkirinê' demezrandina. Yanî, dema ku pîrsgîrêk, di nava du hevseran de derketîya, wê jin û mêr bi hevdû re bibina wir û li wir, bikin ku pîrsgîrêka ku di nava wan de bûya ku jibîr bikin û êdî bibêjin em nakin û êdî li şûn xwe bihêlin û jîyane xwe ya malbatî bidina domandin. Di vê çerçoveyê de, ev jî, weke rêbazaka tevî pîrsgîrêka malbatî nebûnê hatîya ditin. Yanî, bi gotinaka din, dema ku mêr tûndûtûjî li malê li jinê kir û ku piştî derketina wê dadgehê û ku jinê got ez lê buhûrtim û 'ez wî afû dikim', weke ku ew pîrsgîrêk, hatibê çareser kirin li mijarê dihê nerîn. Mixabin, gelek jin jî, vê rewşê, weke rewşek herî dibînin.

,Malbat, civat û pêşketina jîyana şariştanî, bi awayekî li dûv hevdû pêş dikevin. Di nava jîyane şariştanî de fahmkirina civatîtiyê û li ser wê re jî dinava jîyane civatîtiyê de fahmkirina malbatîtiyê û her wusa di nava jîyane malbatîtiyê de jî fahmkirina jinê, wê weke aliyekî giringî ê teherî ê vê mijarê bê. Li vir, divê ku mirovê vê yekê jî bi teybetî werêne ser ziman ku di nava jîyane civatî de fahmkirina malbatîtiyê, wê me bi xwezayî bigihêne fahmkirina jinê. Di nava civatîtiyê de fahmkirina malbatîtiyê û bi wê re ya jinê, weke mijaraka giring ya bi dîrokê re ya. Pêvajoyên pêşketina civatîtiyê, wê pêvajoyên pêşketina malbatîtiyê ên bi dîrokê re di temenê xwe de bi hawêne. Her wusa, di vê çerçoveyê de dema ku em li malbatîtiyê dihezirin û çendî dikin ku fahm bikin, di vê çerçoveyê de mirov divê ku werêne ser ziman ku bi keseyetî rastî jinê tê. Jin weke kirdeyeka afrîner ya ku ji hîmî ve diafirênê ya. Her wusa temenê pêşketina wê jîyana malbatî, wê ew bi rêxistin bike. Di nava jîyanê de mazinkirina zarokan û hwd, ew dike. Di vê çerçoveyê de çend ku mirov li malbatê dihezirê, mirov dibîne ku ew kifşkar a.

Rengê dîyarkirina pêşketina di nava malbatê de wê bi jinê re xwe bide dîyarkirin. Her wusa wê, rengê xweşikati û heyîna jinê wê bandûra xwe li malê bike. Ew di vê çerçoveyê de xwediyê pergaliyeka xwezayî ya ku di mejiyê xwe de dijî ya. Li vir, divê ku mirovê vê yekê werêne ser ziman ku malbat, ew ji temen ve kifşkarê wê ya. Lê li vir, divê ku mirovê vê yekê jî, werêne ser ziman ku têngîna malbatê, weke têngîneka ku divê ku mirov wê ji pîr aliyan ve ku divê ku hilde li dest û fahm bike ya. Her wusa, malbat, di vê çerçoveyê de mirov dibîne ku di nava kurdan de, bi kevneşopîya hamawîyê û hwd re, wê destûrên avakirina wê, were dîyarkirin. Di nava malê de, cihê jinê û weyn û erka wê hatîya dîyarkirin. Jin, çavkanîya jîyanê ya. Kifşkarîya wê li ser wê hatîya sekin in. Di demên buhurî ên civate kurd de, ji ya roja me ya ku em di wê de dijîn, zêdetirî kifşkarîyeka mazin ya jinê hebû di nava civatê de.

Jin, wê çerçoveya malbatê daya kifşkirin. Her wusa, weke berhemeka ku bi destê wê hatîya û avabûya malbat, wê piştî di hundurê wê de bi wê re bav bikeve pêşbazîya serdestiyê ya bi wê re. Di vê çerçoveyê de, di aslê xwe de kifşkarîya jinê, dîsa ne hatîya ji holê rakirin. Lê hatîya kirin rewşeka ku ew bandûra wê ji malê dernekeve. Yanî, ew bandûra wê, li vir weke ku hatibê girtin lê hatîya. Di vê çerçoveyê de, piştî ku ew di wê çerçoveyê de weke ku hatibê girtin ku bûya, êdî li şûna wê, bandûra bav bi fektorên derveyî re derketîya **li pêş**.

Pîrsgîrêka jinê, di vê çerçoveyê de weke ku hatî çareserkirin lê tê nerîn. Lê di aslê xwe de, ev weke pîrsgîrêkeka ku li demê dihê buhûrandin li dema pêş a. Li vir, divê ku mirovê vê yekê jî, werêne ser ziman ku ew rewşên ku jin li malê ya û wê hertimî di malê de bê, weke çandakê jî êdî pêşketîya. Têngîna 'mêr, xwediyê malê ya' di temenê vê rewşê de ya û ew rewş jî, bi vê gotinê re temenê hemû pîrsgîrêkên ku di roja me de li ser malbatê re ku diafirin a. Her wusa, di malê de hemû kar û bar jin dike. Lê mêr, xwediyê wê ya. Ev têngîna 'mêr, xwediyê malê ya', weke têngîneka ku di roja me de hatîya xistin nava têngîna destûrên bingihîn ên roja me de jî. Li vir, di

vê çerçoveyê de êdî weke ew xwediyê hertiştî ya, lê dihê nerîn. Piştî jî, dema ku herkesek wê dihêne ser ziman û ku ji ber ku di destûrê de jî dihê xistin weke têgînekê û bi wê re jî ji ber ku dordor û weke ciran û hwd, herkesekî ev di mejiyê xwe de herê kiriya, di vê çerçoveyê de ev weke tiştêkî xweza dihê ditin. dema ku dervî wê tiştêkî were kirin û ankû jin tiştêkî bibêje, wê weke 'dijberîyeka li hemberê adeta' û ankû 'ne li gorî kevneşopîyan' û hwd wê were ditin.

Ev jî, weke aliyekî din ê pirsgerêkê ya. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov gotina di malê de zantkirina jinê li wê zêde bike. Ev jî, weke têgînekê û çandakê, hatîya pêşxistin û herê kirin. Li vir, divê ku mirov werêne ser ziman ku têgîna ku bi navê ola îslamê dihê ser ziman ku "jin, emenet a", tenê weke têgîneka ku li gorî mêr hatîya pêşxistin a. Lê têgîna kevneşopîya hamawîyê, vê têgînê herê nakê. Têgîna kevneşopîya hamawîyê, jinê weke xwediyê wê malê ku hertimî li gorî gotina wê were kirin dibînê. Her wusa, jinê, weke nirxeka kirdeyî ya kifşkar dibînê û dihêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku kevneşopîya hamawîyê, jin, di nava bawerîyê de bi pîrozî hanîya ser ziman. Di nava bawerîya mîtra de jî, di nava bawerîya Zerdeşt de jî, di nava bawerîya Manî de jî, di nava bawerîya êzdayî û hwd de jî, bi giştî di nava vê xate bawerîyê ya êzdayî de jin weke nirxeka pîroz dihê ser ziman. Her wusa, kevneşopîya hamawîyê, bi dagerên xwe yên afrîner ên weke 'şahmaran' û hwd re, di vê çerçoveyê de hatina pêşxistin û ser ziman. Şahmaran, wê weke pêvajoyaka çandî ya civatî ya bi hezaran salan jî bê. Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku weke çandaka dîrokî ya pirr kevn a.

”

Malbat, jin, civat û pêşketina jîyana şariştanî.

Têgîna civatî ya kurdistanî ya ku di wê de jin weke nirxekê heya, heta roja me jî, weke ku di bin perdeyekê vîşarî maya. Bi wê re, jin jî, weke ku ji ber çav winabûbê lê hatîya. Lê di demê n buhurî de, bi sedsalan, jin, li pêş di nava civate xwediyê kifşkarîyekê bû. heta roja me jî, dema ku bahse çîrok û çîvanokên civatî dihê kirin, di wan de bahse 'di civatan de, rûniştin û axiftina jinê bi mêr re hatîya kirin.' Di vê çerçoveyê de di çerçoveyeka weke hevdû de bahse wê hatîya kirin. Di nava dîroka kurdistanê, jinên weke jina 'dayika Aneze ku weke dayikeka Êrmîyeyî ya bi ser 60 salî re li ser serê dewleta kurd ya eyerîdî şahîti kirina hena. Her wusa, jinên weke vê, dema ku mirov rûpelên dîrokê di vekê û li wan dinerê, pirr li wan rast tê. Di aslê xwe de, ev rewşa jinê, rewşeka bi niirx ya di nava civatê de ya.

Jina kurd, ev kevneşopîya wê, divê ku mirov dûbare wê werêne ser ziman. Kevneşopîya hamawîyê, weke kevneşopîyeka wê ya pîroz ya bi nirx a. Her wusa, ev kevneşopîya hamawîyê, weke kevneşopîyeka ku di wê de jina kurd xwediyê weyn û vîna xwe ya. Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov bi teybetî bahse wê bike û werêne ser ziman.

Dîroka jinê li ber diclê û firatê, divê ku mirov werêne ser ziman ku xwediyekê nirxîtiyeka ku bi demê re bi wê re pêşketîya ya. Hişmendiya ku di wê de jin li pêş a, bi kevneşopî pêşketîya. Her wusa, divê ku mirov vê yekê jî, werêne ser ziman ku destûrên ku bi nivîskî weke 'destûrên lipît îştar' û ên 'eşnûna' û hwd, di vê çerçoveyê de wê têgînekê bidina ma. Her wusa li vir, divê ku mirov werêne ser ziman, ku ev rewşa ku bi destûrên lipît îştar re ku di nava têgîna destûrên wê re mirov dibînê û kifş dike, di vê çerçoveyê de weke rewşeka destûrî ya jîyanî ya. Di wê de, rêxistiniya ku li ser têgîna malê û ankû malbatê re hatîya kirin, mirov bi wê re dibînê. Têgîna malbatê, weke têgîneka ku divê ku mirov wê pirr baş fahm bike. Heta ku mirov navaroka têgîna malbatê baş ahm nekê, mirov wê navaroka civatê jî bi pêşketina wê re baş fahm nekê. Her wusa heta ku mirov navaroka civatîtiyê jî bi civatîya wê ya ku pêşketîya jî ku mirov fahm neke, mirov wê navaroka gotina 'şariştaniyê' jî bi başî fahm neke. Her wusa, di vê çerçoveyê de weke ku têgîneka hiyererşîkî ji malbatê û heta têgîna şariştaniyê li ser hişmendiyê heya.

Malbat, kevneşopîyên ku di nava civatê de hena, mirov di wê de di nava wê kifş dike ku dihên jîyîn. Her wusa di vê çerçoveyê de malbat, weke şeneya hîmî ya jîyane civatî ya. Lê malbat, ji wê zêdetirî jî, xwediyê wateyekê ya. Têgîna malbatê, li vir, divê ku mirov bi teybetî werêne ser ziman ku di nava civate kurd de pirr zêde li ser wê hatîya sekin in û li ser gotin hatina li ser ziman di nava civatê de. Di destpêkê de, mirovekî ku bidest fahmkirina hebûna civatî ji nava vê civata kurd bike ku fahm bike, wê mereq bike ku ka ji ber çi wilqasî li ser malbatê û giringiya wê bi kevneşopîkî têgîn hatina pêşxistin û hanîna hanîn li ser ziman. Lê dema ku mirov dîroka malbatê bi hebûna wê re dihiilde li dest û hinekî jî navaroka vê têgîna gotina malbatê fahm dike, hingî, mirov hinekî jî bê, wê rastîya giringîya malbatîtiyê ku li ser wê dihê sekin in fahm dike.

Malbat, di vê çerçoveyê de kevneşopîya wê, di nava kurdan de pirr zêde hena. Em divê ku li vir, çend gotinên kevneşopîkî ku weke kevneşopîyên malbatê hatina hanîn li ser ziman jî, werênina ser ziman. Dema ku bahse malbatê dihê kirin, dihê gotin ku "mal, weke rastîya keseyetîya mirov a." Di vê çerçoveyê de salixkirineka hîmî dihê kirin. Piştî wê, li ser 'nêzîkatîya malbatî' û ankû 'nêzîkatîya malî' were sekinîn. Di vê çerçoveyê de, dema ku mirov ji nava civatê hat zewicandin û ankû zewicî, wê pêşî li rewş, tevger û nêzîkatîyên wî werê nerîn ku ka 'li gorî cidîyeka malbatê' ya û ankû na. Ev jî, li gorî têgîna dihê kirin û dihê hanîn li ser ziman. Mînaq, dema ku mirovek, xwedî mal bê, ku dema ku mêhvanek çû male wî, wê çawa lê tevbigirihê û çawa 'mêhvandarîya xwe bide nîşandin', li ser wê dihê sekin in. baş nîşandina nêzîkatîya mêhvandariyê, weke nêzîkatîya rûmet û rêzî ya ji malbatê jî dihê dîtin û dihê hanîn li ser ziman.

Di nava nêzîkatîya malbatî de, li rêz, hûrmet, qûdret û hwd lêgerîn, wê weke rewşna teybet bin. Di nava kurdan de di vê çerçoveyê de ev bûya. Lê rêz, hûrmet û qûdret jî, bi têgîna malbatîtiyê re li ser hişmendiya re li wan hatîya lêhizirîn.

Malbat, di vê çerçoveyê de, mirov nikarê tenê bi kesên ku di wê de bi hevdû re dijîn re bitenê werêne ser ziman. Ji wê zêdetirî bi dîrok, çand û kevneşopîya wê ya ku ew li ser wê avaya, bi wê re divê ku mirov li wê bihizirê û wê werêne ser ziman. Malbatî, bi kevneşopîyê, weke têgînekê ya. Di vê çerçoveyê de, dema ku mirov li wê dihiizirê, têgînen weke 'rastîya malê' û ankû 'ne rastîyên malê' ên ku divê ku newina kirin û ankû hey li wan hebe ku nebin, hena. Di vê çerçoveyê de astaka bi têgînî bi gotina malbatê re li wê hatîya lêhizirîn.

Têgîna malbatê, di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku weke têgînaka dîrokî ya ku temenê pêşketina mirov ya keseyetîyê diafirîne ya. Di malê de, dê û bav, keç û law, pîr û kal dijîn. Ev, mirov û ankû keseyet. li ser têgînekê ku em dikarin weke kevneşopîyê re werênina ser ziman, xwediyê têkiliyên civatî na. Her wusa, salixkirina wan ya di serê hevdû de, bi serê xwe weke mijaraka ku mirov dikarê bi teybetî bi serê xwe hilde li dest a. Ya ku wê temenê nêzîkatîya wan li hevdû bide afirandin jî, wê ev bê. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku çendî temen û hîmê têgîna şariştaniyê bi civatîtiyê dihê ser ziman, wê bi heman rengî, temen û hîmê civatîtiyê jî li ser malbatîtiyê werê ser ziman. Malbat, afirandina wê, hem di jîyanê de bi çandî û hwd, dayik û ankû jin dike. Di malê de, karê afirandinê, heta roja me, dayikê û ankû jinê kirîya. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku bi heman, rengî weke ku me çawa li jor hanî ser ziman ku temenê şariştaniyê li ser hîmê civatîtiyê û temenê civatîtiyê jî li ser hîmê malbatîtiyê, me hanî ser ziman, di dewama wê de, mirov divê ku temenê malbatîtiyê jî li ser hîmê dayikîtiyê û ankû jinîtiyê werêne ser ziman.

Li vir, divê ku mirov werêne ser ziman ku jin weke kirdeyeka hîmî ya afrîner û temen ya malbatê divê ku mirov werêne ser ziman. Dayika zarokan ew a. Ew zarokan dihêne dînyê. Her wusa, têkiliya zarokan ya bi dayikê re di vê çerçoveyê de pêşî biolojîkî ya û piştî li ser têgîna

malbatîtîyê re çandî û kevneşopîkî ya. Her wusa di vê çerçoveyê de li ser aliyê dûyemin re jî, mirov dikarê têkiliya bav û hwd dêne. Têkiliya bav ya bîolojikî, ne weke ya dayikê li pêş a di rewşa malbatîtîyê de. Her wusa, li vir, dayik û ankû jin, hem rewşa wê ya dayikitiyê û hem jî rewşa wê ya jinîtiyê ya hêstiyarî, di vê çerçoveyê de wê weke rewşa teybet bin ku divê ku mirov werêne ser ziman bê.

Dayik, di vê çerçoveyê de rewşa malbatê, ji hîmî ve dide dîyarkirin. Lê dema ku em di çerçoveya malbatîtîyê de li wê dihizirin, divê ku mirov werêne ser ziman ku têngîna malbatîtîyê, weke têngîneka pirr kûr ya ku divê ku mirov li wê bihizirê ya. Malbat, weke şaneya hîmî ya civatê ku temenê pêşketin, pêşxistin, jîyankirin û parastina, çand û kevneşopîyên civatî jî ya. Bo vê yekê, hebûna civatê, di vê çerçoveyê de di dîmenê xwe yê pêşî û hîmî de bi malbatê re dide dîyarkirin.

Malbat, di vê çerçoveyê de di demên buhurî de di nava civate kurd de pirr zêde li wê hatîya hizirin. Kevneşopîyên malbatîtîyê, di vê çerçoveyê de giring in ku mirov divê li ser wan bihizirê na. Her wusa divê ku mirov werêne ser ziman ku kevneşopîya hamawîyê, weke kevneşopîya hîmî ya ku temenê nêzîkatîya jinê û bi wê re ya malbatê jî bi xwe re dide dîyarkirin a. Her wusa, kevneşopîya hamawîyê, wê têngîna pirr zêde kûr bi xwe re bide me di derbarê malbatîtîyê de. Li çerçoveya kevneşopîya hamawîyê hatîya hizirin û nêzîkatîyên kevneşopîkî ên malbatê hatina ditin û kifşkirin. Bi wê re hatina dîyarkirin û nîşandin. Di vê çerçoveyê de nirxdayînek û ankû bi nirxkirinek pêşketîya.

Malbat, dema ku mirov li wê dihizirê, her wusa bi têngînî, ji aliyên weke ramyarî, civaknasî, deronî, bîolojikî, çandî û hwd ve mirov aliyên wê yên şereka ku bi jîyane civatî û şariştaniya wê re dibîne ku werêne ser ziman. Ev lî, weke aliyna ku di çerçoveya wê jîyane civatî de ku dihên kifşkirin in. Aliyê civaknasî û derûnî, weke dû aliyên ku em divê ku li vir li ser têngîna naskirin û hoyandina li hevdû re jî dikarin werênina ser ziman in. Malbatî, bi van benên ku bi wan bi hevdû ve girêdayî ya, li ser wan re xwediyê wê heyîna xwe ya têngînî ku bi xwe bi wê dide domandin a. Malbatê, di vê çerçoveyê de dema ku mirov bi dîrokê re li wê dihizirê, her wusa bi awayekî rakendî, ji aliyê bîolojikî û ankû çandî û hwd ve hanîna li ser ziman, wê bi demê re xwe bide dîyarkirin. Aliyê, ku di vê çerçoveyê de weke aliyekî ku zêde tevliheviyê dide çêkirin û di temenê pirsgerêkên wê de jî ya, ev alî ya.

Têngîna domandin, berdeambûn û hwd, ku li ser têngîna rakenditiyê re dihên ser ziman, di vê çerçoveyê de wê herîkîna têngîna malbatîtîyê ya bi demê re jî bidina dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de 'kompleks'ên ku malbatîtîyê ku hena, wê biafirin. Kompleksên malbatîtîyê, wê rengê têngînên civaknasî û derûnî ku li hevdû hûnayî, bi wê re bide dîyarkirin.

„**Kevneşopîyên malbatê**, dema ku mirov bi civate kurd re bahse wan bike, divê ku mirov bi dîrokê re pirr zêde bahse wê bike. Her wusa kevneşopîyên malbatê, pirr zêde hena. Ji destpêka malbatê û avakirina wê, û heta dawîya wê, divê ku mirov werêne ser ziman ku wê kevneşopîyên wê hebin. Weke ku me hinekî li jor bi kevneşopîyên dema ciwanî ya keçkaniyê re hanî ser ziman û hwd, bi her andamên malê û demên wan ên jîyanê re mirov dikarê kevneşopîyên wan ên teybet bike. Di vê çerçoveyê de wê nêzîkatîyê li hevdû bikin. Di nava malbatê de, ev kevneşopî, wê hemû jî, biheyîn û hebûna xwe re hebin û bijîn. Ev kevneşopî, weke kevneşopîyan ku rengê jîyane malbatê bi hevdû re diafirênin. Li vir, em dema ku di çerçoveya têngînaka hîyererşîkî ya ji malbatê û biber giştîya civatê de jî bahse wê bikin, divê ku mirov di vê çerçoveyê de bahse wê bike û werêne ser ziman ku wê weke daraka ku çandî ku çiqil bi çiqil ku bi darê ve şîn dibe û lê zêde dibê, wê kevneşopî jî, di vê çerçoveyê de ji malbatê û bi ber civatîtî ve wê pêşketinekê di nava jîyanê de bibin.

Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku di nava civatê de li gorî

kevneşopî û zanîna wan bi zanebûn tevgerîn, bi zanebûnekê dihat ditin û bahse wê dihatkirin. Di vê çerçoveyê de mirovê ku herî zêde li gorî kevneşopîyan fahma xwe pêşxiştî û li gorî wan tevgerîyayî, wê weke 'mirovê bizane jî bi hata ditin. Ji xwe, di vê çerçoveyê de, divê ku mirov werêne ser ziman ku yekî ku bi kevneşopî, weke mirovekî ku dûnya dîtî, buhûrandî û bifahm dihat ditin û bi navkirin. Mirovê ku bi şop û ditin bû. Li gorî wan kevneşopîyan, bi têngîna wan re tevgerîya, weke yekî ku di zanî ku wê çawa tevgerîya. Her wusa dema ku di wê çerçoveyê de tevgerîya jî, wê weke mirovekî ku li gorî wê bi şop û ditin ba. Kevneşopî, di vê çerçoveyê de nêzîkatî, nerîn û daraza mirov a li hevdû û di nava hevdû re dida dîyarkirin.

Kevneşopî, dema ku di jîyanê de mirov li wê dihizirê, weke destûrek jîyanî ya bingîhînî divê ku mirov wê werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku kevneşopî, destûrên civatî ku heyîna wê bi afirandinî dihêna ser ziman in.

Em dema ku di vê çerçoveyê de li kevneşopîyê dihizirin, dîtînen ku weke dîtînen kevneşopî ên kurdên berê ku heta roja me jî di nava civatên kurdan de dihên ser ziman, di kevîna bîra me de. Di vê çerçoveyê de wan, kevneşopî, bi giringîyekê û têngînekê û darazakê dihanîna ser ziman. Mirov, çawa li jîyanê dinerê, dibînê, şîrove dike û her wusa dihêne ser ziman, ev wê weke ku li ser kevneşopîyan re bê. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku kevneşopî, weke têngîna giring in.

Li vir, divê ku mirov vê yekê jî, werêne ser ziman ku kevneşopî, li ser salixkirina bi têngî re heyîna wê bi zimanê civatê re dihê ser ziman. Bo vê yekê, ziman, divê ku mirov weke heyînekê di vê çerçoveyê de ji hîmî ve werêne ser ziman.

Kevneşopîya civatê, di vê çerçoveyê de weke kevneşopîyna têngî ên destûrî na. Her wusa, divê ku mirov kevneşopîyan, bi giringîya wan ya civatî re weke destûrên civatî ên rêvebirin, pêşxistin û hebûnî jî werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de ku mirov bibêje ku kevneşopî, destûra bingîhîn a bîaqil nivîsandî ya civatê ya wê rast bê.

Li vir, dema ku em di çerçoveya têngînek destûrî de li kevneşopîyan dinerin, hinek aliyên kirinî û ankû pîretîkî ên kevneşopîyê ku em di nava civata kurd de dibînin li berçavên me zindî dibin Minaq, dema ku di nava mirov û ankû êlna kurdan de berberî û ankû nexweşî hebe ku wê bibe sedema pevçûn û ankû şerna, jinên kurd û ankû dayikên kurd, wê li hevdû bicivîyan û bi hevdû re biçûyan û serdana wan aliyan bikiran. Dema ku serdana wan aliyan bikiran, wê di serdana xwe de wê hamawîya xwe ya rengî û ankû ya sipî, li ber wan biavêtan ber wan. Ew hamawî êdî li ber wan bû. Ev jî, wateya wê, ew bû ku "divê ku win êdî şer û pevçûnê ji mejîyê xwe derxin û bi hevdû re li aşîtyê bihizirin" bû. Di vê çerçoveyê de dema ku ew rewş dibû, êdî di nava civatê de bi bawerî jî dihat bawer kirin ku wê êdî şer û pevçûn di nava wan aliyan de nebê. Lê dema ku dayikan û ankû jinan çûn û hamawî avêtina ber aliyan û piştî wê avêtina hamawîyan a li ber wan ku hiizirkirin bi hevdû re şer bikin û ankû dijminatî û ankû ink(nefret) di xwe de li hemberê hevdû mazin kirin, wê êdî ew ji bo wan weke 'bêrûmetîyekê' were ditin. Wê ji hemû giştîya civatê re jî, weke 'bêrêzîyekê' bihata ditin. Ev jî, carna dikarî bibe sedema ku ji nava civatê giştî jî, êdî li ber wan bertek biafirin. Ji ber ku wan li wê kevneşopîya pîroz ne hisandîya û gûhnedayê de. Gûhnedana kevneşopîya hamawîyê, pêşî weke 'bêrûmetîyekê' di nava civatê de dihê ditin û piştî weke 'bêrêzîyekê' li hemberê hemû giştîya civatê dihê ditin. Her wusa, ev weke xaleka giring ku mirov nedikarî li ser wê nîqaş jî bikira bû.

Di vê çerçoveyê de kirinêya kevneşopîya hamawîyê di jîyanê de bi wate bû. Di nava civatê de, di vê çerçoveyê de kevneşopîyeka hamawîyê, weke destûreka binirx û pîroz dihê ditin. Ev, destûra kevneşopîya hamawîyê ya civate kurd, weke rastîyeka civate kurd ya dîrokî ya ku mirov nikarê li ser wê nîqaşê jî bikê bû.

Li vir, divê ku mirov vê yekê werêne ser ziman, ev destûr, dem bi dem hin hizir di derbarê wê di nava civatê de li civatên axiftinê hatiya ser ziman ku li ser hemû têngînên bawerî ên civatê re jî hatiya ditin. Di demê de çendî dem bi dem ku têngînên bawerî ên cûda û ên nû di demên nû de derketina û pêşketina, wê li gorî wê rastîyê xwe biadilênin. Wê şîroveyên wê, di nava xwe de pêşxistin. Ev, weke nirxeka civatî bû. Di vê çerçoveyê de ya ku wê her nirxê û bawerîyê jî, di nava civatê de bi nirxên wê hanîya ser ziman, wê ev ba. Piştî hemû pêşketinên civatî de di serdemên nû de, dema ku îslam derket û pê de jî, zane û filosofên kurd ên vê dema îslamê ku bawerîya wan îslamî bû, wê hewl daban ku hizirna xwe li gorî vê pîrozîya civatê ku di farqê de ban û ne di farqê de ban, bihanîyan ser ziman. Her wusa, rastîya hanîna Ahmedê Xanê bi 'nirx û pîrozkirina 'keseyetîya Zînê' re, hanîna li ser ziman a Feqiyê Teyran bi keseyetîya dilberê re, hanîna li ser ziman, a seydayê bateyî bi têngîna 'zembîlfiroş' re, hanîna li ser ziman, hanîna li ser ziman seydayê cizirî ya bi keseyetîya Xaçê re, hanîna li ser ziman a Êlî herîrî bi keseyetîya gûlîstanê re, hanîna ser ziman ya bawe tahirê ûryanî û hwd, bi têngîn weke 'ferhed û şêrîn' û hwd re, wê di vê çerçoveyê de wateyekê bi pêşketina civate kurd re bidina me. Ev zane û filosofên ku me navê wan hilde, kurd bûn. Weke wan, gelek zaneyên din jî hebûn. Her wusa, di bawerîya xwe de wê çawa jinê bi nirx werênina ser ziman, wê li wê bihizirin.

Di sedsalên van zaneyan de, di nava civate kurd de pêşketina nîqaşên li ser olê re ên weke 'nebîyên jin' û hwd, di vê ku mirov di vê çerçoveyê de werêne ser ziman. Ev, di nava civate kurd de pêş dikevin li herêmê. Lê mixabin, li herêmê, ev nîqaşên ku di nava civate kurd de pêş dikevin, wê tenê bi civate kurd re bi sînor bimênin. Wê derbasî, herêmên din nebin. Ên weke zaneyna kurd, ku wê hewldanê di nava olê de dikinku vê nîqaşê li herêmê belav bikin, wê ew jî, piştî di bin siha dethilatdaran de bimênin û pêşnekevin. Her wusa, pîrozkirin û şîroveyên filosofên kurd ên weke Ahmedê xane ku bi keseyetên weke keseyeta Zînê re ku dikin ku pîrozyekê bi navê jinê re werênina ser ziman, wê zêde li herêmê pêşnekevin. ..

Kurd, van nîqaşan, bi teybetî, ji rastîyên civate xwe gavê diavêjin û dikin. Teybetîyên pêşketina civate kurd, dema ku mirov li wê dihizirê, her wusa, wê temenê van nîqaşên pîrozkirina jinê biafirênin. Di serdemên berî hatina îslamê de, di dema melekê tawis de, di dema Mîtra de, di dema Zerdest de, di dema Manî, Mezdek û Hûrem û hwd de, wê ev nîqaş di nava civate kurd de pêş bikevin. Ev rastî, weke rastîyna dîrokê ên ratîyên civate kurd in. Temenê van pêşketina jî, wê ola civate kurd a kevn ya qadîm ya êzdayî biafirêne. Êzdayî, di vê çerçoveyê de, pîrozîyekê bi keseyetîya jinê re dihêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de û di çerçoveya vê pîrozîya jinê de, wê hertimî jinek, heta dawîya jiyane xwe hemû temen û jiyane xwe li laleşa nûranî bi buhurêne. Her wusa, şîroveyên civatî ên civate kurd ên weke bi şahmaran re, divê çerçoveyê de hatina pêşxistin. Her wusa, çîrok û çîvanokên civate kurd ên weke 'çîrokên keçelok' û hwd jî, dema ku mirov li varsîyonên wan ên rast ên civate kurd dinerê, mirov dibîne ku bi jîyanê û navaroka jîyanê re dihên ser ziman. Desthilatdarîyê, bi xwe re zêde dernexina li pêş. Çîrokên ku piştî bi nava 'keçelok' re ku li ser 'şah' û 'taxt' re hanîna ser ziman, wê zêde rastîya wê newênina ser ziman. Wê tenê qarîqatûrekî xirab ê ku hatî afirandin bin.

Li vir, divê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman, di nava çîrokên keçelok de, wê rastîyên civate kurd ên li ser temenê ciwanîtiyê û rewşa jinê ya bi tekoşîna wê ya di nava jîyanê de wê werina ser ziman. Her wusa di vê çerçoveyê de di wan de vaca civatî ya civate kurd serdest bû. Di wan de, civat çawa dihizirê, ew dihê hanîn li ser ziman. Çîrokên keçelok, ew varsîyonên dewşîrma ku piştî ku rejîma tirk zimanê kurdî qadaxa kir û hinek ji wan li ser 'şahîtiyê' re pêşxist, ti rastîyên civatî ên rast nayênina ser ziman.

Li vir, divê ku mirov werêne ser ziman ku çîrokên civatî ên civate kurd, ên demên buhurî ku mirov li wan dinerê, mirov tişta ku kifş dike, ew in ku di wan de jin weke nirxekê bi hêjatîya wê

re dihê hanîn li ser ziman. Di hundurê wê têngîna hêjatîyê de ew têngîna pîrozî ya ku bi navê jinê re dihê hanîn li ser ziman, wê weke ku bê xwestin ku ew bi wê re were hanîn li ser ziman. Hêjatî, bi pîrozî û têngîna wê re dihê hanîn li ser ziman bo nav û hebûna jinê.

Li vir, divê ku mirov werêne ser ziman ku jin, weke nirxeka ku bi xweşikatiya xwe re jîyanê jî diadilêne û xweşik dikê ya. Jin, xweşikatiya jîyanê ya. Mejiyê jinê, her beşa jîyanê ku ji wê hatiya dûr kirin, weke ardekî ji germê zûwabûyî û êdî qalişî lê hatiya. Di roja me de jî, ji ber ku bawerîya îslamê li rojhilat, ew têngîna jinê, di nava xwe de pêşnexist, bûya temenê tengezerîyên civatî û şariştanî ên li herêmê jî. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman, ji ber vê yekê ya ku jîyanê bi serdem û rastîya wê ya heyî bi hemû aliyên wê re nikarê baş bixwêne. Jin, rastîya jîyanê ya. Her felsefe û bawerî, ku wê rastîyê nebînin û ankû bi ji nedîtîne hatîne ve re ku werin û red bikin, wê rastîyên civatî, dîrokî û şariştanî û hwd, hemû aliyên wê re red bikin. Wê, êdî tenê jîyanê tûna bikin.

Di serê de divê ku mirov rastîya jinê bi rastîya civatê û heyîna wê re werêne ser ziman. Her wusa jin, bi hebûna xwe re nêvê civatê diafirêne. Nêvîyê din ê zayende din weke ya nêr jî, ji wê afirî ya. Yanî jin, bi zayendî, hem hebûna xwe diafirêne û hem jî ya zayende din ya ku bi wê re dijî diafirêne. Ew afrînerê herdu aliyên a. Dema ku jin, were piçûk xistin û hêriş li hebûn û li rûmeta wê werina kirin, wê ew li hemû mirovatiya ku hemû ji wê dibê jî bê. Di vê çerçoveyê de di serî de divê ku mirov rastîya jinê, weke rastîyaka jîyanî ya giştî werênina ser ziman.

Rastîya jinê, di nava kurdan de, dema ku bi wê kevneşopîya wê ya hamawîyê re dihê hanîn li ser ziman, di vê çerçoveyê de weke nirxeka ku 'jîyanê diafirêne' dihê hanîn li ser ziman. Nirxbûna jîyanê, di vê çerçoveyê de bi wê re dihê hanîn li ser ziman. Wateyek kevneşopîya hamawîyê jî, di vê çerçoveyê de li ser binirxbûn û biwate hanîna wê ya li ser ziman a. Kevneşopîya hamawîyê, weke destûreka jinê ya hemû deman a. Weke ku kurd dibêjin di nava xwe de, "heta ku jin hebe, wê ev destûr jî, bi nirx û pîrozîya xwe re di jîyanê de hebê û buhûrîner bê. "

Li vir, di dewama mijarê de, divê ku mirov li ser keseyetîyê re jî li mijarê kevneşopîyê û rewşa jinê bi aliyên ku pêşketina ên baş û ne baş re bihizirê. Dema ku mirov bahse kevneşopîya hamawîyê bike, divê ku mirov werêne ser ziman ku têngîna jinê bi wê re xwedîyê salixkirinaka bi jîyanî ya. Têngîna di vê warê de, weke têngîneka ku divê ku mirov wê bi teybetî fahm bike ya. Hebûn û heyîna jinê, li vir, divê ku mirov werêne ser ziman, weke mijaraka ku bi teybetî jî li ser wê pirr zêde hatiya hizirîn. Mejiyê mirov, li ser wê hizirî ya. Di vê çerçoveyê de nêzîkatîyên ku li jinê hatina kirin, dema ku mirov li wan dinerê û dike ku fahm bike, mirov vê rastîyê bi awayekî vekirî bi wê re kifş dike.

Her wusa, nêzîkatîya li jinê, li vir, divê ku mirov werêne ser ziman ku di çerçoveya serdestîyê û têngîna wê de bûya. Êzîtîya keseyetê bi ajoya wê re, di temenê wê nêzîkatîyê de xwe daya vêşartin û ji temen ve ew nêzîkatî daya dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de li wê têngîna keseyetîyê, dema ku mirov li wê dihizirê, divê ku mirov werêne ser ziman, di serî de bi zanîn fahmkirinaka bi têngî û felsefeya derûnîyê re weke ku pêwîstî bi wê dibê. Li vir, dema ku ajo, bikeve dewrê de û nêzîkatîyê bide dîyarkirin, wê çaxê, divê ku mirov werêne ser ziman ku derûnî bi felsefeya wê re weke pêwîstîyekê dikeve dewrê de. Ajo, dema ku mirov ji aqil û têngîna aqil û fahmkirina wê dûrket, wê xwe weke hestîyekî ji nava goşt xwe derdixe derve û dide dîyarkirin bê.

Têngîna êzîtîyê, li vir, divê ku mirov hinekî li ser wê bisekinê. Di aslê xwe de dahûrîyeka bi keseyetîyê ku bi felsefeya derûnîyê re wê fahmkirina baş bide dîyarkirin. Zanîn, bi felsefeya derûnîyê re wê karibê di keseyetîyê de li hemberê ajoyê serî hil bide. Ya ku li vir, weke ku weke pêwîstîyekê jî xwe dide dîyarkirin wê ev bê. Li vir, berî hertiştî li ser fahmkirinê re bi nirxkirinaka bi fahm pêwîsta.

Her wusa li vir, divê ku mirov bi teybetî werêne ser ziman ku têngîna keseyetîyê, giringa ku mirov wê hilde li dest. Bi teybetî di mijara malbatîyê û hwd de, weke pêwîstîyeka giringtir xwe dide dîyarkirin. Her wusa li vir, divê ku mirov werêne ser ziman ku keseyet, rengê nîrxîtîyê jî dide dîyarkirin.

Di temenê pîrsgirêkên civatî hemûyan de divê ku mirov werêne ser ziman ku ev rastî heya. Her wusa, rengê fahmkirinê, wê temenê rastî û ankû şaşîya bi fahmkirinê re bê. Di mijarên civatî de di vê çerçoveyê de divê ku mirov keseyetîyê di vê çerçoveyê de bi teybetî hilde li dest. Di çerçoveya kevneşopîyê de keseyet, divê ku mirov werêne ser ziman ku wê di çerçoveya fahmkirina kevneşopîyê de xwe bide hanîn li ser ziman. Rengê fahmkirinê, wê li gorî wê kevneşopîyê bê. Di vê çerçoveyê de fêrbûna bi kevneşopîyê re, mirov ku carna di farqê de b û ankû ne di farqê de bê, wê bersiv û bertekên mirov jî li gorî wê fahma ku bi mirov re bûya çandek, wê li gorî wê bibe. Her wusa li vir, fahm û fahmkirin, wê di temenê rengê pêşketinê de jî bê.

Di demên buhurî de jin, weke nîrxeka pîroz dihê hanîn li ser ziman. Têgînên Zerdest, ku mirov wan bi felsefîkî û bawerî jî dixwêne, di vê çerçoveyê de wê werênina li ser ziman. Lê piştî, bi jî jîyane dîrkirina pergale felsefîkî, têngîni û bawerî ya êzdayî re, hin bi hin renekî din ê têngîni hewl hat dayîn ku were pêşxistin. Piştî hatina îslamê re wê her wusa, jin, weke ku were jî jîyanê dîr kirin. Di vê çerçoveyê de heta ku wê dengê wê bi xwe jî, di jîyanê de bihîstina wê were qadaxakirin. Her wusa, di çerçoveyek bawerî de hanîna li ser ziman ku "jin, dengê wê derkeve gûneh a", di vê çerçoveyê de weke têngînekê divê ku mirov werêne ser ziman. Di îslamê de ev hatîya bicihkirin û hatîya xistin weke bawerîyekê jî. Lê di aslê xwe de, ev têngîneka ku li di temenê afirîna wê de ajoya keseyetîya nêrî ya mêr heya. Her wusa, mêr, dema ku dengê jinê dike, li şûna ku bi aqilê xwe bihizirê, bi ajoyên xwe tevdigerihê. Hingî, mêrîtiya wî dilabitê. Di vê çerçoveyê de ev weke aliyekî wî yê ku em dikarin bi nezanî û zayîfiya wî re werênina li ser ziman a. Lê li şûna ku wê xwe bi zanebûn bike û vê zayifiya xwe bibuhêrîne. Wê wî dengê ku ew bandûr lê kirîya, wê bike ku wê bi qadaxakirinê re wê nezanîya xwe û zayifiya xwe ya ajoyî bide vêşartin. An jî, wê bi wê qadaxakirinê, wê zayîfî û nezanîya xwe lî ser wê wê bide nûxûmandin. Ev têngînen ku em nikarin bi bawerîyê, werênina ser ziman, bi bawerîyê hatina hanîn li ser ziman.

Di vê çerçoveyê de dema ku em li navaroka ol û bawerîyê dihizirin, em gelek gotin û têngînen bi vî rengî ku hatina pêşxistin dibînin. Di aslê xwe de, ev hemû gotin û têngînen ku nezanî û zayifiya zayendî ya nêrî ya mêr didina nîşandin in. Di vê çerçoveyê de, dema ku mirov hinekî di nerîna felsefeya derûnîyê de li mijarê binerê, mirov wê van rastîyan bi awayekî vekirî bibînin. Her wusa, di dema ku şer û pevçûnan de weke 'genîmet' û ankû 'malekê ku were bidest xistin' li jinê nerîn, di vê çerçoveyê de weke nerînekê ya. Ev têngîn, ji ber ku zayifiyeka zayendî di temenê xwe de di vêşarên û ew keseyetîya mêr, di xwe re nabîne ku wê werêne ser ziman, êdî di bin têngîna ol û bawerîyê de wê bi awayekî vêşarî û 'sinsî' dide domandin.

Li vir, di aslê xwe de, dema ku mirov li ser olê dihizirê, her wusa mirov dibîne ku çendî weke têngîneka ku dihê îstîsmarkirin, mirov wê dibîne û kifş dike. Di mijara zayendîtîyê de jî, ol û bawerî, pîr zêde hatîya îstîsmar kirin. Ji ber ku ol, weke mijaraka zîz û xesas a, êdî mirovên ku li vê mijarê hizirîna, yan ji ber sedemna tîrsê li ser olê re dest neavêtina mijarê û yan jî di bin perdeya ol û bawerîyê de ew têngînen ku hatina vêşartin, ne dîtina.

Mijara olê, weke mijaraka ku dema ku mirov di çerçoveya li rojhilat de li wê dihizirê, weke ku 'dijberî' jinê bê, întîbayek dana çêkirin û afirandin. Li ser vê re jî, her cûra tûndûtûjî li hemberê jinê, weke ku 'rast' û ankû 'asayî' bê, hatîya ditin. Dema ku mêr, ew tûndûtûjî kirîya, hatîya gotin, 'ew, hevser a' û ankû 'jin û mêrên hevdu na' û di vê çerçoveyê de ew bi hevdu re

hatina berdan û ew tûndûtûjî êdî di bin van gotinan de rast hatîya ditin. Tûndûtûjîya li jinê, her wusa, weke ya li zarokê jî ya. Weke ku çawa ku bi ol û bawerî, tûndûtûjîya li jinê 'meşrû' hatîya ditin, ya li zarokê jî wusa 'rast' hatîya ditin. Gotina 'lêdan, ji bihûştê derketîya', vê rastîya şaş ku rast dihe dayîn nîşandin, dihe ser ziman.

Mijara tûndûtûjîyê, weke mijaraka teybet a ku divê ku mirov wê hilde li dest a. Her wusa, divê ku mirov werêne ser ziman ku çawa ku di demên buhûrî de ku jin weke nirxeka pîroz dihe ditin û piştî, di çerçoveyekê de tûndûtûjîya li wê jî 'rast' dihe ditin. Li vir, ev rewş, her wusa, mirov nikarê bi ti tîgîn û felsefeyê re bi rastî werêne ser ziman. Tenê, bi gotinên deronî ên weke 'egoîsm', 'mazosîsm', 'narşîzm' 'ajo' û hwd re werênina ser ziman. Her wusa di vê çerçoveyê de, dema ku mirov li mijarê dihezirê, di aslê xwe de keseyetîyek nexweş, weke ku derdikeve li ber me. Keseyetîyek nexweş lê ku nizanê ku nexweş a û nexweşîya xwe herê nekê û xwe wusa nabîne û bi tememî baş û tekûz û temem dibîne derdikeve li ber me. Di vê çerçoveyê de ev keseyet, her cûre kirîne bi rengê bindestkirin û metingerî bê, bi rengê kirina tûndûtûjîyê bê, bi qatilkirin û kuştinê û hwd bê ku ji xwe re êdî 'rast' dibîne ya.

Di aslê xwe de, mirov nikarê tenê rewşên li rojhilat, tenê bi 'tengezerîyên' desthilatdarî û ankû şariştanî tenê werêne ser ziman. Divê ku mirov hinekî jî bi keseyetîya nexweş re bi felsefeya derûnîyê li mijarê bi hizirê, bi ponijê û li ser bitawihê. Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku tîgîna felsefîkî ya derûnî û civaknasî, li vir, wê weke alikarna me yên baş bin bo fahmkirina rewşê. Ev herdû felsefe, wê di mijara jinê de jî alikar bin.

Her wusa, li vir, divê ku mirov werêne ser ziman ku di serî de mejî bi rastiyên dîrokî re bike tîkiliyê de. Li ser wan re bike ku fahmkirinekê çê bike. Ev, wê temenê fahmkirinaka baş ya di van waran de bê. Fahmkirin, wê alî û temenê baş ê fahmkirina rewşan bê. Keseyet, di vê çerçoveyê de divê ku mirov wê bi teybetî hilde li dest û fahm bike. Her wusa, keseyet, bi derûnî û civatî wê tîgîneka baş ya fahm bikirîne bide me.

Keseyet û kevneşopî, di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku bi hevnasînaka bîdîrokê re wê karibin, pêşketinê bi rastî bi hevdu re çê bikin. Tenê bi tîgîna 'fêrbûn' weke temenekê afirîna tîgîna pêşketina di jîyanê de wê tenê weke aliyekî bê. Lê weke aliyê din jî, di vê çerçoveyê de ew fahmkirin ku bi dîrok û felsefeyê re ku were hildan li dest, wê temenê fahmkirinaka baş bê. Mirov, di roja me de, weke mêr, ew jina ku ji wê bûya, kujarîyê li hemberê wê dide nîşandin. Bi gotinaka din, vê kirîne weke înkare aslê xwe ya mirov jî werênina ser ziman. Yan jî, gelo mirov dikarê, weke bêtahamûlîya mirov ya li hemberî wê afrînerî û afirandina jinê wê, rewşa mêr ya li dijberî wê di çerçoveya kujarî de werênina ser ziman? Ew tîgîna afirandinê ya ku mêr bi navê 'xwûdê' re dihe ser ziman, jin wê bi xwezayî bi xwe re dide nîşandin.

Ku 'xwûdê' mêr bê, dayika xwûdê kî ya? tîgîna ku bi mêrî hebûna xwûdê dihe ser ziman, wê ti carî weke ku nikaribê bersiva vê pirsê bide. Ev pirs, weke pîrseka pîr gûmanbar a. Dikarê hertiştê bi bawerî jî bike berlêpîrsînê de. Hebûna jinê ya afrîner, di aslê xwe de ji aliyekî xwe ve wê kirina berlêpîrsînê de çê dike. Ev jî, weke aliyekî ku mirov weke ku bi mejiyê xwe re hîs dike û nikarê ji xwe re werêne ser ziman a. Divê ku bi deng hanîna ser ziman, weke şîleyekê jî li rûyê xwe dibîne. Wê nakê.

Tîgîna bi gotina 'pîrsgirêka jinê' re ku bi dîrokê re dihe hanîn li ser ziman, bi qasî ya bi navê 'xwûdê' re dirêj û xwedî dîrok a. Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku tîgîna 'pîrsgirêka jinê' jî, di dewama vê mijarê de, ku di hemû demên jîyane mirov de bûya û di roja me de jî heya, divê ku mirov li ser wê bihezirê û wê werêne ser ziman. Ev gotin, di aslê xwe de, wê gelek tîgînen bi vî rengî jî di temenê xwe de ku bi vîşarî wê bide diyarkirin û bide hanîn li ser ziman. Aqilê mirov, çendî ku pêş dikeve, wê 'kompleks'ên wê yên bi pêşketinê re jî,

wê xwe bidina dîyarkirin. Çend ku her dem li gorî xwe û bi hebûna xwe re xwediye vê ya, wê di çerçoveya pêşketina aqil û hemû deman bi hevdû re de jî, wê ev weke tênginekê xwe bide dîyarkirin. ..

Divê ku mirov bi kevneşopîya têngî ya civatî re li mijarê bihizirê. Her wusa kevneşopîya hamawîyê, di roja me de, bi têngînek felsefîkî a hemdem ji me dixwezê ku mirov wê werêne ser ziman. Têngîna hemdem, bi nerîn û nêzîkatîya wê hizrî û felsefîkî re, di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman. Di asta zanîn û têngîna serdema me de, fahmkirina têngînen malbatî, civatî û şariştanî li dûv hevdû, wê aqilekî bide me. Lê ji wê zêdetirî, nêzîkatîyaka rast, divê ku mirov demên xwe yên buhûrî jî baş fahm bike ku werêne ser ziman. Emê di vê çerçoveyê de li jêr, hinekî li ser dema me, aqilê wê û her wusa bi pêşketina wê re li ser mijara jinê ku dem bi dem bi gotina 'pirsgirêka jinê' re jî dihê ser ziman bisekin in. ..

'''
Aqil, jin û jîyan û têngîna 'pirsgirêkêtiyê'

Di aslê xwe de gotin û têngîna 'pirsgirêkêtiyê', weke ancama pêşketina aqilê me jî, mirov dikarê werêne ser ziman. Her wusa, li vir, dema ku em li ser têngîna jin û jîyanê re li vê gotinê dihizirin, em dibînin ku divê ku ev gotin bi rengê pêşketina aqil a nîrxê re divê ku were fahmkirin a. Her wusa li vir, dema ku em bahse dîroka jinê bikin, em divê ku werênina ser ziman ku dîroka jinê, bi hebûna mirovatiyê re ya. Têngîna, dîroka jinê bi dema 'şariştaniyê' bisînor werêne ser ziman, wê kêmbê. Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov bi teybetî li vir, têngîhen gotinê ên ku hena, hinekî wan jî li gorî rastiye di berçav derbas bikin û fahm bikin. Ev jî, wê weke aliyekî giring ê ku divê ku mirov bi teybetî li ser wê bisekinê bê.

Dîroka mirov ya zindîtî, her wusa, piştî ku zîndî yekşaneyî bi ber pirr şaneyî ve çû û ankû yeksingî bi ber pirrsingî ve çû û hwd, di wê çerçoveyê de wê 'dualîteya' jîyanî ku li hevdû êdî hatî hoyandin wê pêş bikeve. Temenê wê pêşketina jîyanê jî, her wusa divê ku mirov werêne ser ziman ku wê di vê çerçoveyê de biafirê. Têngîna bi 'nêrî' û 'mêyî' û hwd ku pêş dikeve, wê di vê çerçoveyê de temen û hîmekî wê yê bîolojîkî û piştî fîzyolojîkî û hwd wê hebe. Di vê çerçoveyê de têngîna jîyanê, wê di çerçoveyek afrîner de xwe bide domandin. Hizirkirina li jîyanê, divê ku mirov werêne ser ziman ku di vê çerçoveyê de wê pirr zêde xwediye pêşketina bi demê re bê. Dîroka mirov ya jîyanê, û her wusa têngîna pêşketina mirov, li ser rewşên ku weke ên 'peresendinî' re bi awayê pêşxistinî' ku dibê, wê di vê çerçoveyê de weke temenekê bê.

Em li vir, divê ku vê yekê, werênina ser ziman ku têngîna jin û jîyanê ji hevdû na. Li vir, aliyê fîzyolojîkî ê zindiyî bi mêyî re ku temenê afrînerîya bîo-fîzyolojîkîtiyê ya, di vê çerçoveyê de divê ku mirov bibîr bike. Hizirkirina li jîyanê, weke tênginekê piştî ku bi felsefeyê re pêşket û pê de, wê êdî li van aliyan, gav bi gav bihizirê ku fahm bike. Hewldana fahmkirina bûyîn û çêbûna jîyanê, pêşketina wê, destûrên wê yên pêşketinê bi xwezaya wê re û hwd, wê di vê çerçoveyê de di çerçoveya hewldana fahmkirina wê de, têngî û hizrên felsefîkî ên ku werina pêşxistin bin. Hizirkirina li jîyanê, wê hertimî, di temenê xwe de nepenîyekê bi parêzê. Her wusa, ew têngîna bi 'destpêka jîyanê' re ku çawa bûya, wê hertimî mijara hizirkirinê bê. Ya ku wê mejiyê mirov bike nava tevgerîyeka fahmkirinê de jî, wê ev bê.

Lê li vir, divê ku mirov vê yekê bi teybetî werêne ser ziman ku jîyan, hertimî, heta ku dijî, wê hertimî hewldana fahmkirina wê hebe. Dewrûdayimîya jîyan û xwezayê, wê temenê fahmkirina wê herdemê bê. Hertimî, mirov wê bike ku wê fahm bike. Her wusa, wê hewl bide ku bi teybetî fahm bike û fahmkirina xwe werêne astekê bi wê re. Jîyan, destûra wê ya pêşî, di çerçoveya fahmkirina wê de fîzyolojîkî ya. Yanî, bi gotinaka din, hewirdora xwezayê û jîyane wê ya nebatî û hwd a. Her wusa, li ser wê re jî, wê hizirkirin û têngîhkirin û hwd, wê pêş bikeve. Bi wê re jî, divê ku mirov werêne ser ziman ku têngîna jîyanê, wê hertimî di vê çerçoveyê de di nava rewşekê

de

bê.

Xweza, bi hemû zindî û heyînên xwe yên weke şînatî û hwd jî, divê çerçoveyê de divê ku mirov bi dualiteyekê wê di dewama pêşketina wê ya bi jîyanî de fahm bike. Di vê çerçoveyê de dema ku mirov dihizirê, hizrên Zerdest, biawayekî xwezayî, di mejiyê mirov re divejin. Her wusa, Zerdest, di çerçoveya xweza û gerdûnê de ew hizirkirina xwe kiriya. Di nava wê de têngîna 'başî û ne başî', 'mêyî û nêrî', şev û roj', jîyan û mirin' û hwd di vê çerçoveyê de hanîya ser ziman. Dema ku bidest hizirkirina xwe ya di vê çerçoveyê de kiriya jî, aliyê meyî ê jîyanî, weke aliyekî hîmî dîtîya û hanîya ser ziman. Jin, bo vê yekê ya, ku di felsefeya wî û bawerîya wî de, weke ku di xateya êzdayî/yazdanî de heya weke nirxeka pîroz hanîya ser ziman.

Di destpêka hizirkirina bi jîyane şariştaniyê de, rewşên xwezayî ên weke bûna zarokan û hwd, wê têngînekê weke têngîna afrîner li ser jinê re di mejîyan de bide çêkirin. Têngîna 'xwûdê, jîyanê dide', wê bi jinê re bi rengê jin, dihêne dûnyê bê. Her wusa di vê çerçoveyê de jin, di destpêka fahmkirina mirov de jî, weke heyîneka binirx hatîya ser ziman. Di aslê xwe de, ya ku mirov fahm dike û dibînê ku serdemên berî serdemên şariştaniyê ku zêde hizirkirin pêşneketîya û hizirkirin tenê bi ditin û jîyane di nava xwezayê de bi xwezayî ya, wê di nava wê têngîna xwezayî de jin, çetirî bi wê rengê xwezayî were ditin. Her wusa, di nava pêşketina aqilê şariştanî de, wê hertimî bi hîsîyetekê mirov bi jinê re li wê xwezayîyê bigerihê. Bo vê yekê ya, ku mejiyê mirov wê di hizirkirina li ser jinê de, herê serdemên dema neolotikî û ankû hê jî berî wê. Lê piştî, wê ne wusa bê. Hertîşt, di serdemên ku aqil pêş dikeve de, wê cûda bê.

Di serdemên aqil de, li ser têngînan re li jîyanê nerîn, wê bike ku mirov tenê di çavîkekê re ku tenê yan ya ku dixwezê ku bibînê û yan jî tenê rastrasta li pêşîya xwe dibînê ku çap û rastê wê nabînê û ankû nakeve ber ditin û nerîna mirov de. Ev jî, wê weke aliyekî din ê ku divê ku mirov bi teybetî li ser wê bisekinê bê. Jin, di vê çerçoveyê de weke aliyekî giring ê ku divê ku mirov bi teybetî li ser wê bisekinê ya. Her wusa, di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku jin, wê weke hêstekê di dema jîyane şariştaniyê de. Mejiyê nêrî ê mêr, wê bike ku hertimî wê hêstê ku lê serdest a, wê bijî. **Serdestîya li jinê, weke serdestîya li xwûdê dibînê** di hîsa mejiyê xwe de. Her wusa, di vê çerçoveyê de ew sehêta li ser jinê ku pêş dikeve divê ku mirov di vê çerçoveyê de jî hûr û kûr li wê bihizirê.

Di nava her demên jîyane şariştanî a ku di wê de aqil pêş dikeve de wê jin, hebûna wê weke 'pirsgirêkekê' were ditin. Her wusa, şîroveyên ku hatina kirin li ser wê, di çerçoveya sehêtkirin û redkirina wê de na. Lê di aslê xwe de ew şîroveyên redkirinê, di hundurê xwe de bi têngîneka din in. Ew têngîn jî, her wusa ew a ku wê çawa di bin dest de bigrê ya. Yanî, di vê çerçoveyê de divê ku mirov li vir li wê bihizirê.

Me li jor, li ser têngîna malbatê û navaroka wê hinekî hizirî bû. Li vir, em divê ku hinekî din jî, wê bibîr bikin. Ji ber ku li vir li vir weke ku pêwîstîyek bi wê re heya. Di destpêkê de me şîroveya weke 'çîneke serdest ya pîr û kalên civatê' kiribû. Di nava civate kurd de, heta roja me jî, weke çîneka serdest ew pîr û kal, xwediyê, çand, nirx û kevneşoyekê na. Her wusa têngînen li ser pîr û kalbûnê ên civatî ku di nava civate kurd de dihên ser ziman, divê ku mirov wan pîr baş fahm bike. Ev, wê jî destpêka dîroka pêşketina civatî û şariştaniya wê re û heta roja me, wê têngînekê bixwe re werênina li ser ziman. Ev alî, wê giring bê, ku mirov li vir wê fahm bike. Di aslê xwe de, ev alî yê civatî ê bi serdestîya pîr û kalan re weke serokna xweza ên civatî, wê hin bi hin di nava malbatê de weke hêzeka bi têngîn li hemberê hêz, qûdret û mazinahîya jinê ya di malê de pêş bikeve.

Ev, wê piştî, li ser aqil re, zêdetir xwe bide dîyarkirin. Her wusa divê ku mirov werêne ser ziman ku aqil û hebûna pîr û kalan, di vê çerçoveyê de divê ku mirov bi hevdû re hilde li dest. Pîr û kalî, wê aqil di temenê mazinahîya xwe de bide bikarhanîn. Li ser aqil û fahmkirinê re wê

pîr û kalîtî, mazin bibe. Di vê çerçoveyê de, çendî ku mirov pîr dibê, wê demê bi buhurêne. Her bûhûrandina ku kir jî, wê di mejî de temenê bûyîna aqilekî bê. Ev jî, wê, li ser beşên din ên civatê, pîr û kalan bike weke serok û ankû hêzek serdest ya kifşkar. Heta roja me jî, di nava civate kurd de, li hemberê pîr û kalan gotin hanîna li ser ziman, weke bêrêzî û bêhûmetîyekê dihê ditin. Ev, ji vê rastiye tê.

Di nava jîyane şariştanî de wê pîrîtî û ankû kalîtî û aqil, wê bi hevdû re zawacekê bi têngîne serdestîtîyê re bikin. Serdestîtî, wê ji wan re û bi wan re weke ancama wê zawacê bê. Her wusa di vê çerçoveyê de ev serdestî, wê piştî, xwe di malê de, di desthilatdarîya civatî ku pêş dikeve de, di desthilatdarîya olî ya ku çêdibe û dibe û hwd de wê xwe bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de weke pergalek civatî, wê aqilê mirov xwe bide dîyarkirin. Aqil, di vê çerçoveyê de her wusa, weke ku ket xîzmeta mirovatîyê de bi destê pîr û kalan. Wan aqil, di vê çerçoveyê de pêşxist. Piştî jî, ew xwezayîya bi dayikê û ankû jinê re ku di jîyanê de û di nava jîyanê de hebû, wê hin bi hin di nava wê rewşa aqilê pîr û kalan ku bi jîyanê re serdest dibe wê weke ku xewrbibe û winda bibe. Weke mijekê wê ew aqil ser wê binûxûmêne. Her wusa, ev wê êdî bi jîyane şariştanî re zêdetir pêş bike. Jin, di aslê xwe de bi mejiyê xwe re vê rewşê û rastiye dibînê. Dema ku mirov li destûrên nivîskî ên lipît îştar dinerê, di aslê xwe de mirov vê rastiye bi awayekê vekirî dibînê.

Lipît îştar, wê destûrên jîyanê, malbatê û rewşa jinê ku divê ku çawa bin, wê bike ku bide kifşkirin. Her wusa, di nava jîyane şariştanî ya ku pêş dikeve de, di vê çerçoveyê de mirov dikarê wê nivîsandina lipît îştar, di vê çerçoveyê de werêne ser ziman. Car bi car, dema ku dîrokên destûrî, dihên nivîsandin, 'destûrên hemûrabî' weke destûrên pêşî ên ku hatina nivîsandin dihên hanîn li ser ziman. Lê di aslê xwe de, destûrên lipît îştar û ên weke wê, destûrên pêşî ku bi nivîskî ku hatina nivîsandin in. Temenê hemû nivîsandinên destûrî û hwd, wê di vê çerçoveyê de ev bafirêne.

Piştî jî, wê di vê çerçoveyê de li ser wan di nava jîyane şariştanî de pêşketin bibe. Di aslê xwe de nivîsandinên weke ên hemûrabî û hwd, mirov dikarê, weke tekoşîneka aqilê nêrî û ankû ê pîr û kalî ku li hemberê ya weke ya lipît îştar û hwd werênina ser ziman a. Di vê çerçoveyê de wê pêşketin, piştî li ser vê aqilê re bi desthilatdarî xwe bide dîyarkirin û domandin. Pîr û kal, bi wê mazinahîya xwe û ankû bi pîr û kalîya xwe weke ku di kurdî de dihê bi navkirin wê xwe weke 'pêxember' bi nav bikin. Her wusa, di vê çerçoveyê de wê gelek pêxemberên mêr li hemberî xwûdawendên jin ên weke lipît îştar û lêlîth û hwd, wê biafirin. Di vê kevneşopîyê de wê li dûv hevdû, li ser şopa kavûkalîtîyê wê êdî li dûv hevdû werin. Ev, wê bi demê re êdî temenê têngînên demî ên bawerî, desthilatdarî û hwd bin.

Li hemberê vê çandê, deng derxistina jinê, wê weke 'pirsgirêk' bê dîtî. Heta ku wê weke ku roja me de rejîma tirk û ya îranê û hwd, ku zimanê kurdî qadaxakirina, wê dengê jinê jî were qadaxa bikin. Di vê çerçoveyê de têngîna pirsgirêkî, wê xwe bide dîyarkirin û domandin. Bi vê re bi demê re jin, weke pirsgirêkê wê dayîn nîaşandin. Jin, li vir, weke ku tê ditin, wê ji vê aliyê ve bi teybetî, ji du aliyên ve weke pirsgirêk, were ditin. Yek, li hemberê wê xate aqil ya bûyî desthilatdar ku bi kevneşopîya pîr û kalan û ankû bavkalan ku dengê xwe derdixe ya. Ya duyemîn jî, ew ajoya mêr ku ji ber zayıfîya mêr hertimî ku lê serdest a, wê bi wê re xwe bide der û derxe li pêş.

Li vir, divê ku mirov werêne ser ziman ku kevneşopîya jinê, giringiya wê li vir derdikeve li holê. Her wusa, bi teybetî kevneşopî hamawîyê, divê ku mirov bibîr bixe. Kevneşopîya hamawîy a civate kurd, wê di çerçoveya civatî de weke nîşanaka avakirina civatîyeka ku jin di wê de serdest a, bêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de dema ku em têngîna civatîyîya kevneşopîya hamawîyê werênina ser ziman, divê ku em bi teybetî bi destpêkên demê

re werênina ser ziman. Heta roja me jî, weke ku di nava têngîna bawerîya êzdayî de ku heya û ku em di nava bawerîyên kurdistanî ên demên berê ên weke ya melekê tawîs, Mîtra, Zerdest, Manî û hwd re dibînin ku wê jin, weke nirxeka pîroz were hanîn ser ziman. Ev, weke têngîneka ku em divê ku li gorî vê rengê civatîtiya kevneşopîya hamawîyê werênina ser ziman a. Li vir, mêr, neka ku li rewşa jîyanê, jinê û malê serdest bibe. Dike ku li gorî rûmeta heyî ya jinê bijî û bi wê re mazin bibe. Her wusa di vê çerçoveyê de wê çawa di ahengekê de di çerçoveya hevdû fahmkirinê de bi hevû re bijîn, wê dihêne ser ziman.

Li Kurdistanê, kevneşopîya hamawîyê, weke kevneşopîyeka civatî ku bi hezaran salan rengê pêşketina civatê daya diyarkirin a. Her wusa em vê yekê, di demên berê de jî dibînin. Xwûdawendîya ku bi jinê re dihê hanîn li ser ziman di vê kevneşopîyê de, wê bi kevneşopîyên weke ên **'kevneşopîya şahmaran'** hwd re pêşketina xwe ya bi civatî bide jîyan kirin. Kevneşopîya şahmaran, dîmenekî kevneşopîya hamawîyê ê ku bi demê re pêş dikeve di jîyanê de, bi xwe re dihêne ser ziman.

Kevneşopîya hamawîyê, divê ku mirov werêne ser ziman ku wê di vê çerçoveyê de afrîner bê. Di aslê xwe de, em dikarin kevneşopîya şahmaran, weke rengê afrîner ê kevneşopîya hamawîyê jî werênina ser ziman. Her wusa di nava rengê pêşketina civatî û di nava jîyane civatî de çawa pêş dikeve, wê dide diyarkirin. Kevneşopîya şahmaran, ku weke rengê pêşketina kevneşopîya hamawîyê jî mirov dikarê werêne ser ziman. Î ro, di nava civate kurd de li Kurdistanê, rengên vegotinên cûr bi cûr ên vegotinên şahmaran hena. Li rojhilatê kurdistanê û heta herêma botanê a bakûrê kurdistanê, wê rengê şahmaran ku li şûna jinê pêjna mêr hatiya bicihkirin, hatiya bikarhanîn. Di aslê xwe de, cihê vê rengê vegotinê jî, bi vegotina şahmaran re di demên buhurî de hatiya pêşxistin.

Di vê çerçoveyê de vegotinên ku li ser pêjna(figûr) şahmaran a ku li şûna aliyê jinê mêr hatiya bicihkirin, di serdemên dawî ên şariştanîya kurdistanî de weke têngîneka serdestî ya mêr jî hatiya şîrovekirin. Lê di destpêkê de, afirandinna bi vî rengî hatîyan pêşxistin û di çerçoveya ku mêr çawa dikarê bi jinê re di şêwa û awayekî rast de bijî, di wê çerçoveyê de bi vegotinên hatiya ser ziman. Vegotinên ku hatina pêşxistin jî, wê bi têngînen weke 'wîjdan', 'rewîst', 'hevalbendî', 'rastbûn', 'ji dil bûn', û hwd, di vê çerçoveyê de bi van têngînan û têngînen weke wan şîrove, vegotin û vebêjinên demkî hatina pêşxistin. Di vê çerçoveyê de dema ku em bahse 'çanda şahmaran' bikin, divê ku em bi kevneşopîya şahmaran re van rengên cûr bi cûr ên bi vegotinê û têngînê û hwd ên di jîyanê de hemûyan bi hevdû re li berçav bigrin û bi wan re bahse wê bikin.

Têngîna mêr, li vir, divê ku mirov werêne ser ziman ku di şêwayê ku di nava vê kevneşoppîyê de dihê ser ziman, divê ku mirov werêne ser ziman. Di aslê xwe de aliyê ku divê ku zêde mirov li ser bisekinê û werêne ser ziman jî ev a. Ev, wê di temenê rastkirina têkiliya di nava jin û mêr de jî bê. Her wusa, mêrê ku di demên buhurî de bi rûmeta jinê dijî, piştî bo ku xwe bike xwedîyê wê rûmetê, xwest ku jinê bike weke dileka xwe. Her wusa, wusa hatiya hizirkirin ku dema ku ew kirina bin sehêta xwe de wê êdî bê xwedîyê hemû tiştî. Ev têngîna şaş ya bi azwarî, wê di temenê pirsgirêka mêr ya bi jinê re de jî bê. Li vir, divê ku mirov vê yekê jî li vir bi gotinekê werêne ser ziman. Heta roja me, weke kifşaka aqilê mirov, ku ji aqilê mirov re zîyan a, gotina 'pirsgirêka jinê' hatiya pêşxistin. Lê di aslê xwe de, dema ku em bi dîrokê re, dîroka malê, malbatîtiyê, civatê, şariştanîyê û hwd, bi dîrok û pêşketina aqil re dibînin ku gotina 'pirsgirêka jinê' weke gotina sernûxûmandinê ji ya pirsgirêka mêr re ya. Li vir, divê ku mirov vê yekê jî, werêne ser ziman ku dema ku pirsgirêk hebe û aliyekî wê hebe, divê ku aliyê wê yê din din hebe. Lê li vir, ew aliyê wê din ku bi mê re dihê ser ziman, ji xwe weke ne bi pirsgirêk û ne aliyê pirsgirêkê tevdirigirê û nayê ser ziman.

Ya ku li vir, di serî de divê ku mirov werêne ser ziman, di aslê xwe de ev a. Pirsgerêka jinê, weke pirsgerêkeka bi têngî li ser rengê aqil û hizirkirinê re ku hatîya afirandin a. Her wusa, aliyê wê yê ku weke 'zayifîya jinê' dihên ser ziman jî, weke aliyna ' bi xwe re ji aliyê ajoyî ve zayifîya mêr jî bi xwe re dihênina ser ziman in. Ev weke aliyna giring ê ku divê ku mirov li ser aqil re kifş bike na.

Li vir, di serî de, divê ku mirov werêne ser ziman ku mirovê ku kurd, ku bi rastîya civatîtiya xwe bijî, wê bi kevneşopîya hamawîyê re bijî. Di vê çerçoveyê de kevneşopîya hamawîyê, pêjna jinê, weke pêjneka civatî a li pêş û kifşkar dihêne li holê û li berçav. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov kevneşopîya hamawîyê, bi teybetî, li ser wê bisekinê û werêne ser ziman. Mirovekî kurd, ku hinekî jî li rewşa civate xwe bihizirê, wê vê rewşê bibînê. Ku dema ku dû aşîr, hêz û ankû êlên kurd hatina berhevdû ku bi hevdû re pevbiçin, wê di cih de jin, herina herdû aliyan û wê hamawîya li ser serê xwe ya rengînî dênina li pêşîya wan. Ev kevneşopî, armanca wê ew a ku nehêle ku pevçûn di nava wan de bibe. Her wusa dema ku pevçûn bûbe û ku ji hevdû mêr jî hatibin kuştin ku dema ku di vê çerçoveyê de di navbeynê de jin çûn û hatin, û ku di dema ku di nava wan de çûn û hatin û hamawî dinava wan de danîna ber herdû aliyan jî, wê hingê ew alî, mecbûr in û ji wan re weke rêz û rûmetekê ya ku li hevdû werin û aşîtiyê di nava xwe de çê bikin.

Ev rewş, weke rewşeka pirr giring ya kevneşopîya hamawîyê ya. Vêca rengê jîyanê ê li gorî vê rewşê û kevneşopîyê, divê ku mirov li wê bihizirê û wê werêne ser ziman. Ew jina ku bi vê kevneşopîyê, weke nirxeka pîroz dihê ditin, her wusa, her hêrîşên ku li wê dibin, ev kevneşopî wan şermazar dike. Di vê çerçoveyê de mirov dikarê bibêje ku kevneşopîyeka civate kurd bi navê kevneşopîya hamawîyê heya ku hemû cûre hêrîş û tûndûtûjiya li ser serê jinê û ankû zayendê şermazar dike. Bi gotinaka din, divê ku mirov di çerçoveya civatî de jî bibêje ku ev kevneşopîya hamawîyê, ku mirov di asta û radaya civatî de li wê dihizirê, mirov dikarê bibêje ku her cûre tûndûtûjiyê li ser serê civatê jî şermazar dike. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov vê yekê jî, werêne ser ziman ku ji nava civate civate kurd, kevneşopîya wê ya bi navê hamawîyê, her cûre tûndûtûjî û hêrîşên bi şidet û tûndûtûjî ku lê dibin û dihên kirin şermazar dike.

Ev, kevneşopîya civatî ya bi navê hamawîyê, weke kevneşopîyeka ku divê ku mirov werêne ser ziman ku di nava civatê de hertimî bûya temenê aramî û çekirina aşîtiya navxweyî ya civatî. Di her demê de pevçûnên di nava malbat, aşîr û êlên kurdan de ku bûna, ev kevneşopîya hamawîyê, bûya sedem ku dawî li wan pevçûnan were û aşîtiya xwe ya navxweyî çê bikin. Di vê çerçoveyê de kevneşopîya hamawîyê, di asta civatî de bûya weke kevneşopîyeka ku hertimî aşîtiya navxweyî ya civatî jî çekiriya û parastîya. Ev kevneşopîya hamawîyê, herkesek li ser wê û di derbarê wê de bi zanebûn û têngî bû. Bi nirxbûna wê, weke aliyekî ku ti kesek li ser wê nîqaş dikir bû.

Li vir, divê ku mirov vê yekê jî, werêne ser ziman ku têngîna kevneşopîya hamawîyê, em dikarin, weke têngîneka hevpaymanî ya kevneşopîya aşîtiyê jî mirov dikarê werêne ser ziman. Di nava civatê de, wê çawa kom bi kom bi hevdû re bê jîyîn û wê çawa çîn û zayend bi hevdû re bijîn, wê çerçoveya wan jî bi xwe re bida dîyarkirin. Ev kevneşopîya hamawîyê, di her demê de ji kevneşopîyekê zêdetir, weke têngî û çandaka pîroz jî, di nava civatê de ol û bawerîya wê, rengê wê daya kifşkirin. Rengê hizirkirina Ahmedê Xanê a bi 'mem û zînê' re, ku mirov li wê bihizirê, mirovê wê dibînê. Berî wî, di rengên bawerîyên kurdistanî ên weke êzdayî û hwd de, jin, weke nirxeka pîroz hebûna, wê em nikarin ji vê kevneşopîya civatî, dûr werênin ser ziman.

Têngîna jinê, li vir, di çerçoveyeka ahengekê civatî de bi hebûna têkilidanîna bi hevdû re de û her wusa bi malbatîtiyê re, di vê çerçoveyê de xwediyê têngînek pergâlî ya civatî û felsefîkî ya. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku têngîna maf û azadiyê, serbixwebûn,

serbestbûn û serdestbûna zayendî, di çerçoveya ahengî ya civatî de dihêne ser ziman. Rêz û hûrmeta zayendan û ya komên civatî ên ku bi bawer û hwd ku ji hevdû cûdana jî, diparêzê. Têgîna maf û azadiyê, têgîna aşîtî û parastina aramiyê, di vê çerçoveyê de weke hinek têgînên bingihîn û hîmî ên vê kevneşopîya hamawîyê na. Li gorî wê kevneşopîyê, ku mirov dihizirê, divê ku mirov bibêje ku divê ku tûndûtûjî li dijî hevdû nebê. Rêz û hûrmet li hevdû hebe. Yek ne li ser ya din serdest bê. Di asta maf û azadiyê weke hevdû bin. Xweşikati, nirx û bawerîyên hevdû, bi rêz û hûrmet pêşwazî bikin. Zilmê, red û qadaxa dike.

Di vê çerçoveyê de kevneşopîya hamawîyê, divê ku mirov werêne ser ziman ku di vê çerçoveyê weke kevneşopîyaka ku xwediye têgîneka wekehevbûbûnîyê ya. Wekehevdûbûnê di parêzê. Maf û azadiyê diparêzê. Aramiya navxweyî di parêzê. Aşîtiya navxweyî çê dike û diparêzê. Her wusa di vê çerçoveyê de weke têgîneka civatî ya dîrokî ya. Têgîna kevneşopîya hamawîyê, divê ku mirov werêne ser ziman ku weke têgînaka felsefîkî ya. Têgînaka felsefîkî, ku em dikarin bi felsefeya civatê re werênina ser ziman a. Her wusa, di nava jîyane civatî de, jin û mêr, komên din ên civatî û ji hevdû cûda û hwd, ku wê çawa bi maf û azadiya xwe wekehevdû bi hevdû re bijîn, wê dihêne ser ziman.

Kevneşopîya hamawîyê, divê ku mirov weke kevneşopîyeka civatî ya hîmî û bingihînî werêne ser ziman a. Di vê çerçoveyê de, wê jîyan çawa were jîyîn, di wê çerçoveyê de di her warê de hizirkirina bi wê re li jîyanê, beşên jîyanê, komên civatî ên weke jin, mêr, ciwan, dayik û pîr û kal û hwd, yek bi yek li wan hizirîya. Di vê çerçoveyê de, li ser malbatê û têgîna malbatê hizirî ya. Di demên buhurî de, di nava civatê de li wê dihat hizirîn û nerîn ku dema ku yekî ji nava civatê ji xwe re malbatek ava kir ku ka li gorî têgîna kevneşopîya hamawîyê û ankû ne li gorî wê ya. Ku ne li gorî wê, aliyna wê malbate ku avakirî ku dîtiba, wê di cih de ew rastkiriba li gorî rastîya têgîna kevneşopîya hamawîyê. Kevneşopîya hamawîyê, weke kevneşopîya jîyanê û rûmetê bê. Her wusa, li gorî wê jîyîn, weke rûmetekê bû. Di vê çerçoveyê de kevneşopîya hamawîyê, weke nirxeka ku li ser wê ne dihat nîqaş kirin jî. Ji xwe, li ser wê nîqaş ku bihata kirin, ew weke bêrûmetîyekê jî dihat ditin. Her wusa, mirov, di wê rewşê de xwe xirab û ne baş hîs dikir.

Her male ku li gorî kevneşopîya hamawîyê avabûbû, di wê de naqşaya şahmaran, weke dagera kevneşopîya wê, di wê malê de hebû bi dalaqandî. Di vê çerçoveyê de li wê dihat ditin. Ev kevneşopî, bi wê re jin, weke avakerê malê û malbatê, rêveberê jîyane û civatê bû. Di wê çerçoveyê de weke têgîneka civatî, mêr jî, hertimî dikir ku hertimî fahm bike ku li gorî wê rûmetê bijî. Di nava têkiliyê re rêz û hûrmet, hertimî ast û radayên ku weke bi pîvanî ku li wan dihat lêgerîn bû.

Di serdeme me ya ku di wê de civatîtî bi aqil û zanînê re pêşketinên xwe dijîn û her wusa bi felsefîkî li jîyanê dihê nerîn û fahmkirin dibê, fahmkirina vê kevneşopîya hamawîyê li gorê rastîyên hizrî û demî, wê giring bê. Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov vê yekê jî werêne ser ziman ku têgîna kevneşopîya hamawîyê, ku di jîyanê de tenê ku li gorî wê mirovê civate kurd jîyane xwe û keseyetîya bi adilêne, wê xwe li gorî demê jê biadilêne. Ev kevneşopî, weke kevneşopîyeka ku hertimî adilandinaka rast ya bi aqil a li gorî demê ku ji mirov bo xwe dixwezê ya. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov rastîya hizrî û felsefîkî ya kevneşopîya hamawîyê hilde li dest û fahm bike.

” **Kevneşopîya hamawîyê û serdema me. ..**

Kevneşopîya hamawîyê, weke kevneşopîyaka civate kurd ku mirov dikarê bi wê re gelek alîyên dîrokê ên civatê bi wê re kifş bikin û werênina ser ziman a. Her wusa, têgîna kevneşopîya hamawîyê ya aşîtxwez, li vir, divê ku mirov binxat bike. Têgîna kevneşopîya hamawîyê, weke

têgîneka aşîtxwez ya civatî ya. Her wusa, ji ber vê aliyê wê yê ku aşîtxwez ku hatîya ditin, hertimî weke destûreka aşîtiyê jî hatîya ditin û hatîya hanîn li ser ziman. Pergale civatî ya civate kurd, divê ku mirov werêne ser ziman ku kevneşopîya hamawîyê, weke stûna wê ya navikî ya. Her wusa, di vê çerçoveyê de jî mirov dikarê werêne ser ziman. Gelek şîrove, têgîn û dahûriyên civatî bi wê re hatîna hanîn li ser ziman.

Di nava civatê de, weke destûreka aşîtiyê ku hertimî, mirovên navbeynkar ên civatê ku li gorî wê di nava aliyên civatê û ankû malbatên civatê ku pirsgirêkên wan hebûna diçûn û dihatin. Her wusa, di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku ev kevneşopî, weke kevneşopîyeka ku nirx a pîroz a.

Ev kevneşopîya hamawîyê a bi nirx û pîroz, kevneşopîya jina kurd a. Dîroka vê kevneşopîyê ya demdirêj jî, dîroka weyna jina kurd a di nava civatê de ya. Her wusa, dem bi dem dihê gotin ku "jina kurd, hertimî bûya parastvanê aşîtiyê". Lê nayê gotin ku bi çi û çawa bûya, parastvanê aşîtiyê. Hinekî jî, ew jina kurd, ku dema ku bi nirx û rastîya civate xwe re mazin bûya û bi fahma, ew jin bûya parastvanê aşîtiyê. Wê jinê, bi zanebûn û aqilê xwe, hem karîya hewirdora xwe bi parêzê û hem jî karîya xwe bixwe jî biparêzê. Ev kevneşopî, di vê çerçoveyê de temenekî giring ê temenê serbestî, serdestî û serbixwebûna jina kurd a di nava civatê de bûya.

Kevneşopîya hamawîyê, divê ku mirov werêne ser ziman ku di vê çerçoveyê de xwediyê heyîneka giring ya ku divê ku mirov werêne ser ziman a. Kevneşopîya hamawîyê, têgîna jinê, her wusa, bi serbestî, serdestî û serbixwebûna wê re bi maf û azadiya wê re di nava civatê de diparêzê. Her wusa, wekhevîya jinê, misoger dike. Jina ku bi wê rengê di çerçoveyê de mazin bûya, wê xwediyê gotina xwe ya ku karibê bi wê aşîtiyê di nava civatê de werêne, pirsgirêkan çareser bike û her wusa aramiya civatê bi parêzê. ..

Di aslê xwe de li vir, bo ku em di dewama mijarê de werênina ser ziman, divê ku mirov bipirsê ku ev jina ku wilqasî bi bandûr, Azad, xwedî maf, serbest, serdest û serbixwe û kifşkar, çawa bû ku ket rewşeka bi pirsgirêk de? Li vir, bersiva vê pirsê, wê dîrokeka giştî ya civatê bi me bide nivîsandin. Her wusa, di vê çerçoveyê de divê ku mirov vê yekê jî binxat bike û werêne ser ziman ku li gorî têgîn û bawerîya pîroz ya vê kevneşopîya hamawîyê, li jinê dest rakirin, destavêtin, li wê tûndûtûjî, weke bêrûmetîyeka li civatê giştî dihê ditin. Dema ku jin herê ber mirovekî ku bi çi sebebê bila bibe, ku destê xwe veke û şaqam(şîleyekê)ekê ku li rûyê wî jî bike, mêr divê ku rûyê din li ber wê bide nîşandin. Li ber wê gotin jî, gotina mêr, weke bêrûmetîyekê dihê ditin. Her wusa, dema ku li ber wê rabê, wê weke bêrûmetîyekê were dîtîn.

Divê ku mirov vê yekê bi teybetî werêne ser ziman, ku di roja me de civate kurd, ev kevneşopîyên xwe yên rûmetê ên civatî hemû ji bîrkirina. Li gorî wan najî. Her wusa, çendî ku ji wan kevneşopîyên xwe dîrketîya, hem di nava mala xwe de, hem di nava civate xwe de û hem jî di asta herêmi de weke pirsgirêka civatê jî bi wê re rûdaya. Çendî ku civat ji vê kevneşopîya xwe ketîya xwe bi demê re pêşxistin, nûkirin û di demê de ku di her demê de nûdemîya xwe afirandina wê jî ji holê ra bûya. Di demên berê de, çendî ku van kevneşopîyên xwe yên bi vî rengî ên weke kevneşopîya hamawîyê ve girêdayî jîya ya, êdî nûdemîya xwe jî, herdemî di demê de afirandîya pêşxistîya. Ji dema Melekê Tawis heta dema Mîtra, ji dema Mîtra Heta dem Zerdest, ji Zerdest heta dema Manî û hwd, di vê çerçoveyê de em rastî nûdemîyên bi wê re tên. Şîroveyên Li ser melekê tawis re, li ser Mîtra re, li ser Zerdest re û li ser Manî re di derberê jinê de, vê rastiyê radixina li berçav. Li ser gotina Melekê tawis, heta roja me, bi hezaran salan, jineka kurd, li laleşa nûranî heta dawîya jiyane xwe bi pîrozî di buhurêne. Her wusa, Zerdest, çawa bi nirî û pîrozî jin hanîya ser ziman, dema ku mirov li wê dinerê. Nêzikatîya Manî, bi watekirin, binirxkirin û pîrozkirina jinê û hwd, di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman. Ev nêzikatîyên civatî ên kurdistanî ku li gorî nêzikatîya kevneşopîya civatî a hamawîyê

ku hatina dayîn nîşandin in.

Di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku kevneşopîya hamawîyê xwediyê dîrokekê ya. Her wusa, dîroka wê pirr kevn a. Em nikarin bibêjin ku kevneşopîyeka ku tenê di serdemên me de bûya ya. Her wusa, ev kevneşopîya hamawîyê, kevneşopîyeka bi hezaran salan ya civatî ya. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov bi teybetî rastiya wê werêne ser ziman.

Kevneşopîya hamawîyê, di vê çerçoveyê de bo ku mirov wê rast werêne ser ziman, divê ku bi têngîna wê re, bi dîroka wê ya civatî re divê ku mirov wê werêne ser ziman. Her wusa divê ku mirov dîroka wê bi teybetî hilde li dest. Kevneşopîya hamawîyê, wê ib bawerî jî, bide kifşkirin. Tenê ku mirov li rewş û naqşaya şahmaran bi çanda re jî lê binerê û hilde li dest, mirov wê vê aliyê wê çanda kevneşopîya hamawîyê ya pîroz jî bibînê û fahm bike. Her wusa divê ku mirov werêne ser ziman ku şîroveya bi şahmaran re bi nirxên pîroz re hatîya kirin. Hersê rengên pîroz ên weke kesk û sor û zer ên ku di nava civatê de bi bawerî jî hinek wateyên ku li wan dihatina kirin, wê di çêkirina naqşaya şahmaran de werina bikarhanîn. Her wusa, jina ku weke nirxekê bi pîrozî dihê ditin, wê pêjn(figûr)a naqşaya şahmaran bê. Her wusa, di vê çerçoveyê de têngîna şahmaran, weke kevneşopîyeka giring ya civate kurd bê. Nirxa bi şahmaran re, nirxa jina kurd ya ku pîrozî bi wê hatîya baxşkirin a. Her wusa, divê çerçoveyê de divê ku mirov rastîya şahmaran werêne ser ziman.

Li vir, divê ku mirov werêne ser ziman ku şahmaran, weke nirxeka ku divê ku mirov li vir bi teybetî di çerçoveya têngîna kevneşopîya hamawîyê de jî hilde li dest a. Têngîna kevneşopîya hamawîyê, serbestî, serdestî û serbixwebûna jinê, bi maf, azadî û rûmeta wê dihêne ser ziman. Her wusa, têngîna kevneşopîya hamawîyê, her cûrayê tûndûtûjî, zor û şidet, destavêtin, rûmet şikandina li hemberê jinê bi tûndî şermazar dike. Hertimî mahkûm dike. Ev, weke têngîneka kevneşopîya hamawîyê ya. Di nava civatê de ku ji kê û ji kîjan aliyê ve werê, tûndûtûjîya li hemberê jinê şermazar dike. Ev, bi têngînî, bi felsefîkî û bi bawerîyî jî hatîya ser ziman. Têngîna kevneşopîya hamawîyê, di vê çerçoveyê de di roja me de weke têngîneka nûdem jî xwe dide dîyarkirin. Lê ev têngîn, weke sernûxûmandî maya û ne hatîya li ser ziman. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman, felsefeya têngîna kevneşopîya hamawîyê divê ku mirov werêne ser ziman.

Di roja me de, weke çandaka civatî ya kurdistanî, divê ku mirov vê çanda jinê li ser bisekinê û werêne ser ziman. Her wusa divê ku mirov fahm bike kevneşopîya hamawîyê, nêzikatîya jinê ya civatî ya. Di roja me de, jina kurd, hewceyî fahmkirina vê kevneşopîya xwe ya. Bi vê kevneşopîya xwe re divê ku weke ku xwe bibîr bike li xwe bike. Her wusa, divê ku mirov werêne ser ziman. Ew têngîna kevneşopîya hamawîyê ku têngîna şahmaran jî ji w afirîya, weke têngîneka xwûdawendî, divê ku were kifşkirin.

Mijara têngîna kevneşopîya hamawîyê, weke têngîneka civatî ya ku hertimî li wê dihat hizirîn bû. Di nava civatên kurdistanîyan, gelek caran li ser têngîna aqil re jî nîqaşên kevneşopîya hamawîyê hatina ser ziman. Têngîna kevneşopîya hamawîyê bi hişmendî weke nirxî di hundurê aqil de lê hatîya nerîn. Heta ku hinek hizrên ku di civatên kurdan de li ser vê kevneşopîyê hatina ser ziman, di wê çerçoveyê de na ku dihat gotin ku "çendî ku aqil hebe û pêş bikeve jî, ku vê kevneşopîya hamawîya di xwe de kifş neke ku li gorî wê tevbigere, wê di nava aqil de jî, li gorî wê nêzikatî nebê." Bo vê yekê, di hundurê aqil de, bi awayekî şûbjeyî, bi têngînî lê hatîya nerîn.

Di roja me de jî, aqil, bi felsefîkî û zanistî pirr zêde pêşketîya. Lê di nava wê pêşketina aqil de, bahse 'pirsgirêka jinê' û ankû tûndûtûjîya li hemberê jinê, weke ku vê gotinê û gotinên weke vê piştrast dikin. Her wusa li vir, aqil, di nava xwe de weke ku mihtacê kifşkirina têngîna jinê ya. Di vê çerçoveyê de şîroveyek dahûrî ya binirxî, bo pêşxistina nava aqil b vê têngînê re weke ku pêwîstîya wê bi wê heya. Aqil, her wusa di vê çerçoveyê de divê ku di nava xwe de wê têngînê

kifş bike. Li gorî wê, şîrovekirinê bi dahûrî û hwd divê ku bike.

Bi aqil re di dema aqil de divê ku mirov li kevneşopîya hamawîyê bihizirê. Her wusa, kevneşopîya hamawîyê, di çerçoveya hizirkirinê de weke destûrekê jî divê ku mirov wê hilde li dest. Her wusa, rengê hizirkirina mirov, di vê çerçoveyê de bi têngînên weke maf û azadiyê, wekheviyê û tûndûtûjîya li ser civatê û zayend û beşên civatê ku mahkûm dike, di wê çerçoveyê de hizirkirina bi wê divê ku mirov balê bikişîne li ser wê. Weke hişmendiyeke, di vê çerçoveyê de kifşkirina wê, giringa ku mirov wê bike. Di serdema aqil û pêşketina aqil de, fahmkirina kevneşopîya hamawîyê, wê pirr zêde giring bê.

„Di serdema aqil de fahmkirina wê têngîna kevneşopîya hamawîyê, wê weke aliyekî giring bê. Her wusa li vir, divê ku mirov werêne ser ziman ku di dema aqil de, têngîna kevneşopîya hamawîyê, bi nerîn û nêzîkatîya xwe re nêzîkatîya wê ya ku dihê ditin, ew bi aqil re li ser têngîneka wijanî, rewîstî re li gorî rastîya maf û azadiyê û parastina nirxên mirovî re xwe dide dîyarkirin. Parastina nirxên mirovî, her wusa weke aliyekî vê têngîna kevneşopîya hamawîyê ya. Parastina jîyane mirov, ne hiştina bûyîna şer û pevçûnan di nava jîyane civatî de û her wusa li ser têngîna aramiyê re hizirîn, wê weke aliyna giring ê vê têngîna kevneşopîya hamawîyê bin.

Li vir, divê ku mirov werêne ser ziman ku li vir, têngîna kevneşopîya hamawîyê, bi têngîna wijdanî û dadî re di vê çerçoveyê de xwe dide dîyarkirin. Em ji kirinîyên jîyanî ên kevneşopîya hamawîyê ku li têngîna wê ya dadî dihizirîn, her wusa, di vê çerçoveyê de li ser têngîna civatî re bi maf û azadiyê re xwe dide dîyarkirin.

Serdema me ya ku em weke serdemeka aqil û zanînê dihênina ser ziman, di wê de nirxên u derdikevina li pêş, nirxên weke maf û azadi, rûmet û rêz hûrmet, dad û civatîtî ya. Em van nirxên ku em bi demê re bi pêşketina aqil re kifş dikin, em weke nirxna ku bi têngîna kevneşopîya hamawîyê re ku hena dibînin. Her wusa, têngîna kevneşopîya hamawîyê, di vê çerçoveyê de weke têngîneka giring ya civatî di vê çerçoveyê de xwe dide dîyarkirin. Bo vê yekê, bi awayekî vekirî, nirxên vê serdema aqil û zanînê, ku weke nirxên mirovî ên weke maf û azadiyê û hwd, em bi têngîna kevneşopîya hamawîyê re kifş dikin.

Di nava civatê de, di vê çerçoveyê de bi kevneşopîya hamawîyê re li têngîna maf û azadiyê hatîya hizirîn. Wekhevîti, bi têngîni bi wê re heya. Her wusa, parastina aşîtiya navxweyî bi têngîna aramiyê, bi wê re derdikeve li pêş. Di nava civate kurd de, ev têngîna kevneşopîkî, wê weke têngîneka pîroz wê di her demên civatî ên vê civate kurd de wê xwe bide dîyarkirin. Kifşkirina bi vê têngîna kevneşopîyê re, di vê çerçoveyê de wê di nêzîkatîyê de kifş kirinê bide kirin. Mirov, dema ku bêmafî li yê li hemberê xwe nekir, weke ku çawa ku ji xwe re xwest ku ji yê li hemberî xwe re xwest, nebû dilê azwerîya xwe, wê di vê çerçoveyê de were ser ziman.

Aqilê kevneşopîya hamawîyê, bi rengê pêşketina wê ya di jîyanê de re wê bi têngîneka dadî xwe bide dîyarkirin. Her wusa têngîna wijdanî, weke têngîneka ku em li vir bi teybetî divê ku binxat bikin. Her wusa maf û azadiya jinê, bi wê re parastina maf û azadiyê beşên din ên civatî û hwd, ku bi bawerî bin û zayendî û hwd bin, di vê çerçoveyê de li wan dihê hizirîn. Jin, weke serdestê civate xwe ya. Çavkanîya jîyanê ya. Bi vê kevneşopîyê re, em vê rastîyê bi rengê pêşketina civatê wê re dibînin.

Her wusa, di aslê xwe de dema ku em bi dîrokê re pêşketina civatî li wê dihizirin, em dibînin ku ya ku weke ku civate kurd, di nava xwe de li hemberî gelek hêrîşên dijwar bi zanebûn kirîya û parastîya ev bûya.

Rewşa civate kurd, di vê çerçoveyê de bikevneşopîya hamawîyê re weke rewşeka giring ya pêşketî xwe dide dîyarkirin. Di aslê xwe de, kengî ku andamên civate kurd, ji nirx, çand û zimanê xwe dûrketin, weke ku ji van nirxên xwe jî dûrketin. Her wusa, di vê çerçoveyê de weke ku pîrsgirêkên civatî di nava wan de rûdan. Î ro, jina kurd, ku xwediyê vê kevneşopîya pîroz û

binirx û birûmet a, ku bi navê wê re gotinên 'xwe kuştinê' û ankû ên 'hêrîşên li ser serê wê' ku ji keseyetên li dora wê bê û ankû ji yên rejimê ku bi plansazî û hwd, di vê çerçoveyê de divê ku mirov hiinekî jî di temenê wê de bi dîrketina ji vê nirxa xwe ya civatî re jî werênina ser ziman.

Di roja me de jina kurd, ku herî zêde gelek ezîyet û tengesî jîyan kiriya, xwediyê vê kevneşopîya rûmetê ya. Di nava civatê de, ev kevneşopîya jina kurd, di her demê de ne tenê serbestîya wê, serdestîya wê û serbixwebûna wê bi xwe re parastîya, ji wê zêdetirî bi wê re ya civate wê jî bi xwe re parastîya. Di serdemên berê de bo andamên civate kurd gotinek weke navê wan dihat gotin. Dihat gotin ku "pirr evindanê azadiya xwe na, heta ku hêrîşek li wê azadî û kevneşopîya wan nebûba, ew bertek ne didan nîşandin. Lê ku kengî i van nirxên wan hêrîş dibûn, êdî ew jî di cih de dirabûn ser xwe û bertekên xwe didane nîşandin. Azaadî, ew bû ku bi serê xwe bi civatîtiya xwe re ku karibê xwe perwerde bike û pêş bixe bû. Her wusa ku karibê, xwe biafirîne bû.

Di vê çerçoveyê de ew evînarîya azadiyê, di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku weke têgîneka ku divê ku mirov di çerçoveya rastî û nirxên civatî de jî werênina ser ziman. Nirxên civatî, hebûna civatê bixwe re dihênina ser ziman. Ji xwe, dema ku hêrîş li wan nirxên civatî dibin, dema ku zimanê wê qadaxa bê, hingî hêrîş li wê hebûna wê ya civatî heya. Hingî, jenosîd li ser serê civatê heya.

Li hemberê, van rewşan, ya ku kevneşopîya hamawîyê, ji hemû mirovên andamê civatê dixwezê ew a ku rabina ser xwe li maf û azadiya xwedî derkevin û wê zilm û zordariya li ser serê xwe bi şermazarkirina wê re li hemberê wê di nava tekoşînê de bin. Ev, weke têgîneka ku mirov dikarê ji ya kevneşopîya hamawîyê bixwênin û werênina ser ziman a.

Li vir, divê ku mirov werêne ser ziman ku têgîna kevneşopîya hamawîyê, têgîna wê ya bi maf û azadiyê re, di temenê xwe de ya wijdan û haqanîyetê di parêzê. Li ser wê re maf û azadiyê dihêne ser ziman. Ya ku tu ji xwe re bixwezê ku tu ji yê li hemberê xwe re jî bixwezê, cewherê têgîna vê felsefeya pîroz dihêne ser ziman.

Li vir, divê ku mirov vê yekê binxat bike û werêne ser ziman ku dîroka kevneşopîya hamawîyê ya civatî, dîroka civatî û ya jina kurd a. Her wusa, dîroka pêşketina jina kurd a. Li vir, divê ku mirov vê yekê jî bi wê re werêne ser ziman ku dîroka serbestî, serdestî û serbixwebûna civate kurd a. Kevneşopîya hamawîyê, dema ku em bahse van aliyan dikin, em ji aliyê jinê ve bahse wê dikin. Lê ji aliyê civatê ve jî, kevneşopîya wê ya ku civat di nava xwe de bi aramî bijî, ku şer û pevçûnan di nava xwe de nekê û hertimê di nava xwe xwe bi aşîti û aramî û azadî tevbigerihe. Di vê çerçoveyê de rastîya kevneşopîya hamawîyê ya aliyê wê yê civatî dihê er ziman. Di roja me de, weke têgîneka felsefîkî, di vê çerçoveyê de li ser esasê maf û azadiya mirov û bi teybetî ya wekhevîya di nava jin û mêr de bi xwe re dihêne ser ziman. Hemû cûre hêrîşên li ser jinê, ev kevneşopî, bi teybetî mehkûm dike û şermazar dike.

Di vê çerçoveyê de weke têgîneka felsefîkî ya civatî ku aşîti, wekhevî û azadiya navxweyî ya civatî jî, pêşniyar dike û dihêne ser ziman a. Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku kevneşopîya hamawîyê, weke nirxeka demî jî ya. Di serdemê de, bi fahm û fahmkirina wê re xwe di çerçoveya pêşketina demê re dide dide diyarkirin. Pêşketina demê ya felsefîkî û têgînî, maf û azadiyê, mafê mirovan û her wusa serbixwebûna mirov ji xwe re weke hîm dihêne ser ziman. Hizrên ku dihên ser ziman ên civatî, di vê çerçoveyê de xwediyê wateyekê na.

Felsefeya civatê, di vê çerçoveyê de divê ku mirov hilde li dest. Her wusa, felsefeya civatî, weke aliyekî vê kevneşopîyê ya ku divê ku mirov werêne ser ziman. Bi demê re, wê bi têgîna malbatî û ku di nava malbatê de wê mirov çawa bijî, li wê jî dihezirê. Her wusa di nava malbatê de têkiliyên civaknasî ên andamên malbatê ku bi hevdu re li ser esas temenekî rêz û hûmetê û

hevdû fahmkirinê bin, di vê çerçoveyê de dihêne ser ziman. Fahmkirin û di wê çerçoveyê de di nava civatê de di nava aramiyê de jîyîn, wê weke aliyekî vê felsefeyê bê. Di nava malbatê de jin, weke çavkanîya jinê û afirandinê ya. Bi teybetî, kevneşopîya hamawîyê, wê li ser hebûna malbatîtiyê re li vê rewşê bihizirê û wê bi rêz û rûmeta wê re bike ku bi wate bike û werêne ser ziman. Her wusa divê ku mirov werêne ser ziman ku maf û azadiya mirov di vê çerçoveyê de di nava malbatê de mirov dikarê çawa lê bihizirê, wê weke aliyekî teybetî ê vê têgîna felsefîkî ya kevneşopîya hamawîyê bê.

Têgîna maf û azadiyê, li gorî vê felsefeya kevneşopîya hamawîyê, weke felsefeyaka ku di her qada jîyanê de ku mirov dikarê lê bi pirsê û werêne ser ziman a. Di nava malbatê de, rewşa jinê, li wê jî hatîya hizirîn. Di roja me de, weke têgînekê ya ku dihê gotin ku "dema ku mêr û jin bi hevdu re zewicî bin, wê çaxê, mafê tevlibûna li nava têkilîyên wan tûna ya." Ev gotin, weke gotina ku di dema ku mêr ku tûndûtûjiyê jî ku li hemberê jinê bide nîşandin, weke ku 'mafê wî bê' û ankû weke ku 'rast û 'meşrû' bê, lê dihê nerîn. Di vê çerçoveyê de li maf û azadiya jinê neyê hizirîn. Her wusa, jina ku mêr ji laşê xwe dihêne dûnyê, li şûna ku mêr wê pîroz bike û rêz û hûrmetê lê bide nîşandin, wê dixê bin tûndûtûjiya xwe de.

Em vê yekê werêne ser ziman ku di nava xwezayê de mirov, yakane zindîya ku zilmê wilqasî zêde li hemzayendê xwe dike. Di xwezayê, ti sawal û haywanet jî, vê tûndûtûjiyê li hemberê hemzayendê xwe nakê. Bi teybetî, di vê serdema bi aqil de ku wusa dihê hanîn li ser ziman ku bi pêşketina aqil re ku mirov rastîya bibînê û xelatîyan nekê. .. Lê di roja me de, bi aqil, ew rewş, weke ku dihê kirin. Aqil, weke ku ketibê, xizmeta wê tûndûtûjiyê de rewşek afirîya. Li vir, divê ku mirov li ser aqil re, li têkiliya aqil û ajoyê, lêpîrsînekê bi hişmendî bike. Ev, wê weke ku dihê ditin, wê hinek rastîyan di vir de bide ravakirin.

Fahmkirina kevneşopîya hamawîyê, divê ku mirov werêne ser ziman ku bo têkiliyeka rast û pak ya di nava jin û mêr de, bo maf û azadiyek rast, divê ku mirov werêne ser ziman. Her wusa, weke felsefeyek hemdem, xwediyê têgînekê ya. Kevneşopîya hamawîyê, weke ku çawa ku dema ku du aşîr û ankû êlên kurd diketina ber hevdu de ku bi hevdu re şer bikin ku ew dayikên kurd li hevdu dicivîyan û di nava wan de diçûn û dihatin û ew hamawîya li serê xwe di nava wan de didanîn li ber wan ku ew êdî bi wê şer bi hevdu re nekin, divê çerçoveyê de bi fahmkirinê, divê ku mirov nêzîkatîyê bike. Ya ku, wê rastîya felsefeya wê bide nîşandin û diyarkirin jî, wê ev bê.

Kevneşopîya hamawîyê, kevneşopîya jinê ya. Kevneşopîya dayikê ya. Bi wê re, dihê ditin ku jin û ankû dayik çawa ku çavkanîya jîyanê ya. Ev kevneşopî, di nava civate kurd de hertimî bûya temenê parastîya aşîtî û aramiyê. Dema ku mirov dîroka civate kurd lédikolê, mirov vê rewşê bi wê re pîr baş û qanc dibînê. Her wusa di vê çerçoveyê de mirov bi wê dîrokê re weyna jina kurd jî dibînê. Jina kurd, bi wê kevneşopîya xwe weke xwûdawendekê, bûya dagera azadiyê.

Em dema ku dîroka civatê ên demên buhûrî li wan dinerin, em di rengê pêşketina civatî de serdestîtiya jinê di nava civatê de baştir dibînin. Heta ku roj tê roja me, wê rewş bi vî rengî bê. Lê em divê ku vê yekê jî bibêjin ku di serdemên ku civate kurd serdestîya xwe windakir de, ev kevneşopî jî, weke ku hin bi hin ji jîyanê dûrket. Her wusa, êdî weke ku zêde pêşketina wê di jîyanê de nebû. Çendî ku kurd ji vê kevneşopîya xwe ya civatî dûrketin jî, weke ku zêdetirî ji rastîya xwe ya civatî dûrketin û xwe windakirin. Hê zêdetir bindestî bi wan re pêşket.

Zilma li ser serê wan, qadaxaya li ser zimanê wan, hêrîşên li ser maf û azadî û rûmeta wan, hertimî zêde bûna. Di nava civate kurd de, jin, weke kirdeyeka afrîner ya civatî hertimî li pêş bû. Ku em bibêjin ku ji ber ku jin wilqasî zêde li pêş bû, êdî zêdetirîn hêrîş li hebûna wê bûna, wê rast bê. Û hê jî, hêrîşên rejimên ku civate kurd di nava xwe de parvekirina û dikin ku wê bi nîrxên wê re ji dîrokê bibin, li wê jî hena. Bi teybetî, divê ku mirov werêne ser ziman ku wê civatê çawa di bin sehête de bigrin û wê bêbertek bikin, di vê çerçoveyê de hêrîşên li rûmetê bê û

Î ro, civate kurd, li hemberê van hêrîşên ku li hebûna wê dibin, li ber xwe dide. Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku di van hêrîşên ku li hebûna wê dibin de, herî zêde jin ji wê bahre xwe digrin. Jin, rengê civatê dihênin ser ziman. Her wusa, hebûna civatîtiyê, bi wê re xwe dide diyarkirin. Kevneşopîya hamawîyê, weke felsefeyeka rûmetê, divê ku mirov werêne ser ziman ku her cûre hêrîşên ku li hebûna jinê bê û ankû ku ji kê û ji kûve werin, wan şermazar dike. Di vê çerçoveyê de kevneşopîya hamawîyê, weke felsefeya hemdem ya civatî û maf û azadiyê ya rûmetê ya pîroz a.

,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,

,,,,,,,,,